

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Toiminnallinen hevoskerho lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksen tukemiseksi

Ali-Alha, Mirkka
Andström, Oskari
Lehtonen, Asta

2016 Laurea

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Yhdessä enemmän

Laurea-ammattikorkeakoulu

Toiminnallinen hevoskerho lasten itsetunnon
ja tunnetaitojen kehityksen tukemiseksi

Mirkka Ali-Alha, 1301953
Oskari Andström, 1301949
Asta Lehtonen, 1301940
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2016

Mirkka Ali-Alha, Oskari Andström, Asta Lehtonen

Toiminnallinen hevoskerho lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksen tukemiseksi

Vuosi 2016

Sivumäärä 73

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa 5-8 vuotiaille lapsille heidän itsetuntoaan ja tunnetaitojaan tukevaa sosiaalipedagogista hevoskerhotoimintaa. Opinnäytetyön suunnittelu ja toteutustyö tapahtui Espoossa ja Kirkkonummella, yhteistyössä Ratsutila Wiknerin kanssa. Hvoskerho järjestettiin viitenä arkipäivänä. Hvoskerholaiset osallistuivat ratsastustuntien lisäksi, erilaisiin itsetuntoa ja tunnetaitoja tukeviin harjoituksiin sekä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan talliympäristössä. Projektin suunnittelu aloitettiin tammikuussa 2016 ja hevoskerho järjestettiin elokuussa 2016.

Hevostoimintakerhon tavoitteena oli lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehittymisen tukeminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoin. Hvoskerhon toiminnoissa käytimme myös ryhmässä toimimista, kehollista ja kuvallista ilmaisua, tunteiden tunnistamista ja nimeämistä sekä onnistumisen kokemusten tarjoamista. Yhtenä tavoitteena oli myös kehittää omia ryhmänohjaustaitojamme.

Opinnäytetyön teoreettinen viitekehys muodostuu 5-8 vuotiaiden lasten kehityksen teoriasta, itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksestä ja niiden tukemisesta sekä sosiaalipedagogiikasta ja sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta. Itsetunnon ja tunnetaitojen tukeminen kulkee hevoskerhon toimintojen taustalla. Hvoskerho suunniteltiin niin, että ensimmäisellä toteutuskerralla tavoitteena oli tulla tutuksi ryhmän, ohjaajien sekä talliympäristön kanssa. Tällöin myös valmistettiin jokaiselle ryhmäläiselle oma keppihevonen, joka kulkisi lasten mukana koko hevoskerhon ajan. Seuraavilla kolmella toteutuskerralla keskityttiin tunteiden tunnistamiseen ja nimeämiseen, sekä lasten itseilmaisun, luovuuden ja tunnetaitojen tukemiseen. Viimeisellä toteutuskerralla tavoitteena oli tarjota lapsille onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa itsetuntoa ryhmätoiminnan ja seikkailu-radan avulla. Kaikki toiminnot oli suunniteltu tukemaan lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitystä.

Opinnäytetyöprosessin onnistumista arvioitiin lapsilta saadun ryhmäpalautteen, vanhemmilta saadun palautteen sekä ryhmänohjaajien omien havaintojen ja itsearviointien pohjalta. Arvioinnissa tärkeänä osana olivat hevoskerhoon osallistuneiden lasten ajatukset toiminnan onnistuneisuudesta. Toteutuksen jälkeen voidaan todeta, että luomamme hevoskerho tuki lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitystä. Itsearvioinneista ja ryhmänohjaajien tekemistä havainnoista selviää, että päiväkohtaiset tavoitteet saavutettiin ja kerho oli kokonaisuudessaan onnistunut.

Asiasanat: itsetunto, tunnetaidot, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, hevostoimintakerho

Mirkka Ali-Alha, Oskari Andström, Asta Lehtonen

Social pedagogical horse activity to reinforce children's emotional skills and self-esteem

Year 2016

Pages

73

The purpose of this practical thesis was to organize a five-day summer camp of social pedagogical horse activity for children aged 5-8. The primary focus was on supporting the growth and development of the children's self-esteem and emotional skills. The thesis was planned and carried out in Espoo and Kirkkonummi, in cooperation with Wikner Riding Stables. In addition to the riding lessons, the participants took part in various exercises of the theme horse and stable focusing on self-esteem and emotional skills. The planning of the project began in early February 2016 and the summer camp took place in August the same year.

Supporting the development of the children's self-esteem and emotional skills through social pedagogical horse activity was our primary objective. To achieve this goal while simultaneously offering the children positive experiences, various methods such as visual and bodily self-expression, group work and emotion naming exercises were utilized. In addition, one of our objectives was also to improve our skills on guiding a group.

The theoretical framework consisted of the developmental psychology of children aged 5-8, the development, growth and support of self-esteem and emotional skills as well as both social pedagogics and social pedagogical horse activity. The aim on the first day of the summer camp was to familiarize the children with the group and the stable environment. In addition, the children crafted themselves their own hobby horses, which were presented in the daily activities throughout the week. The next three days' primary focus was on naming and recognizing feelings, as well as reinforcing the children's self-expression skills, creativity and emotional skills. The purpose of the final session was to provide several control points around the stable area, each of them containing a task to test what the children had learned during the previous days.

The evaluation of the project was carried out through group feedback from the children, the observations of the riding instructor as well as through our own reflections. An important factor in the evaluation of the project was the view of the children participating: e.g. how pleasant, useful or fun they experienced the activities. To conclude, the objectives we had set were fulfilled rather well: The horse activity clearly supported the development of the children's self-esteem and emotional skills. The self-evaluation, observations and the received feedback proved that the daily objectives were met and the horse activity itself was successful.

Keywords: self-esteem, emotional skills, social pedagogical horse activity, horse club

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet	6
3	5-8 -vuotiaiden lasten sosiaalinen, psyykinen ja fyysinen kehitys	8
3.1	Ikäkauden sosiaalinen kehitys	8
3.2	Ikäkauden psyykinen kehitys	9
3.3	Ikäkauden fyysinen kehitys	10
4	5-8 vuotiaiden lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitys ja niiden tukeminen	11
4.1	Mitä on itsetunto?	11
4.2	Itsetunnon kehittyminen ja sen tukeminen	13
4.3	Mitä ovat tunnetaidot?	14
4.4	Tunnetaitojen kehittyminen ja niiden tukeminen	15
5	Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta	17
5.1	Sosiaalipedagoginen hevostoiminta	18
5.2	Talliympäristön merkitys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa	19
6	Opinnäytetyön suunnittelu: SWOT-analyysi	20
7	Hevostoimintakerhon toteutuminen	24
7.1	Maanantai, ensimmäinen leiripäivä	27
7.2	Tiistai, toinen leiripäivä	30
7.3	Keskiviikko, kolmas leiripäivä	32
7.4	Torstai, neljäs leiripäivä	34
7.5	Perjantai, viides, viimeinen leiripäivä	37
8	Arviointi	39
8.1	Arviointimenetelmät	40
8.1.1	Palautekeskustelu ryhmässä	41
8.1.2	Avoin palautekysely vanhemmilta	43
8.2	SWOT-arviointi	44
8.3	Tavoitteiden toteutumisen itsearviointi	46
9	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	53
10	Pohdinta	56
	Kuviot	61
	Liitteet	62

1 Johdanto

Hevosilla on vahva vaikutus ihmismieleen ja usein tänä päivänä unohdetaan hevosen mahdollisuus auttaa meitä ihmisiä kasvamaan, kehittymään tai kuntoutumaan. Hevonen on suuri ja voimakas eläin, joka usein herättää ihmisissä kunnioitusta. Jotta suurta eläintä pystyisi hallitsemaan ja käsittelemään, on sen kanssa toimittava yhteistyössä ja tunnusteltava sen käyttäytymistä ja olemusta. Myös varhaiskasvatuksen saralla hevosia voitaisiin käyttää monilla eri tavoilla hyödyksi. Hevoset voivat olemuksellaan auttaa esim. rentoutumaan tai purkamaan stressiä. Ne voivat opettaa rauhallista yhteistyötä tai antaa vauhdikkaita ja vapauttavia elämyksiä.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli suunnitella ja toteuttaa hevoskerho tukemaan lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitystä. Halusimme kehittää valmiin kerhomallin, jonka toiminta erityisesti keskittyisi näiden varhaiskasvatuksellisten osa-alueiden tukemiseen hevosteemaa apuna käyttäen. Opinnäytetyön tavoitteena oli tukea sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla 5-8 -vuotiaiden lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehittymistä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu sosiaalipedagogiseen ajattelutapaan ja on luonteeltaan voimavarakeskeistä. Siinä sosiaalipedagogiikan peruselementit; yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys yhdistyvät ihmisen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole terapiaa, vaan sosiaalipedagogisesti orientoituneessa talliyhteisössä tapahtuvaa kasvatuksellista ja kuntoutuksellista toimintaa. (Orava, J. 2010, 2)

Toiminnallisen hankkeemme yhteistyökumppanina toimi Ratsutila Wikner Kirkkonummelta. Ratsutila Wikner järjesti 5-8 vuotiaille lapsille viiden päivän mittaisen miniratsastusleirin, joka sisälsi päivittäin hevosten hoidon ja ratsastuksen opetusta sekä meidän suunnittelemaamme kerho-osuuden. Opinnäytetyönämme vastasimme ratsastustuntia lukuun ottamatta kokonaisuudessaan lasten leiripäivien suunnittelusta ja toteutuksesta. Ratsutilalla työskentelevä ratsastuksenohjaaja vastasi kurssin ratsastus-osioista, jossa meidän roolimme oli toimia apuohjaajina. Leirille osallistui yhteensä seitsemän 5-8 -vuotiasta lasta ja se toteutettiin elokuun 2016 ensimmäisellä viikolla.

2 Opinnäytetyön tausta ja tavoitteet

Teimme opinnäytetyömme kolmen hengen ryhmässä. Osalla ryhmämme jäsenistä oli pitkä historia hevosten kanssa toimimisesta, joka vaikutti vahvasti aiheemme valintaan. Jokainen meistä oli kiinnostunut toteuttamaan opinnäytetyön toiminnallisin menetelmin ja olimme kukin mielessämme käyneet pohdintaa siitä, miten voisimme käyttää omia harrastustaustojamme ja mielenkiinnon kohteitamme opinnäytetyössä. Ryhmämme jäsenillä oli kaikilla erilai-

nen tausta sekä opintojen aikainen suuntautuneisuus, jonka uskoimme olevan ryhmämme vahvuus. Jäsenten erilaiset kokemukset ja näkökulmat toivat laaja-alaisuutta ja monipuolisuutta opinnäytetyömme suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin.

Yhteisen aiheen löydyttyä alkoi yhteistyökumppanin etsintä, jonka tuloksena löytyi Ratsutila Wikner. Opinnäytetyön työelämän kumppaniksi lupautui tallin omistaja ja erityisopettaja Annukka Wikner, sekä ratsastuksenohjaaja Ronja Mäkinen. Tallin henkilökunnasta löytyi runsaasti ammattitaitoa ja erityisosaamista, kuten erityispedagogiikan, varhaiskasvatuksen, sosiaalialan, ratsastusterapian sekä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan saroilta. Tämä mahdollisti sen, että saimme koko opinnäytetyöprosessin ajan ammattitaitoista ohjausta ja arviointia työelämän kumppanilta.

Hevostoimintakerhon suunnittelu ja toteutus tehtiin 5-8 vuotiaiden lasten kehityspsykologian, itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksen, niiden tukemisen, sekä sosiaalipedagogiikan ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan teoriaan pohjautuen. Opinnäytetyön tavoitteena oli 5-8 -vuotiaiden lasten itsetunnon ja tunnetaitojen tukeminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoin. Pyrimme suunnittelemaan kerhossa tapahtuvat toiminnot sellaisiksi, että ne tukivat näiden osa-alueiden kehittymistä. Menetelminä käytimme lasten ryhmäytymistä, tunteiden nimeämis- ja tunnistamisharjoituksia, yhdessä leikkimistä, erilaisia itseilmaisua tukevia luovia ja taiteellisia menetelmiä, sekä talliyhteisön ja vertaisryhmätoiminnan hyödyntämistä. Pyrimme toiminnassamme tarjoamaan lapsille onnistumisen kokemuksia ja näin tukemaan heidän itsetuntonsa kehitystä. Lisäksi tavoitteenamme oli kehittää omaa ammatillista osaamistamme sekä ryhmänohjaustaitojamme.

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimi Ratsutila Wikner Kirkkonummelta. Ratsutila Wikner on Suomen Ratsastajainliiton (SRL) hyväksymä talli, jonka toimintaan kuuluu ratsastuskoulu, tallipaikkojen vuokraus, pienimuotoinen hevos- ja ponikasvatus, sekä kesäisin järjestettävät ratsastusleirit. Ratsastustunteja järjestetään niin lapsille kuin aikuisille, sekä myös vammaisratsastajille. Ratsutilalla on voimassa normaali vastuuvakuutus ja aloittelijat on lisäksi vakuutettu SRL:n hyväksymissä ratsastuskouluissa lyhyen ajan satunnaisratsastajina.

Ratsutila toimii Kirkkonummen Porkkalanniemessä upeissa maalaismaisemissa ja puitteissa. Tilalta löytyy mm. kolme erillistä tallirakennusta, kaksi ulkokenttää, suuri maneesi sekä paljon laidunmaata. Poneja ja hevosia tallilla on yhteensä noin 70. Ratsastuskoululaisten käytössä on paljon eri rotuisia ja tasoisia hevosia ja poneja. Aloitteleville pienille ratsastajille soveltuvat erinomaisesti pienet hyvin koulutetut shetlanninponit, joita opinnäytetyömme leirille osallistuneet lapsetkin pääasiassa ratsastivat. Ratsutila Wikner oli omiaan luomaan aloitteleville lapsille unohtumattoman ja onnistuneen alun hevosharrastukselle.

Kuvio 1: Ratsutila Wikner

3 5-8 -vuotiaiden lasten sosiaalinen, psyykkinen ja fyysinen kehitys

Opinnäytetyötä suunnitellessamme perehdyimme kokonaisvaltaiseen lapsen kehitykseen ja sen osa-alueisiin. Toiminnan suunnittelun kannalta oli tärkeää olla tietoinen lapsen ikäkauden kehityksellisistä valmiuksista ja haasteista. Sosiaalisen kehityksen teorian perusteella pysyimme suunnittelemaan toimintaa, joka vastasi juuri 5-8 vuotiaiden lasten sosiaalisiin taitoihin ja ryhmäytymiseen. Psyykkisen kehityksen teorian avulla selvitimme ikäryhmän lasten psyykkisiä valmiuksia toimia hevoskerhossa ja mikä olisi tärkeää huomioida toimintaa suunniteltaessa. Fyysisen kehityksen teoria antoi raamit kerhotoiminnan vaativuustason ja aktiiviteettien valinnalle. Teorian pohjalta voitiin valita ikäryhmälle sopivia ja tarpeeksi haastavia menetelmiä, jotta lapset kokisivat onnistumista mutta myös oppimista ja taitojen kehittymistä.

3.1 Ikäkauden sosiaalinen kehitys

Sosiaaliset taidot voidaan käsittää keinoiksi ja valmiuksiksi, joiden avulla lapsi kykenee selviytymään arjen eri tilanteista ja pulmista ja saavuttamaan positiivisen lopputuloksen. Nämä taidot rakentuvat pitkälti niin sanotun empatiakyvyn varaan, eli kykyyn arvioida omaa toimintaa ja sen seurauksia, sekä kykyä havainnoida ja ymmärtää toisten tuntemuksia. Nämä kyvyt kehittyvät voimakkaimmin etenkin juuri kouluikää edeltävinä vuosina. Myös samoina ikävuosina tapahtuva kielitaidon kehittyminen edesauttaa valtavasti näiden valmiuksien saavuttamista. Kielitaidon kehitys lapsuusiässä on lisäksi siitä mielenkiintoinen huomio, koska se auttaa jo itsessään lasta entistä parempaan kanssakäymiseen, esimerkiksi erilaisten leikkien kautta. Sen

myötä aiemmista toverisuhteista syventyy todennäköisemmin intensiivisempiä ja entistä vastavuoroisempia ystävyysuhteita. (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Pulkkinen, Ruoppila 2006, 54.)

Lapset tarvitsevat vertaisryhmää kehityksensä tueksi aina kehitysvuosista varhaiseen aikuisuuteen saakka. On tunnettua, että ryhmällä on suuri vaikutus sosiaalisen käyttäytymisen oppimiseen, mutta myös lapsen identiteetin ja itsetunnon kehittymiseen. Jo pienelle lapselle ja hänen itsetuntonsa kehitykselle on tärkeää kuulua johonkin pysyvään ja selvästi rajattuun kokonaisuuteen, kuten esim. koululuokkaan. Vertaisryhmästä lapsi saa tarvitsemaansa sosiaalista hyväksyntää ja pääsee osaksi yhteisöä. (Keltikangas-Järvinen, 2010, 59.)

Ryhmässä toimiessaan lasten sosiaaliset valmiudet ja taidot kasvavat. Esikouluikäinen osaa yleensä toimia jo pienissä ryhmissä. Tämän ikäisenä lapsi on yleensä myös hyvin kiinnostunut sosiaalista suhteista ja vuorovaikutuksesta toisten kanssa. Hän opettelee odottamaan vuoroaan ja harjaannuttaa yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan muiden kanssa toimiessaan. (Miettinen 1999, 14.)

Kouluikäisenä kaverisuhteiden merkitys korostuu entisestään ja lapset viihtyvät hyvin toistensa seurassa. Lapset kuitenkin tarvitsevat edelleen myös paljon tukea aikuisilta. Tämän ikäiset lapset pitävät usein erityisesti erilaisista peleistä ja leikeistä. Leikeissä on usein hyvin tarkat säännöt ja niiden noudattaminen koetaan tärkeäksi. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016a.)

Tytöt ja pojat saattavat leikkiä vielä yhdessä, mutta rupeavat vähitellen eriytymään niin, että tytöt haluavat usein leikkiä parhaan kaverin kanssa, poikien viihtyessä keskenään isoissa ryhmissä. Ikätoverien hyväksyntä korostuu ja esimerkiksi samanlaisiin vaatteisiin pukeutuminen on usein tärkeää. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016a.)

Niin 7-8 -vuotiaiden, kuin esikouluikäistenkin toiminnassa sosiaaliset tavoitteet painottuvat sosiaalisten- ja ryhmätyötaitojen vahvistamiseen, ohjeiden noudattamiseen ja yhdessä muiden kanssa tekemiseen.

3.2 Ikäkauden psyykkinen kehitys

Esikouluikäinen lapsi pystyy yleensä jo toimimaan melko joustavasti pystyen sopeutumaan uusiin ja muuttuviin tilanteisiin. Tämän ikäinen lapsi kykenee jo mielikuvapohjaiseen ajatteluun, joten erilaisten mielikuvien käyttö sopii hyvin käytettäväksi toiminnan ohjauksessa. Ohjauksellisten toimintatuokioiden avulla lapsi oppii ennakoimaan tulevaa, toimimaan annetun mallin mukaisesti, sekä noudattamaan yksinkertaisia ohjeita. Esikouluikäisen lapsen valmiudet suunnitelmallisuuteen lisääntyvät. (Miettinen 1999, 14.)

Kuudennen ikävuoden aikana alkaa lapsen ajatteluvalmiuksissa uusi vaihe. Kuusivuotias on jo kiinnostunut liikkeiden ja toiminnan oikeasta suoritustavasta ja hänellä on halu suorittaa erilaiset tehtävät oikein. Kun 3-4 - vuotiaat ovat usein uhmakkaita ja haluavat tehdä asiat omalla tavallaan, on viisivuotias yleensä tasapainoinen ja positiivisesti asennoitunut. Tämän ikäinen pystyy erottamaan oikean ja väärän. Lisäksi sääntöjen noudattaminen ruvetaan kokemaan tärkeäksi. (Miettinen 1999, 14.)

Koulun aloitusiässä lapsen omatunto ja hänen sisäinen ”kontrollijärjestelmänsä” rupeavat olemaan niin kehittyneitä, että esimerkiksi aiemmin vanhempien kontrolloima sääntöjen noudattaminen ja rajojen asettaminen rupeavat olemaan lapsen omaa, sisältä käsin tapahtuvaa toimintaa. Lapsen kyetessä säätelemään toimintaansa eri tavalla kuin aikaisemmin, hän pääsee kokemaan itsenäisyyttä uudella tavalla ja hänen itsetuntonsa vahvistuu. Aikuiselta saatu kiitos ja hyväksyntä on pienelle koululaiselle usein hyvin tärkeää. Tämä motivoikin lasta usein oppimaan uutta ja noudattamaan annettuja ohjeita. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016b.)

5-8 vuotiailla toiminnan psyykkiset tavoitteet liittyvät yleensä ohjeiden kuuntelemisen ja noudattamisen harjoitteluun, mielikuvituksen ja sitä kautta luovuuden harjoittamiseen, sekä itseilmaisun vahvistamiseen liikkeen ja luovuuden avulla. Tämän ikäinen pystyy jo keskittymään ohjeisiin ja harjoittelemaan eri liikkeitä ja toimintoja oikeaoppisesti.

3.3 Ikäkauden fyysinen kehitys

Mikäli esikouluikäinen lapsi on saanut harjoittaa taitojaan, on hän yleensä ketterä ja taitava liikkumaan. Hän hallitsee yleensä jo hyvin aiemmin oppimansa motoriset perusliikkeet, joita ovat käveleminen, hyppääminen, potkaiseminen, heittäminen, lyöminen ja juokseminen (Kullström & Ruotsalainen 2014, 65.) Lisäksi hän pystyy siirtämään oppimaansa uusiin tilanteisiin ja yhdistelemään liikunnan eri muotoja toisiinsa, 5-vuotiaalla pallon heittäminen ilmaan ja kiinniottaminen ja 6-vuotiaalla pallonheitto juostessa. Esikouluikäisellä näkyy jo eri osa-alueilla tietynlainen kypsyys. Lapsi tuntee yleensä jo omat voimavaransa ja pystyy suunnittelemaan liikkumistaan. Lapsi myös nauttii erilaisista liikuntaleikeistä ja liikkumisesta. Hän haluaa onnistua tekemisessään ja päästä kokeilemaan vaikeampia liikunta- ja toimintasarjoja. (Miettinen 1999, 12-13.)

Kouluiässä lapsi on usein motorisesti taitava ja aktiivinen. Tämän ikäiset yleensä myös luottavat taitoihinsa, joka näkyy huimapäisyytenä ja uhkarohkeutena. Kouluikäisenä lapsi usein hyppii, kiipeää ja pyöriilee, sekä hallitsee hyvin perusliikuntataidot. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016a)

On huomioitavaa, että jokainen lapsi kehittyy taidoiltaan omaa yksilöllistä tahtiaan, mistä johtuen tämän ikäisten motorisissa taidoissa voi olla suurtakin hajontaa. Lähtökohtaisesti esi-kouluikäisillä fyysisen toiminnan tavoitteet pitävät sisällään motoristen perusliikkeiden, sekä silmän ja käden yhteistyö vahvistamista ja toisiinsa kytkemistä. Liikunnan harjoittamisen pääpaino tulee olla juuri motoristen perustaitojen, eli liikkumistaitojen, tasapainotaitojen ja käsittelytaitojen harjoittelussa (Kullström & Ruotsalainen 2014, 66). Koulunsa aloittanut hallitsee nämä taidot yleensä jo paremmin, mutta myös näiden taitojen harjoittelu ja vahvistaminen on edelleen ajankohtaista.

4 5-8 vuotiaiden lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitys ja niiden tukeminen

Opinnäytetyömme tavoitteena oli lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksen tukeminen. Oli siis tärkeää toiminnan suunnittelun kannalta selvittää teoriaa lasten itsetunnosta ja tunnetaidoista, jotta kerhon toiminnot tukisivat juuri näitä osa-alueita. Ensin syvennyimme lasten itsetuntoon ja sen kehittymiseen. Mitä on itsetunto ja millä tavoin kasvattajat voivat sitä omalla toiminnallaan tukea? Perehdyimme myös käsitykseen tunnetaidoista ja niiden kehityksen tukemiseen. Näin ollen voitiin varmistaa, että kaikki kerhon toiminta oli teoreettisesti perusteltua ja tavoitteellista.

4.1 Mitä on itsetunto?

Helsingin yliopiston psykologian professori Liisa Keltikangas-Järvinen on tutkinut paljon itsetuntoa, lasten aggressiivisuutta ja temperamentin vaikutuksia elämään. Hyvä itsetunto (2010) teoksessa pohditaan mitä itsetunto tarkoittaa, kuinka se kehittyy sekä kuinka vanhemmat ja opettajat voivat antaa kasvavalle lapselle avaimet hyvään itsetuntoon.

Itsetunto tarkoittaa ihmisen tunnetta siitä, kuinka paljon kokee itsessään hyviä ominaisuuksia. Kun itsetunto on korkea, ovat positiiviset ominaisuudet voitolla ihmisen minäkäsityksessä. Huono itsetunto merkitsee taas enemmän negatiivisten ominaisuuksien näkemistä itsessä. Vaikka hyvän itsetunnon omaava henkilö näkeekin itsessään enemmän positiivisia ominaisuuksia, pystyy hän kuitenkin havaitsemaan ja tiedostamaan myös omat heikkoutensa, ja näin ollen myös mahdollisesti muokkaamaan niitä. Heikkouksien ja puutteiden myöntäminen on rehellisyyttä myös huonojen puolien suhteen, eikä niiden toteaminen laske itsekunnioitusta tai aiheuta ahdistusta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 17.)

Keltikangas-Järvinen kuvailee itsetunnon määritelmää monilla eri tavoilla ja käsitteillä, kuten esim. itsearvostus sekä itseluottamuksen tai itsevarmuuden määrä. Itsearvostusta esiintyy tilanteissa kuten itsensä puolustaminen ja omista oikeuksista kiinni pitäminen. Itseluottamusta on rohkeus asettaa itselleen korkeita vaatimuksia sekä haastaa itseään. Itsevarmuus voi taas

näkyä kykynä hallita vastaan tulevia asioita ja ongelmia, olla tyytyväinen omiin suorituksiin sekä uskoa vaikuttaa omaan elämäänsä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18.)

Hyvään itsetuntoon kuuluu taito arvostaa muita ihmisiä. Tällöin tulisi pystyä näkemään toisen ihmisen taitoja sekä antamaan toiselle niistä tunnustusta ja arvostusta. Hyvän itsetunnon omaava ihminen pystyy ihailemaan toista ihmistä sekä asettamaan itselle auktoriteetteja joita seurata ilman riippuvuutta tai uhkakuvia. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18.)

Kyky sietää epäonnistumisia ja pettymyksiä on osa hyvää itsetuntoa. Tällöin on helpompi myöntää omat virheensä ilman että itsetunto kärsisi, ja itsesyyttelyn sijaan voi pohtia mitä tapahtuneesta voisi oppia. On tärkeää ymmärtää, että vaikka tekisi jotain huonosti, ei tarkoita että on itse huono. Hyvä itsetunto auttaa myös ymmärtämään, että pettymykset ovat osa elämää, ja että niitä tapahtuu kaikille muillekin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 22-23.)

Lasten koulumenestyksen ja itsetunnon välillä on tutkittu olevan voimakas yhteys. Keltikangas-Järvinen väittää, että itsetunto saattaa olla koulumenestyksen yksi jopa tärkeimmistä selittäjistä. Se että lapsi luottaa itseensä ja tuntee omat taitonsa sekä mahdollisuutensa oppia, selittävät koulumenestystä enemmän kuin lapsen älykkyys. Itsetunnon ja koulumenestyksen yhteydessä on myös nähty olevan sukupuolten välistä eroavaisuutta, sillä on osoitettu että tytöillä yhteys on selvästi voimakkaampi kuin pojilla. Myös hyvän itsetunnon ja koulumenestyksen yhdistymisen on todettu vaikuttavan vahvasti sosiaaliseen suosioon. (Keltikangas-Järvinen 2010, 40.)

Sukupuolieroja itsetunnossa tyttöjen ja poikien välillä on osoitettu olevan kuitenkin vain laadullisissa määrin. Poikien itsetunnon määrään vaikuttaa suuresti suoriutuminen. Tyttöjen itsetunnon osalta taas suoriutuminen on vain yksi osa-alue sekä sosiaalisten suhteiden merkitys itsetuntoon säilyy tytöillä aikuisikään saakka. (Keltikangas-Järvinen, 2010, 67.)

Nämä sukupuolten väliset itsetuntoerot pohjautuvat vahvasti lasten saamaan kasvatukseen jo vauvavuosista lähtien. Tyttöjen kasvatuksessa korostuu sopeutuminen, herkkyyys, pehmeys ja toisten huomioiminen. Pojilla taas painottuu enemmän suorittaminen, rohkeus, itsenäisyys ja tunteiden hillitseminen. On myös väitetty, että opettajat vahvistaisivat omalla toiminnallaan kouluissa lasten sukupuolten välistä erilaista kohtelua, kuten huomioimalla ja palkitsemalla poikia, kun taas tyttöjen annetaan olla enemmän rauhassa eikä heitä rohkaista yhtälailla oppimaan. Tämän väitteen ei kuitenkaan ole todettu tukevan tuloksia koulumenestyksestä tai itsetunnon kehittymisestä, sillä lopputuloksena tytöt kuitenkin menestyvät koulussa paremmin ja onnistuvat kehittämään itsetunnon jolla selviävät elämän vaikeuksista jopa poikia paremmin. (Keltikangas-Järvinen, 2010, 69-70.)

4.2 Itsetunnon kehittyminen ja sen tukeminen

Lapsen itsetunnon kehittymiseen vaikuttavat monet tekijät lapsen kasvun varrella. Se rakentuu lapsen kokemuksista ympäristöstä ja muista ihmisistä. Lapsuudessa suurimpia vaikuttajia ovat lapsen vanhemmat. Merkittävää on miten lasta hoidetaan ja millaisena vanhemmat lastaan pitävät. Tärkeää on myös mitä lapselta odotetaan sekä miten lapsen onnistumisiin, epäonnistumisiin ja suoriutuksiin suhtaudutaan. Myöhemmin merkittäviksi tekijöiksi tulevat koulu, kaverit ja harrastukset. Kouluihkäisenä lapsi oppii tuntemaan itseään sekä omaa kykyään oppia. Osaamisen ja onnistumisen kokemuksia lapsen tulisi saada harrastusten parista. Nykypäivänä kuitenkin harrastamisen luonne on alkanut muuttua suorituskeskeisemmäksi ja harrastuksessa onnistuminen saattaa luoda lapsen itsetunnolle kohtuuttomia haasteita. Olisi tärkeää, että aikuiset pysähtyisivät miettimään, että lapsi pystyy nauttimaan harrastuksistaan ja että niistä voi oppia monilla tavoin. (Keltikangas-Järvinen 2010, 123-124.)

Lapsen osaamisella ja toiminnoissa suoriutumisella on itsetunnon rakentumisessa suuri merkitys. Lapsen tulisi voida kokea riemua omasta osaamisestaan ja hallitsemisestaan, ja tuntee itsensä maailman taitavimmaksi lapseksi. Lapselle on tärkeää saada palautetta omasta erinomaisuudestaan sekä saada mahdollisimman paljon kiitosta kaikista toimistaan. Arvostelua taas tulisi välttää. Tulisi myös muistaa, että lapsen suoritus on jo itsessään kiitoksen arvoisen, ei vain oikeanlainen lopputulos. Kun tavoitteena on vahvistaa lapsen itsetuntoa, tarkoituksena on silloin osoittaa että lapsi on hyvä. Tällöin ei aina ole merkitystä lopputuloksen laadulla. Liiallinen kiittäminenkin ei ole kuitenkaan lapsen kannalta hyvästä. Ylenpalttinen lapsen suorituksista kiittäminen ja kehuminen saattaa painostaa lasta yhä parempaan suorittamiseen ja näin ollen myös lisätä suorituspainetta ja vaatimustasoa. Kasvattajien tulisiikin siksi välillä muistaa kiittää ja kehua lasta itseään ja antaa positiivista palautetta lapsen olemassaolosta. Esimerkiksi kertoa lapselle kuinka hauskaa on nähdä lasta tai viettää aikaa hänen kanssaan. (Keltikangas-Järvinen 2010, 132-135.)

Koulunkäynnillä on lapsen itsetunnon kehittymisen kannalta myös suuri merkitys. Koulussa lapsi saa osaamisestaan selvää ja jatkuvaa palautetta. Koulu kun perustuu oppimisen lisäksi myös suuressa määrin lapsen arviointiin. Lapsen aloittaessa koulunkäynnin alkaa hän itsekriittisesti arvioida uudella tavalla omaa käytöstään ja suoriutumistaan. Erityisesti ensimmäiset kouluvuodet ovat merkityksellisiä lapsen itsetunnon kehittymiselle. Tällöin lapselle muodostuu käsitys omasta osaamisestaan, joka ohjaa lasta monissa elämänsä ratkaisuihin, itselle asettamissa odotuksissa sekä tulevaisuuden tavoitteissa. Hyvän itsetunnon kehittymiselle olisi tärkeää, että lapsi saisi runsaasti onnistumisen kokemuksia sekä hyvää palautetta toiminnastaan. Näin voitaisiin tukea itsetunnon kehittymistä, uskoa lapsen omiin taitoihin, ja näin ollen myös korjata mahdollisesti varhaislapsuudessa syntyneitä vaurioita. (Keltikangas-Järvinen 2010, 179-180.)

Lapsen itsetunnon ja yksilöitymisen kehittymistä voidaan tukea mahdollistamalla lapsen oman, toimintaan johtavan pyrkimyksen oikeuksiin pääseminen. Eli aikuisen läsnä ollessa tulisi lasten saada toimia ja yrittää mahdollisimman itsenäisesti, sekä saada kiitosta yrittämisestä. Yksilöitymisen, eli individuaation kautta lapsi oppii löytämään itsensä ja lapsi alkaa ymmärtämään minkälainen hän itse on. Tämä kehitys jatkuu läpi koko elämän. (Jalovaara 2006, 18.)

Hyvän itsetunnon rakentumista voidaan tukea oikeanlaisen vaatimustason asettamisella sekä palautteen antamisella. Lapselle asetetut vaatimustasot suorituksissa tulisi olla järkeviä ja kohtuullisia, sekä niitä tulisi kasvattaa pienin askelin. Lasta tulee rohkaista ja kannustaa haastamaan itseään ja myös nostamaan omaa vaatimustasoaan. Erityisen tärkeää on rohkaista epäonnistumisen jälkeen yrittämään uudelleen. Myös luottamuksen osoittaminen, silloin kun lapsi ei itse luota itseensä, on tärkeää. Tärkeintä on kuitenkin, että lähtökohta on aina lapsessa ja lapsen tarpeissa. Jotkut lapset haluavat jatkuvasti kehittää taitojaan, jotkut taas saattavat olla tyytyväisiä jo osaamiinsa taitoihin. Lasten ratkaisuja tulee muistaa kunnioittaa ja antaa oikeus elää omaa elämäänsä. (Keltikangas-Järvinen 2010, 218-220.)

4.3 Mitä ovat tunnetaidot?

Tunnetaidoiksi luokitellaan ihmisen päivittäin käyttämiä taitoja, jotka tulevat esiin niin vaihtoisesti kuin tietoisestikin. Nämä taidot kuuluvat osana ihmisen sosiaaliseen käyttäytymiseen ja linkittyvät osittain ihmisen tekemiin tekoihin, päätöksiin, ajatuksiin ja unelmiin. (Peltonen & Kullberg-Piilola 2005, 12.)

Tunnetaidoiksi lukeutuu kyky hillitä tunteita, kuten suuttuessa tai loukkaantuessa. Esimerkiksi pieni lapsi alkaa herkästi pyörällä kaatuessaan itkemään ja huutamaan, kun taas aikuinen temperamentista riippuen saattaa vain nousta ylös vaitonaisena tai sitten kirotta ja harmitella tapahtunutta. (Peltonen ym. 2005, 13.)

Osa ihmisen tunnetaitoja on myös kyky oppia kokemaan tunteita, tunnistamaan niitä sekä osoittamaan näkyvästi niitä. Ihmisen on hyvä oppia että tunteet eivät ole vaarallisia, vaikka joskus suuriin tunteisiin saattaa liittyä myös fyysisiä tuntemuksia. Joskus tunteet saattavat olla myös niin haastavia ja vaikeita käsitellä, että ihminen saattaa pyrkiä sulkemaan vahvat tunteet ulkopuolelle tai luoda itselleen ns. tunnelukon, jolloin ihminen ei kykene tunnistamaan itsessään mitään tunteita. Tällöin tunnetaitoja tulisi harjoittaa turvallisten ihmisten ympäröimänä, antamalla itsensä kokea erilaisia tunteita sekä opetella tunnistamaan ja nimeämään näitä tunnetiloja. (Peltonen ym. 2005, 13-14.)

Ihmisten välinen vuorovaikutus perustuu vahvasti tuntemiimme tunteisiin ja kykyyn samaistua toisen ihmisen tilanteeseen. On siis välttämätöntä pystyä tunnistamaan toisen ihmisen tunnetiloja, jotta kykenee sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tunteet voivat myös toisinaan purkautua riitoina ja kiusaamisena. Uutta tietoa käsitellään aina ensimmäiseksi tunteella, joka arvottaa tiedon merkityksen. Voimme tällöin pitää tietoa joko hyvänä tai pahana, oikeana tai vääränä. Lapsille olisi tärkeää opettaa kielteisten tunteiden kanavoimista ja purkamista kehtään vahingoittamatta. (Jalovaara 2006, 38.)

Kun tunnetaitoja opetellaan, on elettävä hetkessä ja pyrittävä pysähtymään lapsen tunteita koskeviin kysymyksiin ja vastausten etsimiseen juuri siinä hetkessä. Leikki-ikäinen lapsi näyttää usein tunteitaan tilanteesta tai paikasta riippumatta. Siksi on tärkeää, että tunteiden ilmaisulle olisi riittävästi tilaa ja aikaa. Tämä luo lapselle turvallisuudentunnetta sekä auttaa lasta toimimaan ryhmässä omana itsenään sekä toiset ja heidän tunteensa huomioon ottavana jäsenenä. (Peltonen ym. 2005, 14-15.)

Tunnetaitoihin kuuluu myös ihmisen kyky tuntee empatiaa, eli toisen tunteiden huomioon ottaminen. Tunnetaitoja ovat myös esimerkiksi kyky eläytyä surulliseen tarinaan tai kyky tunnistaa toisen ihmisen tarvetta esimerkiksi riitelylle tai rohkaisulle. Tunnetaidot kuuluvat jokaisen ihmisen persoonallisuuteen ja jokainen käyttää tunnetaitojaan juuri itselle luontevalla tavalla. Ihmisillä on sisäänrakennettuina vaistonvaraisia tunnetaitoja, joita tulisi vain kuunnella ja rohjeta käyttää. Tunnetaitojen taitava hallitsija käyttää puheen lisäksi kosketusta, sanoja, äänenpainoja, ilmeitä, eleitä, asentoja, tekoja tai tekemättä jättämisiä tunteiden välittämisen välineinä. (Peltonen ym. 2005, 16-17.)

4.4 Tunnetaitojen kehittyminen ja niiden tukeminen

Lapsi oppii kasvaessaan jatkuvasti erilaisia tunnetiloja ja miltä hänestä asiat tuntuvat. Jo vaippaikäisenä lapsi alkaa myös ymmärtää, sanojen lisäksi, aikuisten ilmeistä ja eleistä esimerkiksi onko hän tehnyt väärin tai oikein. Lapsi alkaa ymmärtää mitä tarkoittaa ”paha mieli” tai ”hyvä mieli”, sekä yhdistelemään näihin tiettyjä tunnetiloja, kuten että pahaan mieleen voi kuulua surullisuus tai hyvään iloisuus. (Peltonen ym. 2005, 18-19.)

Alle kouluikäisenä lapset tulevat helposti kertomaan aikuisille tunteistaan ja näin hakemaan huomiota esim. lohduttamista. Kouluikäiset lapset alkavat olla jo pidättyväisempiä tunteidensa paljastamisessa, sillä saattavat kokea sen sopimattomaksi omaan ikäänsä nähden. Päiväkodissa lapset oppivat myös ryhmässä toimiessaan samanlaisuuden merkitsevän turvallisuutta sekä voimakkaiden tunteiden mahdollisuudet herättää muissa hämmennystä. Esikouluikäisenä lapsi alkaa jo usein kontrolloimaan enemmän mitä tunteita hän ulospäin näyttää. Kouluikäisenä lapsiryhmän tuomat paineet ja mahdollinen ryhmässä erottumisen pelko, vai-

kuttavat lapsen tarpeeseen pysyä tyynenä ja piilottaa koetut tunteet muulta ryhmältä. Lapselle voi olla haastavaa ilmaista tunteita ryhmässä ja sitä lapset harjoittelevatkin koko kouluaikansa. Päiväkodissa lapset opettelevat enemmänkin tunteiden ilmaisua, kouluiässä taas tunteiden hallintaa. (Peltonen ym. 2005, 19-22.)

Kasvavalle lapselle on tärkeää harjoittaa tunnetaitojaan ryhmässä. Tällöin lapsi oppii, etteivät tunteet ole mitenkään noloja tai salattavia asioita. Lapsi oppii myös ymmärtämään että muilla ikätovereilla saattaa olla aivan samankaltaisia tunteita kuin hänellä. Empatian taidot alkavat myös vähitellen kehittyä ja lapsi alkaa ymmärtää toisten mahdollisia tuntemuksia ja oppii asettumaan toisen asemaan. (Peltonen ym. 2005, 29-30.)

Perhetyöntekijä Tarja Kullberg-Piilola, psykoterapeutti Anne Peltonen ja kuvittaja Marjo Kullberg-Turtiainen ovat luoneet käytännön työkaluja juuri tunnetaitojen harjoittamiseksi. Näitä ovat Tuntemuksi ja Mututoukka- tunnetaito-ohjelma, jotka auttavat lasta tunteiden käsittelyssä, ilmaisussassa, hyväksynnässä ja nimeämisessä. Ohjelmat sisältävät useita erilaisia tuntemuksi-tuokioita, joissa käydään läpi erilaisia tunneteemoja. Ohjelmia on testattu niin päiväkodeissa kuin kouluissa. Tunnetaitojen harjoittamisen ohjelman avulla on todettu vaikuttaneen lasten keskinäisten konfliktien vähentymisenä ja lapsilla on ollut paremmat taidot käsitellä ristiriitatilanteita puhumalla keskenään. (Surakka 2013, 20-24.)

Jokainen lapsi kuitenkin kokee ja ilmaisee tunteita omalla, itselle luonnollisimmalla tavalla. Tähän vaikuttaa suuresti lapsen temperamentti. Aikuisen tehtävänä on rohkaista lasta ilmaisemaan tunteitaan ja myös opettaa tunnetilaa kuvaavia sanoja lapselle, esimerkiksi sanoittamalla lapsen kokemia tunnetiloja: "sinua taitaa jännittää huomisen hammaslääkäri". (Peltonen ym. 2005, 23.)

Koska jokaisella on yksilöllinen tapansa kokea ja ilmaista tunteita, ei lapselta tule vaatia esim. omista tunteista kertomista ryhmässä joka päivä koulun aamupiiirissä. Tunteista olisi parempi keskustella ryhmässä enemmänkin yleisellä tasolla, jolloin kenenkään ei tarvitse ilmaista tunteitaan itselle luonnottomalla tavalla. Kun lapsille opetetaan millaisia tunteita on olemassa ja miten ne ihmisiin voivat vaikuttaa, tutustuu lapsi tätä kautta myös omaan tunne maailmaansa. Lasten olisi tärkeää oppia puhumaan tunteistaan läheisilleen sekä oppia hyväksymään ja sallimaan omat tuntemuksensa. Tämä mahdollistaa, että lapsen empatiakyky myös kehittyy, jolloin lapsi voi alkaa hyväksymään ja sallimaan myös toisen ihmisen erilaisia tunteita. (Peltonen ym. 2005, 31-32.)

Lapsen itsetuntoa ja minäkuvaa tukee lapsen kehuminen. Lapselle on tärkeää kuulla positiivisia asioita itsestään ja persoonallisuudestaan. Erityisesti hyvää voi tehdä julkisena tunnustuksena kehuminen esimerkiksi lapsen omilta vanhemmilta. Tällöin lapsen itsetunto kasvaa ja kuva omasta mielenkiintoisuudesta muiden silmissä vahvistuu. (Peltonen ym. 2005, 59.)

Suomen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2005) on tavoitteena lasten tasapainoisen kasvun, kehityksen ja oppimisen mahdollistaminen. Lapsen itsetunnon ja tunnetaitojen tukeminen kuuluu myös kokonaisvaltaiseen varhaiskasvatukseen, kun lasta ohjataan kasvamisessa ihmisenä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainitaan kolme kasvatuspäämäärää, joiden tulisi viitoittaa varhaiskasvatusta tältä osin. Perusteiden mukaan kasvattajan tulisi edistää lapsen henkilökohtaista hyvinvointia, vahvistaa toisten huomioon ottavia käyttäytymismuotoja ja toimintatapoja, sekä lisätä asteittain lasten itsenäisyyttä. Kasvattajien tulisi siis opettaa lasta ottamaan muut huomioon sekä toisista välittämistä. Olisi tärkeää, että lapsi suhtautuisi myönteisesti niin itseensä kuin muihinkin ihmisiin. Lapsen tulisi voida kokea arvostusta, tulevana nähdä, kuulla ja hyväksyä, sekä saada vahvistusta terveelle itsetunnon. Varhaiskasvatuksen keskeinen sisältö perustuu erilaisiin orientaatioihin. Tunnetaitojen opettelu liittyy näistä vahvimmin eettisen orientaation piiriin, jossa mainitaan erityisesti pelon, ahdistuksen ja syyllisyyden tunteiden käsittely. Tämän orientaation tiimoilta käsitellään myös oikeaa ja väärää, hyvää ja pahaa, tasa-arvoisuutta, sekä kunnioituksen ja vapauden kysymyksiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11-13, 15, 28-29.)

5 Sosiaalipedagogiikka ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan voidaan katsoa pohjautuvan sosiaalipedagogiikan viitekehykseen ja teoriaan. Sosiaalipedagogiikka on yhdistelmä teoriaa ja käytäntöä, jossa tekeminen, ajatteleminen ja teoria nivoutuvat yhteen vuorovaikutuksen ja yhteenkuuluvuuden kanssa. Sosiaalipedagogiikassa ei tyydytä vain ongelmien kuvaamiseen, vaan siinä selvitetään, mitä niiden korjaamiseksi voisi tehdä. Juuri tämä tuo sosiaalipedagogiikan teoriaan toiminnallisen ja käytännönläheisen katsontakannan. Sosiaalipedagogiikan tunnusomainen piirre on pyrkimys löytää ongelmiin toiminnallisia ratkaisumalleja. Työskentelytavassa korostuvat toiminnallisuus, elämyksellisyys ja yhteisöllisyys. (Hämäläinen 1999, 17-18, 20, 32.)

Terminä sosiaalipedagogiikka on Suomessa suhteellisen uusi, vaikkakin sosiaalipedagoginen suuntautuneisuus ja käytännön toteuttamismuodot ovat olleet ”hiljaisena tietona” osa työskentelyn sisältöä ammattihenkilöstön, kuten sosiaalikasvattajien työssä. (Ranne 2002, 15.) Sosiaalipedagogiikassa yhdistyvät sekä yhteiskuntatieteellinen, että kasvatustieteellinen näkökulma. (Eteläpelto 2001, 6-15.) Sosiaalipedagogiikka -käsitteellä voidaan katsoa olevan kolme päämerkitystä, yhteiskunnallinen, yhteisöllisyys ja vuorovaikutusta koskeva, sekä solidaarinen ja toisia huomioon ottava merkitys. (Hämäläinen 1999, 14).

Sosiaalipedagogiikan voidaan katsoa olevan ammattihenkilöstön käyttämä ammatillinen suuntautuneisuus, jossa käytetään työmenetelmiä jotka ovat ominaisia sosiaalipedagogiselle lähestymistavalle. Keskeisiä käsitteitä ammatillisessa sosiaalipedagogisessa toiminnassa ovat yhteisöllisyys, osallisuus, arkilähtöisyys, sekä dialogisuus ja sosiaalinen diagnoosi, jolla tarkoitetaan henkilön tai ryhmän sosiaalisen ympäristön havainnoimista ja huomioonottamista. Keskeistä ammatillisessa työskentelyssä ovat valmiudet, joiden avulla ihmisiä autetaan ymmärtämään oma elämäntilanteensa sekä saada ihmiset tietoisiksi muutoksen mahdollisuudesta elämässään. (Hämäläinen 2003, 65-73; Ranne 2002.)

Juha Hämäläinen kuvaa kirjassaan Johdatus sosiaalipedagogiikkaan (1999) sosiaalipedagogiikan teorian, käytännön, ajattelun ja tekemisen fokuoituvan erityisesti syrjäytymisen ja huono-osaisuuden pedagogiseen lievittämiseen ja ehkäisemiseen. Sosiaalipedagogiikka teorian painottuu inhimillisen kasvun prosesseihin, kuten sosiaalisen toimintakyvyn ja osallisuuden tukemiseen, sekä yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Voidaan sanoa, että sosiaalipedagogiikan johtoajatus on elämänhallinnan tukeminen kaikissa ihmisen elämän vaiheissa ja sosiaalipedagogisen toiminnan tavoitteena on tukea yhteiskuntaan kuulumista, sekä ehkäistä syrjäytymistä ja huono-osaisuutta. Sosiaalipedagogiikan peruseriaatteita voidaan katsoa olevan toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja elämyksellisyys. Toiminnan tavoitteena on omatoimisuuden ja yhteisvastuun kehittäminen. Keskeistä toiminnassa on toisen ihmisen aito, vuorovaikutukseen perustuva kohtaaminen joko keskustelussa, toiminnassa tai yhteisössä. (Hämäläinen 1999, 32-33, 67, 72.)

5.1 Sosiaalipedagoginen hevostoiminta

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu sosiaalipedagogiseen ajattelutapaan ja on luonteeltaan voimavarakeskeistä. Siinä sosiaalipedagogiikan peruselementit; yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys yhdistyvät ihmisen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta ei ole terapiaa, vaan sosiaalipedagogisesti orientoituneessa talliyhteisössä tapahtuvaa kasvatuksellista ja kuntoutuksellista toimintaa. (Orava 2010, 2.)

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on toimintamuotona Suomessa varsin uutta. Vuonna 2001 Suomessa aloitettiin opetusministeriön rahoittama täysin uudenlainen, sosiaalipedagoginen hevostoiminta -hanke, jossa johtoajatus oli hevosen avulla toteutettava syrjäytymisen ehkäiseminen. Hankkeen ajatuksena oli yhdistää sekä hevoset, että talliyhteisö lastensuojelutyöhön. Hankkeen päätavoitteena oli kehittää toimintaa, jossa hevostoiminnan kautta pyritään ehkäisemään nuorten syrjäytymistä ja edistämään heidän sosiaalista kasvuaan. (Hyvätti 2009a, 16.) Hankkeen alkuvaiheessa puhuttiin ratsastuspedagogisesta hevostoiminnasta, mutta pian toimintaa ruvettiin kutsumaan nimellä sosiaalipedagoginen hevostoiminta käsitteen paremman kuvaavuuden vuoksi, sen pitäessä sisällään kaiken hevosen kanssa tapahtuvan toiminnan. (Orava 2010, 5.)

Hevosopiston Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa -täydennyskoulutuksen -esitteen (2010) mukaan sosiaalipedagogisella hevos-toiminnalla tarkoitetaan kaikkea lapsille ja nuorille suunnattua talliympäristössä tapahtuvaa hevosen kanssa toimimista, kuten hevosen harjausta, ruokintaa, ajamista tai ratsastamista. Toiminnan keskiössä on hevosen hyvinvoinnin kannalta merkitykselliset asiat, kuten puhtaus, liikunta, lepo, ruokailun säännöllisyys ja sen terveellisyys. Hevosen hoidon kautta päästään osoittamaan lapselle tai nuorelle hyvinvointiin liittyvien asioiden tärkeyttä myös heidän omassa elämässään. (Orava 2010, 6.)

5.2 Talliympäristön merkitys sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla tarkoitetaan kaikkea talliympäristössä ja -yhteisössä tapahtuvaa toimintaa, joka pitää sisällään paljon muutakin, kuin pelkkää hevosen kanssa tapahtuvaa toimintaa. (Koistinen 2005, 4-5.) Toiminta voi olla esimerkiksi hevosen harjaamista, ruokkimista, taluttamista tai ajamista. Myös hevosen tarkkailu ja varustehuolto, sekä luonnossa liikkuminen kuuluvat sosiaalipedagogisen hevostoiminnan piiriin. (Hyvätti 2009a, 31.)

Sekä lapsia ja nuoria käsittelevässä kansainvälisessä kirjallisuudessa, että kotimaisissa linjauksissa korostetaan lasten lähiympäristön tärkeyttä hyvinvoinnin edistämisessä ja tukemisessa. Talliympäristön voidaan katsoa olevan juuri tällainen pienois-yhteiskuntaan verrattavissa oleva lähiympäristö, joka parhaimmillaan tarjoaa laajat ja monipuoliset mahdollisuudet toteuttaa ennaltaehkäisevää kasvatustyötä ja lisätä lasten ja nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia. (Okulov & Koukkari 2005, 11.)

Honkanen, Janttonen ja Manner (2010) viittaavat opinnäytetyössään Nina Hyvätin vuonna 2009 julkaisemaan lehtiartikkeliin, jonka mukaan talliympäristössä toimiminen mahdollistaa sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuvalla mahdollisuuden huomaamattaan oppia ja sisäistää erilaisia sääntöjä ja rutiineja, sillä hevosen kanssa ja talliympäristössä toimiminen koostuu hyvin pitkälle näistä. Tallien päivärytmi on yleensä selkeä ja se pitää sisällään hevosen ruokintaan, liikuntaan ja hyvinvointiin liittyviä rutiineja. Näitä talliympäristössä oppimiaan taitoja lapsi ja nuori pystyy soveltamaan myös omaan elämäänsä. Samalla hän saa onnistumisen-, ja yhteisöllisyyden kokemuksia, järjestelmällisyyttä oppien. (Honkanen, Janttonen & Manner 2010, s. 31.)

Sosiaalipedagogisesti orientoituneella talliyhteisöllä on selkeästi kasvatuksellinen rooli ja yhden tunnusmerkeistä on aikuisen näkyvä läsnäolo. Toiminta on vuorovaikutuksellista ja ohjattua ja ympäristö koetaan turvalliseksi. Aikuisen tehtävä on luoda lapseen tai nuoreen vastaavuoroinen pedagoginen vuorovaikutussuhde. Ihmisten lisäksi talliympäristössä ollaan vuorovaikutuksessa myös hevosen ja mahdollisesti muiden siellä olevien eläinten, vaikkapa tallikissan

kanssa. Vuorovaikutuksessa eläimet ovat herkkiä reagoiden ihmisten tunteisiin, kehonkieleen ja äänensävyihin, jonka vuoksi niitä pystyy helposti hyödyntämään tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamisessa. (Honkanen ym. 2010, s. 32.)

Yksi sosiaalipedagogiikan ominaispiirteistä on yhteisön kasvatuksellinen hyödyntäminen. (Hämäläinen 1998, 158). Yhteisöllisyyden katsotaan olevan yksi sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteista. Yhteisössä toimiessaan lapset ja nuoret saavat harjoitella yhteistyö- ja vuorovaikutustaitojaan yhdessä ihmisten, mutta myös eläinten kanssa. Sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa kehittyvät niin empatiakyky, kuin taito huomioda muita ihmisiä. (Mustonen 2008, 54.) Hämäläisen mukaan pedagogista vaikuttavuutta aikaansaadaan parhaiten yhteisöissä ja niiden kautta. (Hämäläinen 2001, 15).

Toiminnallisuus on merkittävässä roolissa toteutettaessa sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja talliympäristö tarjoaa erinomaiset puitteet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan toteuttamiseen monipuolisuutensa ja virikkeellisyytensä vuoksi. Yleensä talliympäristöstä löytyy jokaiselle soveltuvaa toimintaa. Toiminnallisuus perustuu usein myös yhteisöllisyyteen, sillä talliympäristössä kaikilla toimijoilla on yhteinen tavoite työskennellä hevosen parhaaksi ja hyvinvoinnista huolehtien. (Hyvätti 2009b.)

Talliympäristöön kuuluu paljon erilaisia sääntöjä, joiden noudattaminen on tärkeää niin ihmisten, kuin eläintenkin turvallisuuden kannalta. Toimiminen talliympäristössä ja hevosen kanssa tarjoaakin oppia arjen hallintaan, hetkessä elämiseen, vuorovaikutustaitoihin ja sääntöjen noudattamiseen. Koska talliympäristöissä vallitsevat säännöt on usein laadittu hevosen hyvinvoinnin turvaamiseksi, on niiden hyväksyminen usein myös helpompaa toiminnassa mukana oleville lapsille ja nuorille. Selkeät säännöt ja rajat aikaansaavat lapsissa ja nuorissa turvallisuuden tunnetta. (Mustonen 2008, 54). Talliympäristön arkiset askareet yhdessä elämän peruselementtien, kuten ruuan, puhtauden ja säännöllisyyden kanssa luovat turvallisuuden ja jatkuvuuden tunnetta lasten elämään. (Mustonen 2008, 54).

6 Opinnäytetyön suunnittelu: SWOT-analyysi

Aloitimme opinnäytetyömme suunnittelun tammikuussa 2016. Opinnäytetyössä käytimme teoreettisena viitekehyksenä sosiaalipedagogiikkaan pohjautuvaa sosiaalipedagogista hevostoimintaa. Tämän lisäksi käytimme teoriaa 5-8 vuotiaiden lasten sosiaalisesta, psyykkisestä ja fyysisestä kehityksestä ja motorisista taidoista, sekä itsetunnon ja tunnetaitojen kehityksestä ja niiden tukemisesta. Kaikki hevoskerhon toiminta suunniteltiin pohjautuen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja lapsen kehitykseen liittyvään teoriaan, sekä ajankohtaiseen tutkimustietoon.

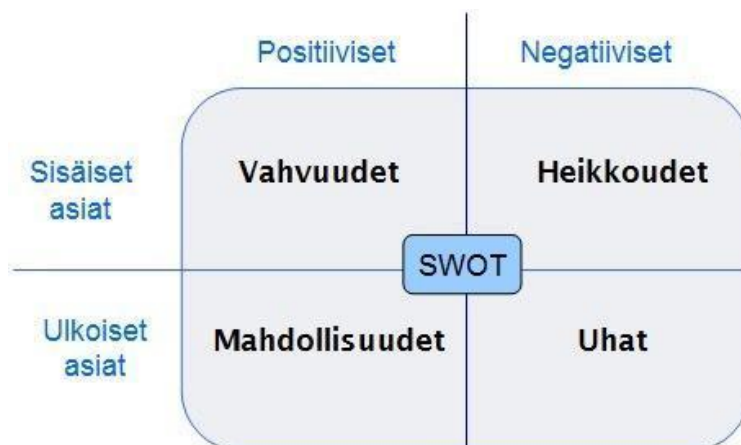
Suunnitteluvaiheessa kävimme muutamaan otteeseen tutustumassa Ratsutila Wiknerin tiloihin ja yhteistyökumppaneihimme. Keräsimme ja valmistimme kerhoon tarvittavaa materiaalia kevään ja kesän aikana. Valmistauduimme myös selvittämällä ruotsinkielistä hevosaiheista sanastoa kerhon toimintojen tueksi, jotta pystyimme ohjaamaan lapsia tarvittaessa myös ruotsiksi.

Suunnitellessamme opinnäytetyömme toiminnallista osiota, eli hevostoimintakerhoa, teimme SWOT -analyysin, jossa arvioimme mahdollisimman monipuolisesti toimintaan ja toteutukseen liittyviä vahvuuksia, heikkouksia, mahdollisuuksia ja uhkia. Tällä pyrimme siihen, että projektin toteuttamiskelpoisuus tulisi jo suunnitteluvaiheessa pohdittua perusteellisesti ja monelta eri suunnalta tarkastellen, tarkoituksenamme pyrkiä ennalta ehkäisemään kaikki ne tekijät, jotka olisivat voineet vaikuttaa toteutuksen onnistumiseen negatiivisella tavalla. Samalla esille nousi myös tekijöitä, joiden koimme olevat onnistumista tukevia tekijöitä.

SWOT-analyysi (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) on muun muassa yritysmaailmassa työnteossa, hankkeissa ja projekteissa käytettävä strategianlaadinta menetelmä. Sen avulla on tarkoitus ohjata työskentelyprosessia toivottuun suuntaan sekä samalla tunnistaa siinä mahdollisesti ilmenevät uhkakuvat. SWOT-analyysissa tämä jaottelu tehdään nelijakona sisäisiin vahvuuksiin (Strengths), sisäisiin heikkouksiin (Weaknesses), sekä ulkoisiin mahdollisuuksiin (Opportunities) ja ulkoisiin uhkiin (Threats). (Opetushallitus 2016.)

Aiemmin mainitut vahvuudet ja heikkoudet ovat organisaation sisältä kumpuavia, nykyhetkellä vaikuttavia tekijöitä kun taas mahdollisuudet ja uhat puolestaan sen ulkopuolelta vaikuttavia, tulevaisuudessa mahdollisesti ilmeneviä tekijöitä. (Suomen Riskienhallinta yhdistys 2016.)

SWOT-analyysin voidaan katsoa sopivan melko joustavasti minkälaisessa organisaatiossa tai yrityksessä hyvänsä. Sitä käytetään myös ns. aivoriihiöskentelyn ja ryhmäkeskusteluiden välineenä: Jokainen jäsen tekee ensin oman koonnin vahvuuksista, heikkouksista, mahdollisuuksista ja uhista, minkä jälkeen niistä keskustellaan kaikkien ryhmän jäsenten kesken. Onnistuneena aiemmin esitetyn kaltainen ryhmässä toteutettu nelikenttäanalyysi voi kartoittaa laajalaisesti niin työskentelyssä käytettävissä olevat voimavarat, sitä haittaavat tekijät kuin sen tulevaisuuden mahdollisuudet ja uhat. (Suomen Riskienhallinta yhdistys 2016.)

Seuraavassa taulukossa on esitetty ryhmämme laatima SWOT -analyysin mukaiset vahvuudet, heikkoudet, uhat ja mahdollisuudet projektiin liittyen.

Vahvuudet <ul style="list-style-type: none"> • Asiantuntijuus aihealueesta • Kattava ja hyvä suunnitelma • Ohjaajien motivoituneisuus ja innostuneisuus • Ohjaajien vahva aiempi kokemus kohderyhmästä eli lapsista • Tiimin sisäinen yhteishenki • Tallin henkilökunnan tuki ja avustajien saatavuus 	Heikkoudet <ul style="list-style-type: none"> • Lapset entuudestaan vieraita • Mahdolliset kommunikaatiovaikeudet ruotsinkielisten lasten kanssa • Tiukka päiväkohtainen aikataulu • Projektin arvioinnin haasteellisuus • Työelämäkumppanit entuudestaan meille tuntemattomia • Vieras talliympäristö
Mahdollisuudet <ul style="list-style-type: none"> • Hienot ja monipuoliset puitteet projektin toteuttamiseen • Projektin jatkojalostus-mahdollisuus • Projekti on helposti muunneltavissa kohderyhmän mukaan, sekä siirrettävissä toiseen ympäristöön • Osallistujien voimaantuminen • Ryhmän jäsenten keskinäisten ystävyyssuhteiden muodostuminen 	Uhat <ul style="list-style-type: none"> • Joku ohjaajista sairastuu/estyy tule-masta paikalle • Tapaturma tai onnettomuus kerhon ai-kana • Ryhmä ei innostu/osallistu toimintaan • Työelämäkumppani vetäytyy/osoittau-tuu hankalaksi yhteistyökumppaniksi, tai ei pidä kiinni yhteisistä sopimuksista • Ryhmän kokoonpanoon/ tai riittävän lap-simäärän järjestämiseen liittyviä ongel-mia

Opinnäytetyöryhmän ennen toteutusta laatima SWOT-analyysi 16.06.2016

Analyysissä projektin vahvuuksiksi nousivat ohjaajien motivoituneisuus, hyvä ryhmähenki, vankka asiantuntemus hevos- ja tallitoiminnasta sekä lapsiryhmien ohjaamisesta. Huolellisesti laadittu suunnitelma tuo projektin toteutukseen varmuutta ja parantaa onnistumisen mahdollisuuksia. Vahvuudeksi nähtiin myös tallihenkilökunnan tarjoama tuki sekä lupaus kahdesta apuohjaajasta.

Heikkoutena nähtiin se, että niin itse talliympäristö, sen henkilökunta, kuin ryhmän lapsetkin ovat ohjaajille entuudestaan vieraita. Vaikka olimmekin käyneet tutustumassa talliin ja sen henkilökuntaan projektin suunnitteluvaiheessa, emme tunteneet vielä kovin hyvin tallin tapoja, hevosia tai sen henkilökuntaa. Yhteistyökumppanimme mukaan lapsiryhmässä tuli olemaan äidinkieleltään ruotsinkielisiä lapsia. Ohjaajat olivat äidinkieleltään suomenkielisiä, joten mahdolliset kielivaikkeudet tuli ottaa huomioon toiminnassa. Vaikka kerhopäivien suunnitelman aikataulutuksessa oli huomioitu siirtymävaiheet yms., oli kerhon aikataulu melko tiivis. Tästä johtuen varauduimme siihen, että joutuisimme jättämään osan suunnitelluista toiminnoista pois tai soveltamaan niitä tilanteen ja käytettävissä olevan ajan mukaan. Tämän pyrimme huomioimaan toimintaa suunnitellessamme. Osa projektimme arvioinnista toteutettiin lapsilta pyydetyn palautteen pohjalta. Haasteena näimme sen, kuinka saada lapsilta projektin arvioinnin kannalta käyttökelpoista palautetta.

Koimme upeana mahdollisuutena Ratsutila Wiknerin hienot ja monipuoliset tilat, joiden arvioimme mahdollistavan hyvin kerhopäivien erilaisten toimintojen toteuttamisen. Upea talliympäristö toi myös lisää inspiraatiota ja tarjosi lisäksi lapsen luovuuden esiin tuomiseksi. Inspiroiva toimintaympäristö yhdistettynä hyvin suunniteltuun toimintaan oli omiaan edesauttamaan lasten voimaantumista sekä uusien ystävyssuhteiden syntymistä. Projekti oli suunniteltu huomioiden kokonaisuuden helppo muunneltavuus eri asiakasryhmille sopivaksi, sekä eri toimintaympäristöissä toteutettavaksi. Tämä mahdollisti hyvin projektin jatkojalostamisen ja tuotteistamisen.

Koska projekti toteutettiin yhteistyökumppanin tiloissa, yhtenä uhkatekijänä voitiin nähdä yhteistyökumppanin yllättävä vetäytyminen projektista, mahdolliset ristiriidat tai ongelmat yhteistyöhön liittyen. Tähän uhkaan olimme varautuneet pohtimalla vaihtoehtoisia yhteistyötalreja ja ryhmällämme oli mahdollisuus lyhyelläkin varoitusajalla hankkia korvaava lapsiryhmä, jotta opinnäytetyöprojekti saataisiin toteutettua. Ryhmän ohjaajan sairastuminen tai jokin muu este paikalle saapumiseen oli huomioitu toiminnan suunnittelussa siten, että kaikkien päivien ohjelma pystyttiin tarvittaessa toteuttamaan kahden ohjaajan voimin. Lisäksi yhteistyökumppani oli luvannut tarjota ohjaajien avuksi kaksi apuohjaajaa. Tämä päti myös, mikäli kerhon aikana olisi tapahtunut lapsen tai ohjaajan yllättävä sairastuminen tai tapaturma. Tällöin yksi ohjaajista olisi pystynyt tarvittaessa irrottautumaan toiminnasta. Yhdellä ohjaajista

on SPR:n ensiapu 2-kurssi suoritettuna. Olimme käyneet läpi tallin turvallisuussuunnitelman ja valmistautuneet toimimaan sen mukaisesti. Yhdessä uhkaksi koimme myös sen, että lapset eivät olisi pitäneet tai innostuneet toiminnasta. Tähän olimme varautuneet suunnittelemalla ohjelman mahdollisimman monipuoliseksi, rakentamalla joka päivälle oman teemansa sekä ohjaamaan lapsia innostuneesti ja ammattimaisesti. Olimme suunnitteluvaiheessa keränneet varalle paljon erilaisia leikkejä, joita pystymme hyödyntämään tarvittaessa lasten toiveiden mukaan.

7 Hevostoimintakerhon toteutuminen

Kuvio 2: Kerhotila

Aloitimme jokaisen leiripäivän ratsastuksenopettajan pitämällä ratsastustunnilla. Ennen tunnin alkua kokoonnuimme nimenhuutoon ja jokaiselle lapselle osoitettiin sen päivän poni. Ennen ratsastustunnin alkua hoidimme yhdessä lasten kanssa tallissa odottaneet ponit. Neuvoimme ja ohjasimme lapsia ponien harjaamisessa, kavioiden puhdistamisessa, satuloinnissa ja suitsien laitossa jotta saimme ponit yhdessä lasten kanssa kuntoon tuntia varten. Näin pääsimme ensimmäisestä kohtaamisestamme lähtien tutustumaan ja luomaan kontaktia lapsiin toiminnan ja talliympäristöön tutustuttamisen ohessa.

Kun ponit oli laitettu yhdessä valmiiksi tuntia varten, siirryimme yhdessä päivästä riippuen joko maneesiin tai kentälle. Neuvoimme lapsia miten ponien kanssa toimitaan ja miten niitä talutetaan. Ensimmäisestä päivästä lähtien lapset taluttivat itse omat poninsa kentälle aikuisen varmistuessa turvallisuutta. Ratsastustunnista vastasi ratsastuksen opettaja meidän toimiessa apuohjaajina. Näin olimme aktiivisesti toiminnassa mukana myös ratsastustuntien aikana, sillä varsinkin ensimmäisten päivien aikana lapset tarvitsivat hyvin paljon aivan kädestä

pitäen ohjaamista ja kannustamista lähes kaikessa toiminnassa tunnin alusta loppuun. Oman haasteensa toi myös ryhmän kaksikielisyys yhden lapsen ollessa täysin ruotsinkielinen. Ratsastustunnit ja kerhotoiminta tapahtui pääosin suomen kielellä, mutta olimme valmistautuneet etukäteen perehtymällä ruotsinkieliseen hevos- ja ratsastussanastoon jotta pystyimme ohjaamaan lasta eri toiminnoissa.

Ratsastustunnin päätyttyä veimme ponit takaisin talliin jokaisen lapsen taluttaessa jälleen itse oman poninsa talliin, aikuisten varmistuessa turvallisuutta. Hoidimme yhdessä lasten kanssa ponit ja käytetyt välineet kuntoon ja omille paikoilleen. Kaikessa toiminnassa ohjasimme ja kannustimme lapsia tekemään mahdollisimman paljon itse meidän ollessa tukena ja apuna. Ponit harjattiin, niiden kaviot puhdistettiin ja jalkojen kunto tarkastettiin aina tunnin päätteeksi. Mikäli ponit olisivat olleet hikisiä tai kuraisia, ne olisi pyyhitty kostealla sienellä puhtaiksi. Hoitotoimenpiteiden jälkeen veimme yhdessä ponit laitumelle lasten taluttaessa jälleen itse omat poninsa. Tässäkin aikuiset varmistivat turvallisuutta pitäen poneja kiinni toiselta puolelta. Tämän ryhmän lapset on valikoitu siten, että he ovat joko aivan ensikertalaisia tai muutamia kertoja ponin selässä olleita, joten ohjaajilla oli erittäin tärkeä rooli toiminnan ohjaamisessa ja lasten kannustamisessa.

Hevosten tai ponien hoitaminen ja huolenpito on sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydintoimintaa. Siinä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan peruselementit, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys yhdistyvät ihmisen ja hevosen väliseen vuorovaikutukseen, joita pyrimme opinnäytetyössämme hyödyntämään. Hevosta hoitamalla, kommunikoimalla ja toimiessa yhteistyössä sen kanssa, lapset oppivat tärkeitä taitoja, hoitoon, huolenpitoon, läsnäoloon, tunnetaitoihin ja vuorovaikutukseen liittyen, joita he pystyvät hyödyntämään ja soveltamaan suoraan muissakin ympäristöissä toimiessaan. Lapsen oppiessa hevosen hyvän hoidon merkityksen sen hyvinvoinnin kannalta, oppii lapsi ja nuori samalla myös itseensä liittyvän ravinnon, liikunnan ja muun huolenpidon merkityksen omaan hyvinvointiinsa liittyen.

Sen jälkeen kun ponit oli saatu hoidettua ja vietyä laitumelle, siirryimme yhdessä lasten kanssa ryhmämme kerhotilaan evästauolle. Ratsastuksen jälkeen lapset olivat yleensä jo janoisia ja nälkäisiä, joten pieni lepo- ja evästauko oli hyvä tapa siirtyä päivän uuden teeman pariin.

Leiripäivän pituus oli 4 tuntia josta päivittäiseen ponien hoitoon ja ratsastukseen varattu aika oli noin 2 tuntia ja kerhotoiminnalle varattu aika noin 2 tuntia. Kerho-osuudelle jäänyt aika vaihteli hieman päivittäin riippuen, kauanko ponien kanssa kului aikaa. Olimme huomioineet tämän suunnittelemalla kerhon ohjelman sellaiseksi, että tilanteen mukaan pystyimme joko tiivistämään tai lisäämään kerhoon pituutta joustavasti. Ohjaajien keskinäinen työnjako oli

laadittu selkeäksi ja niin, että jokaisella ohjaajalla oli tasapuolisesti ja vuorollaan omat vastualueensa hoidettavanaan. Ajankäyttöä suunnitellessamme olimme huomioineet hyvin tiukan aikataulun suhteessa hevostoimintaleirin tavoitteisiin siten, että hyödynsimme myös välipalaketket jotta pystyisimme saavuttamaan kaikki leirille ja kerholle asetetut tavoitteet. Pelkästään jo kerhomiljöön herätti lapsissa mielenkiintoa. Ympärillä ja katossa roikkui runsaasti erilaisia vanhoja hevosvarusteita; länkiä, luokkeja, valjaita, suitsia, kuvia ynnä muuta hevosiin liittyvää välineistöä. Näitä tutkimme yhdessä ja pohdimme eri esineiden käyttötarkoituksia eväitä syöden.

Jokainen leiripäivä oli suunniteltu samanlaista runkoa noudattaen, ja ne pitivät sisällään aina ryhmäleikkejä, teeman mukaiset toiminnalliset sisältö osiot, sekä tietoisuuskäytännöt. Ensimmäisestä päivästä alkaen kerhopäivissä kulki mukana jokaisen oma keppihevonen joka oli kytketty hauskaasti mukaan moneen toimintaan. Evästaikon jälkeen kokoonnuimme aina alkurinkiin, jossa jokainen lapsi sai nimitarran, tullen samalla aina henkilökohtaisesti huomioiduksi. Jokainen lapsi pääsi myös tulemaan tällöin esille ryhmässä saadessaan esittää tai tehdä jonkin pienen tehtävän hakiessaan keppihevosensa. Alkuringissä kerroimme aina myös päivän teeman ja mitä tuleva päivä tuli pitämään sisällään. Jokainen leiripäivä päättyi myös aina loppurinkiin, jossa oli samalla hyvä hetkeksi pysähtyä ja rauhoittua. Kävimme yhdessä läpi päivän tapahtumia ja kyselimme aina hiukan eri tavoin lasten tunnelmia ja ajatuksia päivään liittyen. Lisäksi loppupiirissä kerroimme aina, mitä seuraavana päivänä oli ohjelmassa. Viimeiseksi lapset saivat viedä keppihevosensa niille osoitettuun paikkaan yöpuulle, seuraavaa päivää odottamaan.

Kerhopäivien suunnittelussa huomioitiin ryhmän merkitys opinnäytetyömme tavoitteisiin nähden. Tästä johtuen ryhmän roolia ja yhteisöllisyyttä pyrittiin rakentamaan ja tukemaan kaikessa toiminnassa. Ryhmällä tarkoitetaan sellaista henkilöistä muodostuvaa joukkoa, joita yhdistää sama päämäärä, tavoite tai tarkoitus (MLL, Kuulun! -opus 2012, 7.) Ryhmä voi olla esimerkiksi koululuokka, tai harrastusryhmä ja sen kokoonpano on yleensä kiinteä. Lapselle tunne ryhmään kuulumisesta luo turvallisuuden tunnetta. Turvallisessa ryhmässä on lupa olla oma itsensä ja ryhmän jäsenet tietävät mitä heiltä odotetaan. Toimivassa ja turvallisessa ryhmässä vallitsee työrauha ja jäsenten keskinäinen kunnioitus ja arvostus, ollen hyvin merkityksellinen ympäristö kasvavalle lapselle. Toimivassa ryhmässä jäsenet ovat osa ryhmää kokien yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tällaista yhteenkuuluvuuden tunnetta vahvistavat ryhmän yhteiset arvot, normit ja päämäärät. Yksikään ryhmä ei kuitenkaan muotoudu turvallisesti tai toimivaksi itsestään, sillä ryhmän toiminnan kehittäminen vaatii tietoista toimintaa ja hyvää ohjaamista. (MLL, Kuulun! -opus 2012, 7.) Opinnäytetyössämme ryhmän muodostivat hevostoimintaleirille osallistuneet seitsemän 5-8 -vuotiasta lasta.

Koska sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keskeisimpiä periaatteita on aikuisen näkyvä ohjaaminen ja lasnäolo, huomioimme ohjaajan merkityksen myös kaikkeen toimintaan liittyen.

Ryhmän ohjaajalla on merkittävä rooli ryhmän ilmapiirin, ryhmän jäsenten välisten vuorovaikutussuhteiden syntymisen, sekä yhteenkuuluvuuden tunteen luomisessa. Paras pohja ryhmän turvallisuudelle, vuorovaikutustaitojen oppimiselle, tunteiden ilmaisuun, toisten kunnioittamiseen ja huomioon ottamiseen luodaan todellisten vuorovaikutustilanteiden, kuten esimerkiksi riitatilanteen ratkaisemisen tai yhteisten sääntöjen laatimisen kautta. Tätä kehitystä lähdetään tavoittelemaan ja ohjaamaan tarkasti suunniteltujen esittäytymis-, tutustumis- ja ryhmäytymisleikkien kautta. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 7.)

Uuden ryhmän aloittaessa toimintansa, ryhmän ohjaajan tehtävä on luoda ryhmän jäsenten välille mahdollisuus vuorovaikutukseen. Jotta ryhmästä voi rakentua turvallinen, se edellyttää vahvaa ohjausta. Tämä korostuu, mikäli ryhmässä on lapsia, joille liittyminen ja mukaantulo on hankalampaa. Osalle lapsista toisiin tutustuminen voi olla helppoa, mutta toiset lapset tarvitsevat tukea kontaktin ottoon, itsensä esittelyyn ja toisiin tutustumisessa. Lasten välisen vuorovaikutuksen tukeminen on erittäin tärkeää, sillä tutkimusten mukaan yhteys sosiaalisen kompetenssin ja yksinäisyyden välillä on voimakas. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 8.)

Uudessa ryhmässä alkuvaiheelle tyypillistä on hämmentynyt tunnelma. Jäsenet hakevat paikkaansa ryhmässä ja heille muodostuu käsitys siitä, miten siinä toimitaan. Myös ryhmän ohjaajaan kohdistuu runsaasti odotuksia. Ryhmälle voidaan laatia kahdenlaisia tavoitteita; asiatavoitteita ja tunnetavoitteita. Asiatavoitteita ovat ryhmään liittyvät opetukselliset sisällöt ja asiat. Tunnetavoitteita ovat taasen ryhmän kiinteyteen ja toimintakykyyn liittyvät asiat. Nämä kaksi tavoitetta muodostavat erottamattoman kokonaisuuden. Kun ryhmän päämäärä on tiedossa, onnistutaan myös molempien tavoitteiden saavuttamisessa todennäköisemmin. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 7.)

7.1 Maanantai, ensimmäinen leiripäivä

Päivän teema: Tutustuminen, säännöt ja ryhmäytyminen

Päivän tavoite: Tutustuminen ryhmään ja ohjaajiin

Uuden ryhmän aloittaessa, toiminta alkoi esittäytymisellä ja toisiin tutustumisella. Erityisesti lasten kanssa toimittaessa, ovat erilaiset toiminnalliset tavat, kuten leikit, hyvä ja toimiva tapa vapauttaa tunnelmaa ja luoda otollinen maaperä vuorovaikutussuhteiden muodostumisen tueksi. Tutustumisleikkien tarkoituksena on auttaa osallistujia tutustumaan toisiinsa, rentoutumaan ja poistamaan alkujännitystä. Tutustumisleikkien aikana myös ohjaaja pääsee tutustumaan lapsiin ja pääsee samalla havainnoimaan ryhmän jäsenten taitoja ja valmiuksia. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 8, 10). Olimme suunnitelleet käyttämämme esittäytymis- ja tutustumisleikit siten, että jokainen lapsi tulee tasapuolisesti huomioduksi ja pääsee näkyväksi. Leikit olivat helppoja ja sovellettavissa olevia ja osallistumiskynnys oli tehty matalaksi.

Aloitimme kerhon lasten kanssa alkupiirissä esittäytymällä toisillemme. Esittäytymisen jälkeen jokainen lapsi sai nostaa kortin, jotka oli numeroitu yhdestä seitsemään. Kukin lapsi sai vuorollaan tulla hakemaan itselle ohjaajien valmiiksi kirjoittaman nimitarran ja sen jälkeen käydä valitsemassa itselle nurkan takaa yllätyksenä odottaneen keppihevosen. Halutessaan keppihevosella sai esittää pienen heppahypyn tai hirnahduksen samalla kun palaa omalle paikalleen. Tämän jälkeen aloitimme ryhmä- ja tutustumisleikit.

Tutustumisen alussa on hyvä käyttää pieniä tehtäviä, jotka ovat sävyiltään iloisia ja positiivisia. Tarkoituksena on tarjota lapsille onnistuneita vuorovaikutuksen kokemuksia. Ohjaajan tulee huolehtia, että tehtävät ovat riittävän helppoja ja osallistujat pystyvät itse säätämään osallistumisensa tasoa. Tehtävien tulee myös olla sellaisia, ettei kenenkään tarvitse paljastaa itsestään sellaista tietoa, mitä ei halua kertoa. Ohjaajan tehtävänä on huolehtia, että kaikki saavat osallistua ja tuoda äänensä kuuluviin tasapuolisesti. Tärkeää on tukea ja kannustaa myös hiljaisempia lapsia tulemaan esille, jotta jokainen lapsi löytää itselle paikan ryhmässä. Jokaisella ryhmän jäsenellä on oikeus kuulua ryhmään ja ohjaajan tehtävä on huolehtia tämän oikeuden toteutumisesta. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 9.)

Ensimmäinen tutustumisleikki oli syntymäpäiväaakkostus, jossa lapset ohjattiin hakeutumaan rivissä syntymäkuukauden mukaiseen järjestykseen. Tätä oli mahdollisuus tarkentaa myös päivämäärän mukaan järjestäytymiseen, mikäli kaikki lapset olisivat muistaneet oman syntymäpäivänsä. Syntymävuodella ei ollut merkitystä. (Aalto 2007, 19). Leikin tavoitteena oli aikaansaada ryhmän jäsenet keskustelemaan keskenään oikeata järjestystä selvittäessään, ohjaajien kannustaessa lapsia. Seuraavana vuorossa oli ”Minä pidän” -leikki. Se joka haluaa, tai esim. tammikuussa syntynyt aloittaa leikin kertoen ”Minun nimeni on Matti ja minä pidän jalkapallosta”. Seuraavan jatkaessa: ”Tässä on Matti. Matti pitää jalkapallosta. Minun nimeni on Maija, minä pidän karkista”. Seuraavana vuorossa olevat toistavat aina kahden edellisen lapsen sanomat ja esittelemällä sitten itsensä. (Aalto 2007, 27.)

Mikäli aikaa olisi ollut runsaasti, kolmantena tutustumisleikkinä olisi ollut hauska ”Paljonko paperia tarvitset?” jossa ohjaaja laittaa wc -paperirullan kiertämään ja kehottaa lapsia ottamaan itsellensä sen verran kuin arvioi tarvitsevänsä. Tämän jälkeen lapset olisivat saaneet kertoa itsestään niin monta asiaa, kuin heillä olisi ollut paperiarkkeja kädessään. Esim. ”olen kiva ja iloinen.” (Aalto 2007, 27.) Tämä leikki oli myös yksi tulevien päivien varaleikeistä, mikäli ylimääräistä aikaa jäisi. Tavoitteena oli, että alkuleikkien jälkeen kaikki muistavat toistensa nimet ja tunnelma on mukava ja rentoutunut.

Tutustumisleikkien jälkeen kävimme lyhyesti läpi tallilla toimimisen perussäännöt, jotka kaikkien tallilla kävijöiden tulisi tietää. Sitten pohdittiin yhdessä ryhmälle nimi ja ryhmän omat

säännöt. Nimiehdotuksia tuli useita, mutta lapset päättivät lopulta yhteistuumin että ryhmämme nimi olisi ”Ponikerho”. Säännöt kirjoitettiin isolle kartongille, ja ne laadittiin lapsia osallistaen ja kannustaen. Pienellä ohjailemisella ryhmälle saatiinkin laadittua säännöt, joihin kaikki ryhmän jäsenet olivat tyytyväisiä. Tärkeänä ohjenuorana koko leirin ajan oli lasten itsensä valitsema sääntö numero 1: ”Kenelläkään ei saa olla tylsää”.

Uuden ryhmän aloittaessa toimintansa, on yhteisten sääntöjen laatiminen tärkeää. Sääntöjen avulla ryhmän jäsenten on helpompi tietää ja hahmottaa, mikä on luvallista ja miten heidän toivotaan käyttäytyvän. Säännöt on hyvä laatia yhdessä ryhmän kanssa, sillä silloin niihin sitoudutaan myös paremmin. Säännöt edesauttavat turvallisen ilmapiirin syntymistä, sillä ne tuovat mukanaan rajoja ja selkeyttä. Yhteiset säännöt voidaan laatia esimerkiksi yhdessä keskustellen. Ryhmän jäsenet voivat antaa omia ehdotuksiaan ja niistä voidaan yhdessä valita ne säännöt, jotka otetaan käyttöön. Sääntöjen tulee olla riittävän selkeitä ja konkreettisia. Muutama selkeä perussääntö voi olla aivan riittävä määrä. Yhdessä sovitut säännöt ovat jatkossa myös ohjaajan tukena ja niihin voidaan aina palata tarpeen vaatiessa. (MLL, Kuulun! -opas 2012, 9). Hevostoimintakerhossa olevia lapsia koskevat sekä hevostallin omat säännöt, että kerhon yhdessä laaditut säännöt. Olimme ohjaajien kesken jo ennakolta pohtineet, mitkä olivat sellaisia asioita, jotka koimme erityisen tärkeiksi. Näiden pohjalta pystyimme ohjailemaan lasten kanssa käytävää keskustelua ja huolehtimaan, että toiminnan kannalta merkitykselliset asiat, kuten ohjaajien kuunteleminen tai että ketään ei saa kiusata, tulivat huomioiduksi. Sääntöjen yhdessä luominen selvästi rakensi ryhmähenkeä ja ”me”-tunnetta.

Kun olimme käyneet läpi yhteiset pelisäännöt, oli vuorossa päivän sisältöteema. Lapset saivat somistaa mieleisekseen saamansa keppihevokset, joiden oli tarkoitus kulkea lasten mukana koko hevoskerhon ajan ja viimeisenä päivänä he saivat viedä ne mukanaan kotiin. Koska käytävissä ollut aika oli hyvin rajallinen, olimme tehneet keppihevosaihiot lähes valmiiksi. Lasten tehtäväksi jäivät oman keppihevosensa viimeistely ja somistaminen. Tähän tarkoitukseen oli käytössä runsaasti muun muassa kierrätyskeskuksesta ja kotoamme kerättyjä materiaaleja, kuten erilaisia naruja ja lankoja, nappeja, kangastusseja, helmiä, kimalteita ym. joista lapset saivat tehdä mieleisensä näköiset keppihevokset itsellensä ohjaajien avustuksella. Keppihevos-askartelussa lapset pääsivät toteuttamaan luovuuttaan ja itseilmaisua, käsillä tekemisen kautta. Lapset olivat todella innoissaan keppihevosista ja niiden koristelu tuotti paljon riemua. Jokainen keskittyi askarteluun palavasti ja lapset olivat hyvin ylpeitä tuotoksistaan. Yhteistä keskustelua ja naurua syntyi helposti toiminnan lomassa.

Kun keppihevokset oli saatu valmiiksi, oli vuorossa päivän liikunnallinen ryhmäleikki: ”Häntähippa” keppihevosien kanssa, jossa lapset pääsivät olemaan kiinniottajana vuorotellen ja yrittäen saada napattua toisilta hevosenhäntiä pois. Lapset pääsivät näin heti kokeilemaan uusia

keppihevosiain toiminnassa, päästen samalla juoksemaan ja purkamaan energiaa hauskan yhdessäolon merkeissä. Ryhmäleikkeihin varattu aika määriteltiin aina käytettävissä olevan ajan mukaan siten, että niiden jälkeen ehdimme kokoontumaan vielä loppupiiriin. Kaikki lapset osallistuivat innokkaasti ja keppihevosten kanssa juokseminen toi leikkiin vielä erityistä hauskuutta. Keppihevosen kanssa juostessa pystyivät lapset myös tarvittaessa hiukan turvautumaan siihen.

Päivän aikataulu piti hyvin ja saimme kaikki päivälle suunnitellut toiminnot toteutettua, vaikka hevosten hoidossa menikin hieman suunniteltua pidempään. Päivän teoriaosuus tallin säännöistä saatiin käytyä läpi hyvin ja lapset jaksoivat keskittyä sekä osallistuivat myös aktiivisesti keskusteluun. Olimme myös tyytyväisiä, että olimme valmisteelleet kepparit lapsille etukäteen, jotta aika riitti niiden koristeluun ja lapset saivat päästää luovuutensa esille rauhassa.

Kuvio 3: Valmiit keppihevosiainiot

7.2 Tiistai, toinen leiripäivä

Päivän teema: Hevosen tunteet

Päivän tavoite: Harjaantuminen tunteiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

Toinen leiripäivä alkoi samalla rutiinilla ja evästauolla kyselimme lapsilta lyhyesti tunnelmia edelliseen päivään liittyen. Lapset olivat olleet todella tyytyväisiä edelliseen päivään ja odottivat jo innolla pääsevänsä ratsastamaan omilla keppihevosiainillaan. Aloitimme pienellä ryhmäleikillä, ”Tutustu minuun”, jossa lapset istuivat ympyrässä ja musiikki alkoi soimaan. Olimme antaneet hevosenkengän ringiin kiertämään lapselta toiselle. Musiikin pysähtyessä,

lapsi kenen kädessä hevosenkenkä oli, sai kertoa oman nimensä ja jonkin asian itsestään. Tämän jälkeen musiikki taas jatkui ja esine laitettiin kiertämään ympyrässä kunnes kaikki olivat saaneet kertoa itsestään. Leikki auttoi muistamaan ryhmäläisten nimiä ja tutustumaan paremmin toisiin. Kaikki kertoivat rohkeasti jotain itsestään ja selkeästi odottivat malttamattomina omaa vuoroaan.

Seuraavaksi vuorossa oli päivän tietoisuus, jonka aiheena olivat hevosen ilmeet, eleet ja tunnetilat. Kävimme yhdessä läpi hevosaiheista kuvakorteista muutamia tuttuja ja selkeitä tunnetiloja, kuten pelko, suuttumus, kiintymys ja tyytyväisyys. Näytimme kuvia erilaisista hevosten tilanteista ja keskustelimme yhdessä mitä kuvien hevosten ilmeistä tai eleistä voi päätellä. Kerroimme myös kevyttä teoriaa hevosten luontaisesta käyttäytymisestä. Hevosen kanssa työskennellessä on tärkeää ymmärtää että hevonen voi kokea monet asiat aivan toisin kuin ihminen. Siksi on tärkeää pyrkiä ymmärtämään hevosen maailmaa ja mahdollisia syitä erilaiseen käyttäytymiseen. Vain yhteisymmärryksen kautta mahdollistuu yhteinen ja syvällisempi vuorovaikutus hevosen kanssa sekä avaimet toimivaan yhteistyöhön. Aihe oli lapsista selvästi kiinnostava ja kuvat herättivät paljon keskustelua.

Päivän sisältöosiossa käytimme itse tekemiämme tunnekortteja, joissa on kuvia hevosista ja erilaisista hevosten tunnetiloista ja ilmeistä. Korttien avulla lapset saivat tunnistaa ja nimetä erilaisia tunnetiloja. Lukuisia erilaisia hevosten tunteita kuvaavia kortteja asetettiin ringin keskelle ja jokainen lapsi sai valita yhden tai useamman kortin. Tämän jälkeen kävimme jokaisen valitsemat kortit läpi ja jokainen sai kertoa vuorollaan miksi valitsi tämän kortin, sekä pohdimme yhdessä mistä tunteesta kortissa mahtoi olla kyse. Kävimme keskustelua yhdessä erilaisista tunteista ja miten niitä voi tunnistaa toisesta. Joitain tunteita voi myös olla vaikea tunnistaa tai erottaa toisistaan. Tunnekortti-toiminnan tavoitteena oli oppia tunnistamaan ja nimeämään erilaisia tunteita, sekä tukea ymmärrystä siitä, että kaikki tunteet ovat sallittuja. Korttien käyttö edesauttoi myös ryhmässä puhumista ja muihin ryhmäläisiin tutustumista.

Tunnekorttien jälkeen lähdimme ryhmän kanssa ulos leikkimään ”Kapteeni käskee” -leikkiä keppihevosilla. Tässä hausassa leikissä kaikki halukkaat saivat olla vuorollaan kapteeneja ja käskyttää muita ”ratsukoita”, esimerkiksi juoksemaan laukaten tai hirnumaan kuin villihevoset. Oli hauska nähdä, miten lapset ottivat kapteenin roolin ja käskyttivät muita. Jopa ryhmän nuorin lapsi uskaltautui hienosti antamaan ohjeita muille. Hän oli selvästi rohkaistunut edellisestä päivästä ja osasi antaa selkeitä komentoja voimakkaalla äänellä. Koimme että keppihevosen läsnäolo leikissä rohkaisi taas lapsia tulemaan esiin uudessa ryhmässä.

Päivän loppuringissä annoimme lapsille ohjeistuksen, seuraavan päivän valokuvauksesta. Ohjeistimme lapsia miettimään seuraavaksi päiväksi minkälaisen kuvan he haluaisivat ottaa.

Esim. missä kuva otettaisiin ja kenen kanssa. Olisiko lapsen kanssa joku lempiponi kuvassa tai vaikkapa joku ryhmäläinen tai oma keppihevonen.

Leiripäivän jälkeen havaitsimme selvästi lasten keskuudessa tapahtuneen lisää ryhmäytymistä. Yhteinen keskustelu oli jo paljon avoimempaa ja ilmapiiri lämmin. Pohdimme jälkepäin, että tunteista keskustelua olisi voinut hieman lyhentää, jotta lasten olisi ollut helpompi pysyä aiheessa. Lapsista osa oli paljon aktiivisempia kuin toiset ja toivat omia ajatuksiaan oma-aloitteisesti keskusteluun mukaan. Osa taas jättäytyi helposti keskustelusta ja saattoi jäljitellä muiden lasten vastauksia. Tähän päätimme vaikuttaa tulevana päivinä omalla toiminnallamme, kuten huomioimalla lasten puheenvuorojen järjestystä ja tarkentamalla kysymyksiä loppuringissä. Totesimme myös kielimuurin tuovan toimintaamme paljon lisähaastetta, sillä ruotsinkielentaitomme ja hevosaiheinen sanasto olivat välttävää tasoa. Jotta kyseinen lapsi saisi yhtäläistä huomiota leirillä, sovimme että pyrimme tulevana päivinä panostamaan enemmän hänen huomioimiseensa ja keskustelemaan mahdollisimman paljon myös ruotsiksi. Tutustuttuamme paremmin ryhmään, huomasimme yhden lapsen omatoimisuudessa haasteita, jota pyrimme tulevana päivinä tukemaan kannustamalla tekemään itse ja kehumalla onnistumisista. Yksi lapsista oli myös selvästi muita arempi ja hänen vanhempansa oli läsnä hevososion aikana leirillä. Huomasimme, että hänen vanhempansa teki osan hevoson hoidosta sekä ohjeisti lastaan ratsastustunninkin aikana. Lapsen itsetunnon kehittymisen ja onnistumisten kokemusten kannalta, oli tärkeää että lapsi sai itse harjoitella ja oppia toimimaan hevosen kanssa. Tämän vuoksi päätimme tulevana päivinä ottaa lapsen ohjauksen omiin käsiimme jo hänen saapuessa tallille ja näin saada lapsen vanhempi hienovaraisesti irtautumaan lapsesta.

7.3 Keskiviikko, kolmas leiripäivä

Päivän teema: Kuvallinen ilmaisu

Päivän tavoite: Itseilmaisun ja luovuuden vahvistaminen

Tämän päivän kohdalla jouduimme tekemään käytännön syistä johtuen pienen poikkeuksen muihin päiviin nähden ja päivän sisältöosio, eli voimaannuttava valokuvaus toteutettiin samalla, kun veimme ponit ratsastustunnin jälkeen laitumelle. Päivän aluksi tekemämme kyseilyn perusteella jokainen lapsi halusi tulla valokuvatuksi ponin, ei esimerkiksi keppihevosen kanssa. Turvallisuussyistä johtuen emme olisi voineet lähteä ponilaitumelle ottamaan valokuvia, joten toteutimme tämän niin, että veimme laitumelle yhden ponin kerrallaan. Tällä tavoin pystyimme varmistamaan sen että tilanne pysyi turvallisena ja hallittuna. Näin jokainen lapsi pääsi poseeraamaan oman lempiponinsa kanssa ohjaajien varmistettua ponien paikalla pysymisen ja itse valokuvauksen. Osa lapsista panosti kovasti kuvaan, ja oli hyvinkin tarkkoja ponin ja itsensä asettelussa. Muutama lapsista ei osannut päättää minkä ponin kanssa ottaisi

kuvan, joten päätimme ottaa jokaisesta lapsesta kaksi erilaista kuvaa. Koimme että kuvan ottaminen oli lapsille tärkeä tilanne ja kaikki halusivat onnistuneen kuvan.

Voimaannuttava valokuvaus on työmenetelmä, jonka avulla ohjaajan kanssa ohjattava voi yhdessä rakentaa omaa elämäntarinaansa sekä peilata itseään ja muita ihmisiä positiivisessa valossa. (Taideteollinen korkeakoulu 2016). Työskentelymenetelmänä valokuvaus sopi hyvin kerhomme teemaan ja tukemaan opinnäytetyössä asettamiemme tavoitteiden toteutumista. Voimaannuttava valokuvaus -teeman jaoimme kahdelle päivälle siten, että ensimmäisenä päivänä otettiin lasten itsensä suunnittelemat valokuvat ja aihetta jatkettiin seuraavana päivänä, kun olimme saaneet kuvat kehitettyä.

Evästauon yhteydessä kävimme läpi päivän tietoiskun. Olimme tuoneet kerhotilan pöydälle paljon erilaisia hevosten hoitoon liittyviä varusteita esille, kuten erilaisia harjoja ja suoja. Näin leiriin kuulunutta teoretietoa pystyttiin käymään läpi huomaamatta sekä lasten omaa uteliaisuutta hyödyntäen.

Päivän toiminta-osuutena olivat hevosen ruumiinosat. Olimme tehneet valmiiksi suuren pahvisen hevossilhuetin, joka oli leikattu yhdeksäksi suureksi palaseksi. Jaoimme lapset kolmeen ryhmään ja jokainen ryhmä sai kaksi palapelin palaa. Hevosen keskivartalon olimme kiinnittäneet alustaan valmiiksi. Tehtävän tarkoituksena oli kannustaa lapsia vuorovaikutukseen ja yhteistyöhön toistensa kanssa pohtiessaan mihin paikkoihin palat kuuluvat. Lapset tekivätkin hienosti yhteistyötä ja kävivät keskinäistä keskustelua palasia asetellessaan. Muutama pala tuotti ryhmälle vaikeuksia, mutta ohjaajien pienellä avustuksella saatiin yhdessä pohdittua viimeisillekin palasille paikat. Kun palapelin palat oli saatu oikeille paikoilleen, kävimme yhdessä läpi lapsilta kysellen hevosen tärkeimmät kehon osat. Tämän jälkeen lapset saivat käyttöönsä sormivärit, joiden avulla he saivat yhdessä ryhmänä maalata hevosen juuri sellaiseksi kuin halusivat. Lapset innostuivatkin maalaamisesta paljon ja saivat onnistumisen kokemuksia itseään luovasti ja taiteellisesti ilmaisten. Sormivärien käyttö kesäisessä tallipihassa tuotti myös lapsille suurta hupia ja mielekkään kokemuksen. Hevonen ilahdutti ryhmäämme loppuleirin ajan kerhotilassamme ja jätimme sen leirin päätteeksi koristamaan Ratsutila Wiknerin sosiaalitalan seinää.

Ihmisille on luontaista vastaanottaa ja käsitellä havaitsemaansa visuaalisesti. Samalla arjen eri tilanteissa kohdatut kuvat voivat olla omiaan luomaan käsitystä ympäröivästä maailmasta ja omasta olemuksesta. (Lipsanen-Rogers 2005, 62-63.) Tästä johtuen oli luontevaa ja sisällyttää kerhon toimintaan lasten itseilmaisua ja luovuutta tukevaa aktiviteettia kuvallisen ilmaisun kautta, tämän tukiessa samalla opinnäytetyölle asettamiemme tavoitteiden saavuttamista.

Kuvataiteen harjoittamista ei rajoita esimerkiksi ihmisen tausta, ikä tai edes niin sanotun käytännön osaaminen. Se sopii kaikille ja maalauksella tai piirustuksella voi olla merkittävä terapeutinen vaikutus teoksen mahdollisesta huolitellusta tai vastaavasti rujosta ulkoasusta riippumatta. Hevostoimintakerhossa kuvallisen ilmaisun mukaan ottamisella emme pyrkineet varsinaisesti työskentelemään terapeutisesti, mutta halusimme silti kiinnittää erityistä huomiota lasten mahdollisuuteen ilmaista itseään kuvallisesti niin vapaasti kuin mahdollista. (Lipsanen-Rogers 2005. 70) Onnistumisen edellytyksenä oli tilanteessa olevan ohjaajan innostava ja kannustava asennoituminen tuotettuja kuvia kohtaan.

Hevospalapelin rakentamisessa näkyi toimivaa ryhmätyöskentelyä ja ryhmäytymistä oli päivän jälkeen taas selvästi tapahtunut lisää lasten keskuudessa. Kapteeni käskee-leikin ohessa havainnoimme yhden lapsen olevan selvästi vapautuneempi ja varmempi itsestään sekä rohkaisutuneen puhumaan ryhmässä aiempaa enemmän. Olimme myös valmistautuneet päivän toimintoihin ruotsinkielisellä sanastolla aiempaa paremmin, jonka avulla saimme syvempää yhteyttä ruotsinkieliseen lapseen. Olimme myös panostaneet jokainen omalla tahollamme kehumaan lasten suorituksia paljon sekä tukemaan lapsia omatoimisuuteen ja yrittämiseen, joka oli aikaansaanut onnistumisen kokemuksia päivän aikana. Lapset vaikuttivat viihtyvän leirillä erinomaisesti ja kerhon tunnelma oli hyvä ja iloinen.

7.4 Torstai, neljäs leiripäivä

Päivän teema: Kehollinen ilmaisu

Päivän tavoite: Tunnetaitojen vahvistuminen kehollisen ilmaisun kautta

Neljäntenä leiripäivänä lapset pääsivät ratsastamaan maastoon. Turvallisuussyistä jokaisella lapsella oli oma avustaja kävelemässä ponin vieressä. Kuljimme jonossa metsäpolkua pitkin, välillä myös ravaten. Tämä oli lapsille aivan uusi ja jännittävä kokemus, kun ponin selässä pääsi ratsastamaan luonnon keskelle. Lasten oli oltava selvästi valppaampana ja meno oli välillä jopa hiukan hurjaa. Lasten kasvoilta paistoi ilo ja ylpeys siitä, että pystyi maastolenkistä selviämään. Kaikki lapset saivat varmasti onnistuneen ja vapauttavan kokemuksen tunnista.

Kuvio 4: Maastoratsastus

Neljännän kerhopäivän alkuperäiseen suunnitelmaan kuului tunnepantomiimi, jossa lapset olisivat saaneet nähtäväkseen erilaisia hevosen tunnetiloja esittäviä kuvakortteja ja esittää niitä muiden lasten yrittäessä arvata mistä tunteesta oli kyse. Tiukasta aikataulusta johtuen jouduimme harmiksemme tiivistämään tätä kuitenkin siten, että pantomiimi kytkettiin alkurinkiin keppihevosenhakutehtävän yhteyteen. Tämä toteutettiin niin, että lapsen hakiessa oman nimitarransa, hänelle näytettiin kuva jotakin tunnetilaa ilmentävästä hevosesta. Tämän jälkeen hänen tuli esittää keppihevosen kanssa tunnetilaa pantomiiminä, eli vain ilmeitään ja eleitään apuna käyttäen, muiden arvuutellessa mistä tunteesta oli kyse. Näitä tunnetiloja olivat villihevonen, väsynyt hevonen, pelkäävä hevonen, vihainen hevonen, surullinen hevonen, iloinen hevonen ja tyytyväinen hevonen. Jokainen lapsista esiintyi innokkaasti ja kaikki tunnetilat tulivat arvatuiksi. Keppihevosen kanssa yhdessä esiintyminen toi joillekin lapsille myös selvästi lisää rohkeutta. Harjoituksen jälkeen kävimme lasten kanssa keskustelua tunteista. Kyselimme lapsilta, oliko erilaisia tunnetiloja helppo tunnistaa ilman sanojen käyttöä. Lasten mielestä niitä oli melko helppo tunnistaa, mutta jotkut tunteet saattoivat myös näyttää samoilta. Mietimme yhdessä, miten samankaltaisilta näyttävät tunteet saisi selville. Pohdinnan tuloksena oli, että toiselle pitäisi kertoa miltä itsestä tuntuu, jotta välttyttäisiin vääriltä tulkinnoilta. Saimme luotua monipuolisen keskustelun erilaisista tunteista, muun muassa miltä ne tuntuvat, miten näkyvät ja miten niitä voi ilmaista.

Seuraavana vuorossa oli päivän tietoisuus, jossa käytiin lasten kanssa läpi hevosen hoitoon liittyviä asioita kuvia apuna käyttäen. Kiinnitimme seinälle ensin tekemämme laminoidun kuvan ”onnellisesta hevosesta”. Lapset saivat yhdessä pohtia, mitä onnellinen hevonen tarvitsee elämäänsä. Meillä oli runsaasti erilaisia hevosen hoitoon ja hyvinvointiin liittyviä kuvia, joita

tutkimme yhdessä keskustellen ja arvioiden niiden mahdollista tarpeellisuutta hevosen hyvinvointiin liittyen. Sitä mukaa kun lapset arvailivat onnellisen hevosen tarvitsemia asioita, kiinnitimme kuvia hevosen ympärille ja lopulta olimme saaneet kerättyä kaikki hevosen hyvinvointiin liittyvät asiat, kuten ruoka, vesi, toinen hevonen, talli, hevosenkengät, harja, kavio-koukku sekä hoitaja. Muutamasta kuvasta ohjaaja sai antaa pienen vihjeen, mutta muutoin lapset saivat itsenäisesti arvattua melkein kaikki asiat. Mietimme myös lopuksi, että meillä ihmisilläkin on melkein samankaltaiset perustarpeet elämässä. Lapset osallistuivat tehtävään energisesti ja kuuntelivat keskittyneesti.

Päivän tietoiskuusion jälkeen, oli aika koristella edellispäivänä otetuille valokuville kehykset käytetyistä hevosenkengistä. Olimme teettäneet jokaiselle lapselle 2 valokuvaa ja jakaneet ne lapsille nähtäväksi jo evästuolla. Ensin ohjasimme lapset sovittamaan ja leikkaamaan kuvan hevosenkenkään sopivaksi ja sen jälkeen aloitimme koristelun. Käytössä oli runsaasti erilaisia materiaaleja, joita lapset saivat vapaasti hyödyntää. Kun koristelut olivat kuivuneet seuraavana aamuna, ohjaajat liimasivat lasten itsensä leikkaamat kuvat paikoilleen. Tässä lapset pääsivät jälleen luovasti toteuttamaan itseään. Hevosenkengistä tuli todella hienoja ja lapset olivat niistä silminnähden onnellisia. Lasten itse suunniteltujen ja toteutettujen hevosenkenkäkehysten tavoitteena oli tarjota lapsille voimauttava kokonaisvaltainen kokemus ja muisto onnistuneesta leiristä, sekä omien pelkojensa voittamisesta ja uusien kaverisuhteiden syntymisestä.

Kehyksien koristelun jälkeen meillä oli vielä hiukan aikaa jäljellä, joten kuuntelimme lasten toiveita toiminnasta. Suurin osa lapsista halusi vielä tehdä nimikyltit omille keppihevosilleen. Askartelumateriaaleja oli vielä jäljellä runsaasti, joten annoimme lapsille vapaat kädet. Jokainen sai suunnitella ja toteuttaa omanlaisensa nimikyltin. Lähestulkoon jokainen lapsi nimisi oman keppihevosensa lempiponinsa mukaan. Lapsista huomasivat askartelun ohessa kuinka lempiponi oli tullut jo hyvin tärkeäksi heille ja siihen oli luotu erityinen side.

Havainnoimme päivän aikana, että lapsi joka oli selvästi arempi kuin muut, oli tänään rohkautunut paljon ja pystyi jo toimimaan paljon itsenäisemmin. Muissakin lapsissa oli lisääntyntä omatoimisuutta nähtävissä esim. hevosten hoidossa ja taluttamisessa. Päivän toiminnoissa lasten luovuus pääsi hyvin esille hevosenkenkä-askartelun ja nimikyltin muodossa, ja lapset itseohjautuneesti lähtivät hyödyntämään annettuja materiaaleja. Ryhmäytymistä oli jälleen päivän jälkeen tapahtunut lisää ja nyt osa lapsista oli myös alkanut ystävystyä syvemmin keskenään. Meidän oli kuitenkin pidettävä huolta, ettei kukaan jäisi ulkopuoliseksi ryhmässä, jos kaveriporukoita alkaisi muodostua. Huomasimme myös, että lapset olivat nyt tottuneet kerhopäivän järjestykseen. Alku- ja loppupuiireista oli tullut jo tapa ja lapset keskittyivät keskusteluun piirien ajaksi. Fiiliskierroksen vastaukset olivat monipuolisempia ja lapset olivat selkeästi

paremmin läsnä. Pohdimme, että kun kerhopäivien rakenne oli tullut tutuksi ja ennakoitavissa, loi tämä lapsille turvallisuuden tunnetta ja näin ollen heidän oli helpompi tuoda omia ajatuksiaan nyt esille.

7.5 Perjantai, viides, viimeinen leiripäivä

Päivän teema: Seikkailurata talliympäristössä

Päivän tavoite: Itsetunnon vahvistuminen onnistumisen kokemusten avulla, sekä ryhmä- ja yhteistyötaitojen harjaantuminen

Viimeinen kerhopäivä alkoi aiempien päivien tapaan ponien valmistelulla ratsastusta varten ja ratsastustunnilla. Lapsissa oli selkeästi nähtävissä muutos ensimmäiseen päivään verrattuna. Suurin osa lapsista halusi ja pystyi valmistelemaan poninsa lähes itsenäisesti tuntia varten. Ratsastustunnin aikana meidän roolimme apuohjaajina oli huomattavasti aiempia päiviä vähäisempi, lasten pystyessä itse kuuntelemaan ratsastuksenopettajan antamia ohjeita ja myös toimimaan annettujen ohjeiden mukaisesti. Määrätietoisuus ja lisääntynyt itseluottamus näkyi lapsissa selkeästi myös tunnin jälkeen tapahtuneessa ponien hoidossa. Lähes kaikki lapset suoriutuivat siitä lähes itsenäisesti ja myös ryhmän selkeästi arin lapsi, joka ei ensimmäisenä päivänä uskaltanut koskea poniin lainkaan, pystyi vahvan kannustuksen avulla puhdistamaan poninsa kaviot ja harjaamaan sen itse.

Evästauolla ryhmästä huomasi kuinka viikon aikana lapset olivat ystäväystyneet ja keskustelu pöydän ääressä oli vapaata ja kevyttä. Lapset jakoivat oma-aloitteisesti omia kokemuksiaan hevosista ja kertoivat taustoistaan yms. Alkuringissä keppihevostenhakutehtävässä lapset saivat kertoa viimeisen leiripäivän tuottamista ajatuksista ja tunnelmista. Kaikki lapset olisivat halunneet ehdottomasti jatkaa vielä leiriä ensi viikollakin, jotkut jopa koko kesän!

Päivän sisältöosiona oli talliympäristöön rakennettu ”Tallilla tapahtuu kummia”-seikkailurata, jossa lapset kulkivat keppihevosilla ratsastaen. Jaoimme lapset pareihin, joiden mukana kulki myös yksi meistä ohjaajista. Rakensimme talliympäristöön kuusi tehtävä-rastia. Rastien väliset siirtymät pitivät myös sisällään erilaisia haasteita. Näitä olivat liikkuminen erilaisin ratsastustyylein kuten ravaten ja laukaten, köyttä pitkin tasapainoilu, kartioiden pujottelu, esteiden ylitystä ja alitusta, siten että lapset joutuivat auttamaan toinen toistaan esteistä selviytyäkseen. Jokaisella rastilla oli oma laminoitu tehtävä-korttinsa, joissa oli ohjeistus tehtävän suorittamiseen. Ensimmäisellä rastilla lasten tuli selvittää ja pyörittää tallikissan sotkemat pintelit. Toisella rastilla lasten tuli etsiä Martti-ponin kadonneet kaviokoukut mömmöämpäristä kaivamalla. Tämä osoittautui koko radan hauskimmaksi rastiksi, jossa lapset pääsivät selvästi ylittämään itsensä ja onnistuivat ällöttävän kokemuksen jälkeen löytämään kaviokoukut. Kolmannella rastilla tuli lasten koota sotkuun menneet ponin suitset. Lapset toimivat rastilla

hyvin yhdessä ja neuvoivat toisiaan. Neljännellä rastilla tuli heidän kantaa vesiämpärit janoiselle keppihevoselle vettä maahan läikyttämättä. Ämpärit olivat niin painavia, että pari joutui kantamaan yhtä ämpäriä yhteistuumin. Yhteistyö toimi saumattomasti ja lapset olivat hyvin päättäväisiä tehtävässään. Viidennellä rastilla lasten tehtävänä oli heittää hevosenkengät mahdollisimman lähelle rajattua heitto-aluetta. Kuudes ja viimeinen rasti oli ”Mitkä tavarat eivät kuulu joukkoon?”, jossa hevostarvikkeiden sekaan oli asetettu hullunkurisia tavaroita. Jakaannuimme ryhmien kanssa siten, että kukin ryhmä aloitti eri rastilta. Näin varmistimme sen, ettei radalle pääse syntymään ruuhkaa ja jokainen ryhmä saa suorittaa radan rauhassa. Viimeiseksi bonustehtäväksi olimme laittaneet vetosolmun solmimisen. Kerhotilaan oli laitettu valmiiksi odottamaan ponien riimuja, joissa roikkui riimunnarut. Olimme harjoitelleet lasten kanssa oikeaoppisen vetosolmun tekoa pitkin viikkoa ja nyt lapset pääsivät testaamaan viikon aikana oppimaansa. Osa lapsista suoriutui tästä varsin mallikkaasti ja osa pienellä avustuksella.

Kun kaikki parit olivat suorittaneet seikkailuradan loppuun, kokoonnuimme vielä viimeisen kerran loppurinkiin. Kävimme osallistujien kesken ”fiiliskierroksen” koko kuluneesta viikosta. Lapset saivat kertoa mm. ”Mitä olen oppinut?”, ”Mitä olisin halunnut lisää?” ja ”Mikä jäi erityisesti mieleen?”. Kerhon päätteeksi lapset saivat diplomin leiriin osallistumisesta, mitalin seikkailuradan selvittämisestä sekä itse valmistamansa hevosenkenkäkehysten ja keppihevosien kotiin vietäväksi. Jokaisen lapsen noutaessa oman diplomin ja mitalinsa muu ryhmä antoi aina raikuvat aplodit tälle. Tämä edesauttoi jokaisen lapsen tunnetta omasta suoriutumisestaan ja kasvatti itsetuntoa ja ylpeyttä omista taidoista.

Kuvio 5: Seikkailuradan suoritus

8 Arviointi

Käsitteestä arviointi on ajan saatossa tehty useampia eri määritelmiä. Yhden määritelmän mukaan se voidaan projektityön kontekstissa ymmärtää arvioitavan projektin toiminnan, vaikuttavuuden ja siitä seuranneiden tulosten tarkasteluna ja analysointina. Tällöin pyritään tarkastelemaan muun muassa sitä, olivatko projektin alkuperäiset tavoitteet ja tarkoitus sopu-soinnussa sen tulosten kanssa, eli vastasiko projekti lopulta tarpeeseen jota varten se alun alkaen toteutettiin. Samanaikaisesti arviointi toimii myös keinona levittää projektista tietoa niin kohde- ja sidosryhmille kuin muun muassa projektikumppaneille ja projektin ohjausryhmälle. Lisäksi on hyvä huomioida, että hyvin tehty arviointityö voi toimia mitä erinomaisempaa työvälineenä tulevaisuudessa mahdollisesti samankaltaista projektia suunniteltaessa ja toteutettaessa (Suopajärvi 2013, 9-10.) Loppujen lopuksi arviointi on rakentavaa ja tarkoituksenmukaista vain mikäli se toteutetaan vilpittömästi ja objektiivisesti. Siksi on tärkeää, että arviointitapa ja sen tuottama tieto on kuvattu tavalla, jonka paikkansapitävyyttä itse arviointitiedon hyödyntäjä voi tarkastella (Suopajärvi 2013, 28.)

Opinnäytetyönämme loimme hevostoimintakerhon, jonka tavoitteena oli lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehittymisen tukeminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Tavoitteemme arviointi on osittain hyvin haastavaa, sillä itsetuntoa ja sen kehittymistä on hyvin vaikeaa arvioida. Tämä johtuu siitä, ettei itsetunto ei ole varsinaisesti konkreettinen asia jota voisi arvioida numeraalisesti. Tällöin vaihtoehdoksi jää mitata sitä itsearviointin avulla.

Olimme laatineet kerhon jokaiselle päivälle oman tavoitteen, joiden tarkoituksena oli tukea opinnäytetyömme päätavoitteen toteutumista. Saavuttaaksemme asettamamme tavoitteet, pyrimme hyödyntämään erilaisia luovia ja itsetuntoa vahvistavia menetelmiä, kuten kuvallista ilmaisua, sekä ryhmän ja vertaistuen hyödyntämistä. Yksi opinnäytetyömme tavoitteista oli myös omien ryhmänohjaustaitojemme kehittyminen. Seuraavassa arvioimme asettamiemme tavoitteiden saavuttamista.

8.1 Arviointimenetelmät

Asetimme leiritoiminnallemme tiettyjä tavoitteita. Näiden tavoitteiden mittaamiseksi ja arvioimiseksi valitsimme arviointi työkaluja. Arviointityökalujen tehtävä on auttaa esimerkiksi projektin toteuttajaa keräämään asetettujen tavoitteiden toteutumiseen liittyvää tietoa. Arviointityökaluja valittaessa olisikin otollista pohtia, käyttääkö muodollisia vai epämuodollisia arvioinnin työkaluja. Muodollisia arviointityökaluja ovat muun muassa keskusteluryhmät, haastattelut ja kyselylomakkeet kun taas epämuodollisia ovat esimerkiksi havainnot sekä ei-viralliset keskustelut. (Zarinpoush 2006, 12.)

Työskentelymme yksi arviointityökaluista oli ryhmän kesken toteutettu itsearviointi. Kokoonnuimme leiripäivien jälkeen ryhmämme kesken jakamaan tekemiämme havaintoja, keskustelemaan päivän toiminnan herättämistä aiheista sekä arvioimaan toiminnan ja sille asetettujen tavoitteiden toteutumista. Itsearviointin ohella toteutimme leiripäivien aikana niin sanottuja palautekeskusteluryhmiä. Pidimme kyseiset keskusteluryhmät aina jokaisen leiripäivän päätteeksi, kysellen lapsilta avointen kysymysten kautta, mitä mieltä he olivat leiripäivän toiminnasta. Pyrimme kysymään heiltä, mikä leiripäivissä oli esimerkiksi kaikkein kivointa tai mitä asioita olisi ollut kiva tehdä enemmän tai vähemmän. Kolmantena ja viimeisenä arviointityökaluna käytimme palautekyselyä. Kyselyä varten emme tehneet varsinaista kyselylomaketta, vaan pyysimme viimeisen leiripäivän päätteeksi lasten vanhemmilta sähköpostitse vapaamuotoista palautetta leiristä.

8.1.1 Palautekeskustelu ryhmässä

Opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa kävimme aika ajoin paljon keskustelua projektissa käytettävistä arviointimenetelmistä sekä niihin mahdollisesti liittyvistä haasteista. Tunnistimme lopulta ryhmäkeskustelu muotoisen palautteen työhömmе sopivaksi arviointityökaluksi. Koimme jo ennestään luontevaksi ja mielekkääksi ajatella, että järjestämämme kerhotoiminta tulisi herättämään osallistuvissa lapsissa toisistaan erilaisia ajatuksia ja mielipiteitä. Siksi ryhmäkeskustelut, jotka tarjosivat osallistujille aina hyvin vapaan tavan ilmaista itseään ja ajatuksiaan päivän teeman tiimoilta, tuntuivat sopivan hyvin.

Palautetta keräävä keskusteluryhmä on menetelmä joka helpottaa tietynlaisen tiedon saamisessa: Eritoten keskusteluryhmissä tapahtuva joustava, ”vapaasti virtaava” ajatusten vaihto on omiaan helpottamaan osallistujissa heränneiden ideoiden ja mielteiden tutkimiseen nimenomaan keskustelun aiheen kontekstissa. Ollessaan hyvä tapa niin keskustelujen innoittamiseen, syventämiseen kuin palautteen keräämiseen, keskusteluryhmän rajoitteet on myös tärkeä huomioida. Esimerkiksi liian arkaluontoisia tai yksityisiä kysymyksiä ei ole mielekästä esittää koko ryhmän kuullen (Zarinpoush 2006, 67.) Leirillä pitämässämme keskusteluryhmissä pyrimmekin tätä huomioimaan, vaikka toki osallistujien nuoresta iästä johtuen kovin monimutkaisten ja syvien kysymysten esittäminen ei muutenkaan olisi ollut todennäköisesti järkevää. Toinen tärkeä huomiomme keskusteluryhmissä nousseiden ajatusten purussa oli muistaa pitää jokaisen keskusteluun osallistuneen lapsen ajatukset ja mielipiteet erillään toisistaan. Tämä tarkoittaa, että esimerkiksi yhden lapsen mielipidettä ei saa yleistää koskemaan muita lapsia, elleivät he myös itsekin ilmaise asiaa samoin (Zarinpoush 2006, 67.)

Keskusteluryhmissä aiheutti ajoittain ongelmia se, että etenkin ryhmän nuorimmat lapset tuntuivat joskus valitsevan keskusteluissa ”helpon tien ulos” toistamalla saman mitä aiemmin puhunut lapsi oli sanonut. Jouduimme siksi miettimään ensimmäisen leiripäivän ryhmäkeskustelun jälkeen vaihtoehtoisia kysymysten asettelutapoja. Esimerkiksi ensimmäisinä päivinä pidetyissä keskusteluryhmässä kysyttäessä ”Mikä oli tässä päivässä kaikkein kivointa?” osa lapsista tyytyi toteamaan yksinkertaisesti ”Kaikki”, mikä antoi hieman laihaa palauteaineksen. Mietimmeikin siksi, olisiko mielekkäämpää rajata vaihtoehtoja ja kysyä esimerkiksi: ”Kumpi oli kivempaa, Kapteeni käskee -leikki vai hevoskortit?”.

Päätimme jokaisen leiripäivän yhteiseen loppurinkiin, jossa keskustelimme päivän tapahtumista, kerroimme seuraavan päivän ohjelmasta sekä keräsimme lasten ajatuksia ja mielipiteitä kuluneesta päivästä.

Maanantaina, ensimmäisessä loppupiiirissä, lapset kertoivat mikä oli ollut hauskinda päivässä sekä mitä oli tänään oppinut leirillä. Neljä lapsista vastasi, että hauskinda oli ollut itse ratsastus. Yksi lapsista vastasi hauskimaksi hevosten hoitamisen ja yksi hevosten kanssa olemisen. Yksi lapsi vastasi että päivässä hauskinda oli kaikki.

Ensimmäisenä päivänä opittuja asioita mainittiin paljon. Lapset kertoivat oppineensa laittamaan hevoselle riimun, ohjaamaan ja pysäyttämään hevosen, lähtemään liikkeelle ja taluttamaan hevosta sekä viemään hevosen laitumelle. Yksi lapsi mainitsi oppineensa koristelemaan keppihevosen. Yksi oli oppinut ryhmän yhteisiä sääntöjä laatiessamme, että kerhossa tulee olla kivaa.

Tiistaina, toisena leiripäivänä, kysyimme lapsilta samat kysymykset loppupiiirissä. Hauskinda päivässä oli viiden lapsen mielestä kaikki. Yhden lapsen mielestä hauskinda oli hevosten kanssa olo ja toisen mielestä keppihevosten kanssa puuhailu. Neljä lapsista oli oppinut ravaamaan hevosella ja pysymään ravatessa myös selässä. Kolme lapsista vastasi oppineensa pujottelemaan tötsiä hevosen kanssa. Kolme lapsista vastasi myös oppineensa laittamaan satulan hevoselle, ja yksi oli lisäksi myös oppinut suitsien laitton.

Keskiviikkona, kolmantena leiripäivänä, kysyimme loppupiiirissä lapsilta mitä he olivat oppineet tänään sekä mitä he haluaisivat vielä oppia leirin aikana. Kaksi lapsista vastasi oppineensa ravaamaan itsenäisesti. Yksi oli oppinut kokorata-leikkaa suunnanvaihdon hevosella. Yksi lapsi kertoi oppineensa siirtymään itse raviin sekä osaavansa istua kyydissä jo paremmin. Lapsista viisi vastasi haluavansa vielä oppia laukkaamaan hevosella. Yksi vastasi, että haluaisi oppia varustamaan koko hevosen itse. Yksi lapsista ei keksinyt mitä haluaisi vielä oppia.

Torstaina, neljäntenä leiripäivänä, kysyimme lapsilta mikä oli tänään hauskinda hevosten kanssa ja mikä hauskinda kerhotoiminnassa. Yksi lapsista vastasi, että aika oli mennyt tänään nopeasti ja koko päivän oli ollut hauskaa. Yhden mielestä hevosten kanssa hauskinda oli maastossa ylämäkiä ja alamäkiä ratsastettaessa, ja kerhossa kivointa oli hevosenkenkätaulujen teko. Yksi vastasi ratsastuksessa hauskinda olleen ravaaminen ja kerhossa hauskinda oli keppihevosten nimikylttien askartelu. Yksi lapsi kertoi hauskinda hevosten kanssa olleen, kun hänen poninsa oli maastossa laukannut jopa vähän, ja kerhossa hauskinda oli askartelu. Kaksi lapsista vastasi ratsastuksessa hauskinda olleen ravaaminen ja kerhossa kivointa oli kaikki. Yksi vastasi ratsastuksen olleen kivointa hevosten kanssa ja kerhossa nimikylttien askartelu.

Perjantaina, viidentenä leiripäivänä, kokoonnuimme viimeisen kerran loppupiiiriin. Kysyimme lapsilta mikä oli ollut kaikista mieluisin asia koko viikon aikana tai mikä oli jäänyt parhaiten leiristä mieleen. Kahden lapsen mielestä hauskinda oli ollut keppihevosten teko. Kolme lap-

sista vastasi parhaimmaksi asiaksi maastoratsastuksen. Kahdelle lapselle oli hauskimpana jäänyt mieleen seikkailuradassa Martti-hepan ällöttävään puuroämpäriin käden työntäminen. Kaksi lapsista vastasi hauskimmaksi asiaksi viimeisen päivän seikkailuradan tehtävät. Yhden lapsen mielestä parasta oli leirin aikana ollut hevosten hoitaminen ja varustelu.

Tämän jälkeen kysyimme lapsilta palautetta leiristä. Kerroimme, että nyt heillä oli mahdollisuus kertoa meille jotain leiristä, tai jos järjestäisimme ensi kesänä uuden leirin, millainen uuden leirin pitäisi olla. Yksi lapsista vastasi, että haluaisi ensi kesänä aivan samanlaisen leirin. Yksi lapsista ehdotti, että seikkailuradan puuroämpäri-tehtävä voisi olla jokaisena leiripäivänä. Kaksi lapsista piti seikkailurataa välttämättömänä. Yksi lapsi toivoi, että hevosille olisi voitu harjoitella tekemään kampauksia.

8.1.2 Avoin palautekysely vanhemmilta

Teimme opinnäytetyössämme projektin arviointia käyttämällä aiemmin kuvattuja palautekeskusteluryhmiä. Järjestämämme leiritoiminnan vaikuttavuuden ja työskentelymme tavoitteiden onnistumisen arvioinnin kannalta koimme tärkeäksi saada myös kuuluviin lasten vanhempien äänen. Siksi lasten vanhemmille oli valmistettu lyhyet kirjeet leirin päätteeksi, jossa kiitimme lasten osallistumisesta leirille, sekä kerroimme kuulumisia leirin tapahtumista ja tavoitteista. Pyysimme vanhemmilta vapaamuotoista palautetta kuluneesta viikosta, jonka he voisivat lähettää meille sähköpostitse. Lopulta palautetta saimme yhteensä neljästä lapsesta. Kaikki lähetetty palaute oli positiivista ja lapset olivat vanhempien mukaan viihtyneet leirillä erinomaisesti.

Palautekyselyn kaltainen menetelmä soveltuu hyvin tavaksi saada kvalitatiivista tietoa niin sanotusti ”tarinamuodossa”. (Zarinpoush 2006, 12). Leiritoimintamme valossa toivoimme saavamme tietoa siitä, minkälaisia ajatuksia ja mielteitä leirille osallistuneilla lapsilla oli mahdollisesti herännyt kotioloissa leirin päätyttyä tai oliko lasten käyttäytymisessä mahdollisesti havaittavissa jotain erilaista verrattuna aiempaan.

Palautekyselyiden kuin muidenkin kvalitatiivisten arviointityökalujen käytössä on tärkeää muistaa myös niiden käyttöön liittyvät haasteet. Vaikka esimerkiksi avoimessa palautekyselyssä voidaan saada yksityiskohtaista tietoa arvioitavasta projektista, on sen raportoinnissa ja analysoinnissa muistettava tietty sensitiivisyys sekä henkilökohtaisten tietojen salassapito. (Zarinpoush 2006, 12.)

“...tyttäreni on ollut erittäin tyytyväinen leiriin ja kerho-osuuteen myös. Leiri tuntuu olleen erittäin onnistunut kokemus lapsille ja askartelitte todella osuvia juttuja...”

“...lapseni viihtyi todella hyvin ja mielestämme kaikki sujui hienosti. Hänestä hauskinda oli kuulemma viimeisenä päivänä, kun piti kaivaa kädellä esineitä jostain ällöstä jutusta 😊 mutta

tietysti myös ratsastus ja keppihevosen tekeminen oli kivaa. Hän ei keksinyt mitään parannettavaa...”

Osa vanhemmista oli myös kokenut ohjauksemme ja läsnäolomme merkitykselliseksi lapsille, joka toi mukanaan turvallisuuden tunnetta. Ensimmäisen päivän perusteellisen tutustumisen jälkeen lapset pystyivät hyvin toimimaan kanssamme päivittäin, sekä keskustelemaan ja tuomaan omia ajatuksiaan rohkeasti esille ryhmässä.

“...ensimmäisestä päivästä alkaen he kokivat olonsa turvalliseksi ja mukavaksi teidän seurassanne...”

“...mielestänne otitte ryhmän hyvin vastaan heti ensimmäisenä päivänä ja toimitte luonnollisesti lasten kanssa...”

Vanhempien mielestä myös leirin luovat toiminnot olivat olleet onnistuneita ja lapset olivat ylpeitä omista tuotoksistaan. Myös keppihevosella ratsastus ja ryhmässä leikityt leikit olivat osalla jatkuneet vielä kotona leirin jälkeen.

“...se miten tytöt kertoivat mitä olivat tehneet aina hymyissä suin ja olivat innoissaan tulossa sinne joka päivä kertoi minulle että kaikki on mennyt hyvin. Erityisen ylpeinä tytöt esittivät viikon päätyttyä kaikkia tuotoksiaan ja jatkoivat kivoja heppaleikkejä...”

“...uskon, että tällaisen kerhotoiminnan yhdistäminen leiriin oli erittäin positiivista ja tuki hyvin hevosista oppimista ja talleilla oloa...”

Leiri oli myös onnistunut siinä mielessä, että kaikki neljä lasta aikovat jatkaa ratsastusharrastusta tulevaisuudessa Ratsutila Wiknerissä. Vanhemmat kiittelivät meitä vielä kovasti onnistuneesta leiristä ja toivottelivat hyvää syksyä.

8.2 SWOT-arviointi

Toteuttamalla SWOT -analyysin ennen hevostoimintaleirin ajankohtaa, pyrimme kartoittamaan siihen liittyvät potentiaaliset vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet sekä uhat.

Suunnitteluvaiheessa olimme tunnistanee työskentelyssämme vahvuuksiksi muun muassa hyvän ryhmähengen sekä kattavan tietämyksen talli- ja hevostoiminnasta sekä lapsiryhmien ohjaamisesta. Suunnittelun alkuvaiheessa saamamme lupaus kahdesta apuohjaajasta leirille ei lopulta toteutunut ja jouduimmekin siksi ottamaan alkuperäistä suunnitelmaa suuremman roolin ratsastustunneilla, ponien hoidossa ja niihin liittyvissä ohjaustilanteissa. Tämä tosin tarjosi ryhmällemme erinomaisen mahdollisuuden hyödyntää ryhmämme vahvuuksia sekä hevos- ja talliaiheista tietämystä ja osaamista.

SWOT:n laadinta vaiheessa painotimme myös huolellisesti laaditun suunnitelman merkitystä, mikä tuntuikin lopulta tuoneen leiritoimintaan selkeän ja johdonmukaisen rytmin: Suunnittelemamme leiriohjelma ei esimerkiksi loppunut minään päivänä kesken, pystyimme muokkaamaan kerhon sisältöjä jouhevasti kulloinkin käytettävissä olevan ajan mukaan, pystyen myös soveltaen toteuttamaan suunnittelemamme toiminnot.

Yhteistyötahomme tiimoilta ryhmäämme pyydettiin huomioimaan mahdollisesti tiukka aikataulu sekä valmistautumaan myös ruotsinkielisten lasten ohjaamiseen. SWOT -analyysissa koimme nämä vieraan toimiympäristön ohella työskentelymme heikkouksiksi. Tehokkaan ja onnistuneen ajankäytön johdosta kykenimme pitämään kiinni suunnittelemastamme leiripäivästrukturista. Eritoten aikaa onnistuimme säästämään nopeasti ja reippaasti sujuneissa siirtymätilanteissa. Yksi leirillemme saapuneista lapsista oli ruotsinkielinen, kuten yhteistyökumppanimme oli antanut ymmärtää aiemmin, että saattaisi olla. Kommunikaatio kyseisen lapsen kanssa onnistui sujuvasti, vaikka ajoittain jouduimme turvautumaan myös elekieleen. Yhden ruotsinkielisen ja muiden leirille osallistuneiden lasten välinen kielimuuri oli oma haasteensa, joka tuntui hankaloittaneen ainakin kyseisen lapsen itsensä kohdalla ryhmäytymistä: esimerkiksi isommissa keskusteluissa hänen oli ajoittain vaikea pysyä mukana, huolimatta yrityksestämme kääntää kaikkien sanomiset hänelle ruotsiksi sekä vastavuoroisesti hänen sanomisensa muille suomeksi.

Leirin aikana Ratsutila Wiknerin monipuoliset ja näyttävät tilat osoittautuivat mitä erinomaisemmiksi suunnittelemiemme toimintojen järjestämiseen. Suureksi iloksemme lasten luovuus pääsi maalaus- ja askartelutoiminnassa valloilleen inspiroivan talliympäristön ansiosta. Koimme toimintaan orientoitumisen onnistuneen lapsilta hyvin joka tilanteessa ja paikassa. Suunnitteluvaiheessa pyrimme siihen, että leiritoimintamme olisi helposti muokattavissa eri ikä- ja asiakasryhmille. Vanhemmilta saamamme palautteen sekä omien havaintojemme valossa koimme tämänkin tavoitteen onnistuneen. Näimme projektissamme mahdollisuuksia sen edelleen jalostamiselle ja tuotteistamiselle ja voimme sanoa tuon osoittautuneen erittäin toteuttamiskelpoisiksi. Leiritoiminnan teemat kuten itsetunnon ja luovuuden vahvistaminen ovat asioita joista koemme myös esimerkiksi vanhempienkin ihmisten voivan hyötyä.

Tunnistimme SWOT:n laadinta vaiheessa useampia uhkatekijöitä projektillemme. Näistä kenties suurimpia olivat yhteistyötahomme vetäytyminen projektista sekä yhteistyön mahdolliset ristiriidat. Ajoittaisten yhteydenpitovaikeuksien lisäksi emme onneksemme kohdanneet aiemmin mainitun kaltaisia ongelmia yhteistyössämme. Välttyessämme myös minkäänlaisilta sairastumisilta tai tapaturmilta niin ohjaajien kuin lastenkaan osalta, kykenimme pitkälti toteuttamaan leiriohjelmaa suunnitelmamme mukaan. Lasten innostaminen mukaan leiritoimintaan

ja leikkeihin ei myöskään tuottanut ryhmällemme haasteita: Kaikki leirille saapuneista lapsista osoitti ja ilmaisi selvää innostuneisuutta ja mieltymystä suunnittelemaamme leiriohjelmaa kohtaan.

8.3 Tavoitteiden toteutumisen itsearviointi

Jokaisella ryhmässämme oli entuudestaan aiempaa kokemusta niin työtiimin kuin myös esimerkiksi projektiryhmän kanssa tehdystä reflektoinnista. Hyödynsimme tätä kokemusta opinnäytetyössämme tekemämme itsearvioinnin kautta: Jokaisen leiripäivän jälkeen lasten lähdettyä kotiin kokoonnuimme ryhmämme kesken arvioimaan kuluneen päivän toteutusta ja keskustelemaan mieleen heränneistä asioista.

Oikein ja tehokkaasti toteutettuna itsearviointi voi olla mitä oivallisin menetelmä tunnistaa toiminnassa sen kehittämismahdollisuudet ja -tarpeet (Laamanen & Tuominen 2012, 7). Suunnittelemamme kerhotoiminnan kontekstissa potentiaalisia kehitettäviä ja arvioitavia kohtia olivat muun muassa oma ohjaustyömme, lasten ryhmäytyminen, heidän näkökulmastaan toiminnan koettu mielekkyys sekä heidän taitojen ja tietojensa kehittyminen.

Tehdessämme kolmistaan ohjaustyötä oli lähtökohtaisesti melko varmaa, että havainnoisimme ja tekisimme kukin asioista ajoittain keskenään eriäviä tulkintoja, esimerkiksi siitä kuinka hyvin leirin aikana lasten kesken on tapahtunut ryhmäytymistä. Yhdessä ryhmän kesken tehty itsearviointi onkin hyvä työkalu selvittämään ja tuomaan yhteen ryhmän jäsenten ajatukset ja mielipiteet esimerkiksi kehittämistarpeista: Tällöin saadaan selville, minkä asioiden suhteen ryhmän jäsenet ovat samaa tai eri mieltä. Samanaikaisesti myös itsearviointia tekevän ryhmän jäsenten välinen tuntemus oman mielipiteen nauttimasta arvostuksesta voimistuu, ja ryhmä saa yhä enemmän rohkeutta aiempaa suurempien tavoitteiden asettamiseksi. (Laamanen ym. 2012, 7-8). Tämän olikin määrä näkyä kerhotoiminnassamme tapanamme arvioida päivän onnistuneisuutta, ja sitä kautta myös kartoittaa mahdollisia keinoja toiminnan hiomiseksi sel-laiseksi, että se tukee yhä paremmin asettamiamme tavoitteita.

On hyvä huomioida myös, että itsearvioinneissa ihmisellä on ajoittain taipumus oman kertoman vääristymiseen todellista positiivisemmaksi. Tämä tarkoittaa että ihminen kokee itsensä hieman paremmaksi kuin keskivertoihminen. Kaikessa psykologisessa mittaamisessa olennaista on mittarin valideetti eli tutkimuksen pätevyys siitä, että tutkimus mittaa juuri sitä mitä väitetään. Vaikka itsetunnon mittaamiselle onkin vaikeaa osoittaa valideettia, voidaan sitä kuitenkin mitata esim. tutkimuksissa. Se vain on arvioitua vaikeampaa, joka juuri selittää monet ristiriitaiset ja monimuotoiset tulkinnot itsetunnosta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 71-73.) Oman objektiivisuuden ja realistisen asenteen säilyttäminen tekemämme työn itsearvioinnissa olikin asia, josta keskustelimme ryhmämme kesken useampaan kertaan projektin eri vaiheissa.

Ensimmäisen päivän tavoite: tutustuminen ryhmään ja ohjaajiin

Tämän tavoitteen toteutumista lähdimme toteuttamaan tutustumalla ensin ryhmänohjauksen ja ryhmän muodostumiseen teoriaan, sekä hyödyntämällä aiempaa kokemustamme ryhmien ohjauksesta ja lasten kanssa toimimisesta. Koimme tärkeäksi, että lapset tutustuisivat niin ohjaajiin kuin toisiinsa mahdollisimman varhain ja että onnistuisimme tarjoamaan ryhmän lapsille turvallisen ilmapiirin, jossa kaikki tunsivat olonsa mukavaksi ja hyväksytyksi. Koimme, että eräs hyvin tärkeä asia tutustumisen ja turvallisen ilmapiirin luomiseksi oli kerhopäivien selkeä rakenne, niiden perusrungon noudattaessa samaa päivittäistä kaavaa. Tämä helpotti myös ohjaajien työskentelyä ja iloksemme huomasimme, että jo toisen kerhopäivän aikana lapset olivat hahmottaneet kerhon runkoa, osaten jo toimia niin alku-, kuin loppupii-reissä. Turvallisuutta toi myös ryhmän yhteisten sääntöjen laatiminen.

Osallistaessamme lapset laatimaan kerhoon yhteisiä sääntöjä, pyrimme samalla vahvistamaan heidän sitoutumistaan niihin ja tarjoamalla heille kokemuksen, että omalla aktiivisuudella ja toiminnalla he pystyvät vaikuttamaan asioihin. Sääntöjen avulla kerholle ja sen jäsenille oli luotu selkeät raamit, kaikkien tietäessä mitä saa tehdä ja mitä heiltä edellytetään. Koko leiri-viikon ajan näkyi, että säännöt olivat lapsille sekä tärkeitä, että toivat turvallisuuden tunnetta, muun muassa lasten itse muistuttaessaan toisiaan sääntöjen noudattamisesta eri tilanteissa. Kaikki päivän toiminnot oli laadittu sitä ajatusta silmälläpitäen, että ne tukisivat ryhmän muodostumista ja sen jäsenten turvallista tutustumismahdollisuutta sekä toisiinsa että ohjaajiin.

Myös ensimmäisen päivän ryhmäleikit oli laadittu siten, että pystyisimme luomaan kerhoon iloisen ja vapautuneen tunnelman ja samalla lasten keskinäinen tutustuminen alkaisi. Tässä huomasimme, että ensimmäiseksi leikiksi valitsemamme syntymäkuukauden mukaan järjestäytyminen ei ollut näin nuorille lapsille paras valinta, vaikka toteutimme leikkitilannetta vahvasti lapsia innostaen ja kuukausissa avustaen. Valitessamme tämän leikin, olimme toivoneet saavamme lapsissa aikaan keskustelua. Seuraava ”minä pidän” -leikki oli sen sijaan oikein onnistunut. Tässä lapset kertoivat ringissä vuorollaan oman nimensä ja asian mistä pitää, sekä edellisestä lapsesta hänen nimensä ja asian josta hän pitää. Osa lapsista innostui tästä niin, että kertoi kaikista lapsista ja näin nimet tulivat samalla myös tutuiksi.

Kerhon suunnitteluvaiheessa tekemämme päätös rakentaa koko kerho-osio keppihevosteeman ympärille osoittautui oikeaksi. Saadessaan keppihevoset ja päästessään somistamaan ne mieleisikseen lapset ilmaisivat suurta riemua ja ihastusta. Kaikki ryhmän lapset pitivät sekä as-

kartelusta, että saamistaan keppihevosista, joten askartelun ohessa innokkaiden lasten ohjaaminen ja tutustumista tukeneen iloisen ja vapautuneen tunnelman luominen sujuin lähes huomaamatta.

Päivän päättäneen loppuringin ja käymämme fiiliskierroksen, sekä oman itsearviointikeskustelumme päätteeksi arvioimme saavuttaneemme ensimmäisen päivän tavoitteemme erittäin hyvin. Arvioimme kaikkien päivien osalta myös omaa toimintaamme ohjaajina, sekä tekiemme aikataulujen toteutumista ja työnjakojen onnistumista. Ensimmäisen päivän jälkeen koimme toimineemme hyvin myös ohjaajina, pystyessämme pitämään kiinni laadituista aikatauluista. Päivän sisältöön ja toteutukseen liittyneet valinnat osoittautuivat onnistuneiksi ryhmän lapsien havainnoinnin, sekä itsearviointiemme perusteella. Tunnelma ryhmässä oli vapautunut ja lapset saivat myös päivän aikana jatkuvasti positiivista palautetta toiminnastaan ja näin ollen mahdollistettiin kerhossa onnistumisen kokemuksia. Niin lapset kuin ryhmämme-kin jäivät innolla odottamaan seuraavaa päivää, joten maanantain tavoitteiden voidaan katsoa tulleen hyvin saavutetuiksi.

Toisen päivän tavoite: harjaantuminen tunteiden tunnistamisessa ja nimeämisessä

Tämän päivän tavoitteen saavuttamisen tueksi olimme laatineet hevosaiheiset tunnekortit. Aluksi oli hyvä käydä keskustellen läpi muutamia selkeitä tunteita, jotta lapset pääsivät korttien ideasta selville. Tunnekortit osoittautuivat todella toimiviksi ja niiden avulla heräsi paljon keskustelua erilaisista tunteista. Hevosten ilmeiden ja eleiden avulla oli helppo käsitellä erilaisia tunnetiloja ja miten niitä voi tunnistaa. Myös peilaaminen ihmisten tunteisiin ja näiden eroavaisuuksiin mahdollistui kevyesti ja huomaamatta. Lapset miettivät innoissaan erilaisia tunteita, joita kuvat herättivät. Kävimmekin esille nousseiden teemojen pohjalta avointa keskustelua, jossa jokaisella lapsella oli mahdollisuus osallistua aktiivisesti ja tuoda mielipiteitään esille. Tunteiden tunnistamisen ja nimeämisen harjoittelu kyseisen toiminnan avulla onnistui erinomaisesti, joten päivän tavoite oli toteutunut.

Kolmannen päivän tavoite: itseilmaisun ja luovuuden vahvistuminen

Pohdimme erilaisia toiminnallisia ja lapsille sopivia menetelmiä opinnäytetyömme tavoitteen saavuttamiseksi. Valitsemiemme itseilmaisullisten ja luovien menetelmien perustana olivat tietoon pohjautuvan teorian lisäksi aiemmat kokemuksemme lapsiryhmien ohjauksesta.

Tämän päivän menetelmiä tavoitteen saavuttamiseksi olivat voimaannuttava valokuvaus, sekä oleellisesti itsetuntoon ja tunnetaitojen kehitykseen kuuluvien ryhmä- ja yhteistyötaitojen harjaannuttaminen kädentaitoja ja kuvallista itseilmaisua hyödyntäen. Koska kyseessä oli hevosuimintakerho, pyrimme siihen, että hevoset olivat kaikessa toiminnassa jollakin tavoin

keskiössä. Voimaannuttava valokuvaus sopi tähän teemaan hyvin ja sopi menetelmänä erinomaisesti hyödynnettäväksi, sillä tässä pääsimme jälleen tarjoamaan lapsille sosiaalipedagogisen hevostoiminnan periaatteiden mukaan mahdollisuuden päästä toimimaan talliympäristössä hevosen kanssa. Voimaannuttavan valokuvauksen elementtejä hyödyntäen lapset pääsivät käyttämään omaa luovuuttaan päästessään valitsemaan niin kuvattavan ponin, paikan missä valokuva otettiin, sekä tavan, miten halusi kuvassa ponin kanssa olla. Lapsen mahdollisuus itse päättää ja vaikuttaa asioihin on elementti, joka tukee lasten kehittyvää itsetuntoa. Samalla kun lapset saivat vielä seuraavana päivänä jälleen luovuutta ja itseilmaisua käyttäen ikuistaa valmiit valokuvat kotiin vietäviksi muistoiksi, jäi lapsille uskoaksemme myös kokemus siitä, että koko prosessi oli tapahtunut kunkin omien toiveiden ja näkemysten mukaisesti, heidän oman luovuutensa ollessa toiminnan moottorina.

Itseilmaisua ja luovuutta lähdimme edistämään myös kuvataiteellisen itseilmaisun keinoin ja ryhmässä toimimista hyödyntäen siten, että ensin lapset saivat harjoittaa ryhmä- ja vuorovaikutustaitojaan kootessaan tekemäämme jättiläismäistä hevospalapeliä. Tämän jälkeen toiminta jatkui luovan itseilmaisun vallitessa lasten saadessa maalata kartonkisen hevospalapelin yhteistyössä toistensa kanssa sormivärejä käyttäen. Lopputuloksena oli iso ja näyttävä yhteistyöllä aikaansaatu taideteos, josta lapset olivat silminnähden ylpeitä. Palapelin maalaaminen sormivärein päästi lasten luovuuden esille ja tuntui selvästi nostattavan ryhmähenkeä entuudestaan. Taideteoksen ripustimme kerhotilamme seinälle loppuleirin ajaksi symboloimaan menestyksellistä yhteistyötä.

Lapsilta saadun palautteen ja oman itsearviointimme perusteella päivän toteutus oli hyvin onnistunut. Lapset pitivät itse toiminnasta, olivat innostuneita, pystyivät toimimaan ryhmässä ja ilmaisemaan itseään monipuolisesti, joten voimme katsoa päivän tavoitteen tulleen hyvin saavutetuksi ja näin ollen se tuki myös koko opinnäytetyön tavoitetta. Omaan toimintaamme ohjaajina olimme tyytyväisiä. Vaikka koimme ryhmän kaksikielisyyden jossain määrin haasteelliseksi, pystyimme ohjaamaan ja kannustamaan myös ruotsinkielistä lasta niin hyvin, että myös hän osallistui kaikkeen toimintaan aktiivisesti kielimuurista huolimatta. Suunnittelumamme työnjako toimi hyvin ja päivän ohjelmarunko osoittautui jälleen selkeäksi ja toimivaksi.

Neljännän päivän tavoite: tunnetaitojen vahvistuminen kehollisen ilmaisun kautta

Neljännän kerhopäivän taustalla oli jälleen itsetunnon ja tunnetaitojen vahvistamiseen liittyvä teoria. Suunnitteluvaiheen pohdinnan jälkeen tulimme siihen päätökseen, että myös kehollisen ilmaisun avulla pystyy hyvin harjoittamaan näitä taitoja. Suunnittelimme kerhopäivät siten, että ne ketjuuntuivat toisiinsa niin, että aiempien päivien teemat tukivat seuraavia toteutuksia.

Ensimmäinen menetelmä päivän tavoitteen saavuttamiseksi oli tunnepantomiimi. Tässä käytimme apuna lapsille jo tuttuja hevostunnekortteja, joiden ilmeitä, eleitä ja tunteita olimme jo aiemmin käyneet läpi. Käytimme samoja kortteja harjoitellessamme tunteiden ilmaisemista kehollisesti, ilman sanoja. Jouduimme aikataulussa pysymiseksi hieman soveltamaan suunnittelemaamme ohjelmaa siten, että jokainen lapsi pääsi esittämään vain yhden tunteen ryhmälle keppihevostaan noutaessa. Jokainen lapsi eläytyi vahvasti ja rohkeasti saamansa kuvakortin pantomiimiesitykseen ja ryhmän lapset osasivat tulkita pantomiimeja paremmin kuin olimme ennakolta arvioineet. Lapsista oli huomattavissa, että tunteiden tunnistamista ja nimeämistä oli jo edellisenä päivänä harjoiteltu. Osa lapsista selvästi nautti päästessään esiintymään muille. Tunteet olivat tulleet hyvin tutuiksi tiistain tunne-keskustelussa, ja kenties juuri siksi niiden tunnistaminen ja esittäminen osoittautui niin helpoksi.

Toiseksi kehollisuuteen liittyväksi menetelmäksi kehitimme ryhmätehtävän; ”onnellinen hevonen”. Tämä oli laminoitu hevosen kuva, johon liitettiin yhdessä ryhmänä pohtien erilaisia hevosen hyvinvoinnin kannalta välttämättömiä asioita kuten ruokaa, hoivaa ja muita hevosia. Koska hevosen hoitoon liittyvien perusasioiden opettelu kuului myös ratsutilan kaikkien ratsastusleirien sisältöihin, olimme sopineet, että meidän ryhmämme vastaa muun kerhotoiminnan ohessa myös tietopuolisesta opetuksesta. Tämän tehtävän avulla pääsimme jälleen hienosti toteuttamaan sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydintä, jossa esimerkiksi hevosta hoitamalla lapsi oppii samalla hoitamaan itseään ja toisia. Kaikki onnellisen hevosen sisällään pitämät elementit olivat myös suoraan siirrettävissä lasten omaan elämään. Sekä lapsilta saamamme palautteen, että oman arviomme mukaan valitut menetelmät sopivat erittäin hyvin päivän tavoitteen tueksi ja näkemyksemme mukaan päivän tavoite saavutettiin hyvin.

Päivän päätteeksi omaa toimintaamme arvioidessamme olimme jälleen ohjaajina tyytyväisiä oman yhteistyömme sujuvuuteen ja saumattomuuteen. Koska lapset pystyivät noudattamaan hienosti annettuja ohjeita ja toimimaan niiden mukaisesti ja suurella innolla, koimme, että olemme onnistuneet ryhmän ohjaamisessa hyvin sekä saaneet varmuutta ryhmän ohjaamiseen. Käytännössä tämäkin kerhopäivä meni niin, että joku meistä toimi jatkuvasti tulkkina ruotsinkieliselle lapselle. Olimme aiempien päivien tapaan todella innoissamme siitä, miten hyvin koimme kerhopäivän sujuneen. Tämän kokonaisuuden läpivienti oli ehdottoman kasvatava ja itseluottamusta lisäävä kaikille ryhmämme jäsenille.

Viidennen päivän tavoite: itsetunnon vahvistuminen onnistumisen kokemusten avulla, sekä ryhmä ja yhteistyötaitojen harjaantuminen

Myös viimeisen leiripäivän tavoitteena oli itsetunnon vahvistaminen. Koska aiemman lasten kanssa työskentelymme perusteella tiesimme, että tämän ikäiset lapset pitävät usein erilaisista toiminnallisista radoista, päätimme lähteä hakeutumaan kohti päivän tavoitetta seikkailuradan avulla. Tästä saimme samalla hienon loppuhuipennuksen kerhon viimeiselle päivälle. Kuten pääosa aiempien päivien tehtävistä oli rakennettu yhdessä toimimisen ja vuorovaikutuksen ympärille, oli myös seikkailurata suunniteltu näiden taitojen harjoittelua tukevaksi.

Seikkailuradan eri pisteet olivat aiheisällöiltään osittain viikon aikana opittujen taitojen kertaamista, mutta pitivät sisällään myös erilaisia yllätyksiä ja haastavia kohtia, joista selviytyminen edellytti sekä yhteistyötä oman parin kanssa, mutta myös rohkeutta kokeilla uusia asioita. Olimme jakaneet lapset kolmeen ryhmään siten, että jokaisella ohjaajalla oli oma pienryhmänsä, jonka kanssa hän lähti kiertämään talliympäristöön sijoitettua rataa.

Lähtöajatus rataa suunnitellessamme oli, että se piti sisällään sekä aiemmin viikolla opettujen asioiden kertaamista, mutta myös hieman haasteita, jotka edellyttivät ryhmän jäsenten keskinäistä yhteistyötä. Näin pystyimme jälleen luomaan kokonaisuuden, jossa lapset saivat itselle onnistumisen kokemuksia huomatessaan osaavansa ja selvittäessään haasteista. Jotta radalla oli mahdollista edetä, se vaati lapsilta hieman malttia kuunnella annettuja ohjeita sekä nokkeluutta. Näiden elementtien avulla ja onnistumisten kautta pystyimme jälleen tukemaan lapsia niin tunnetaitojen hallinnassa, kuin itsetunnon kehittämisessä.

Ohjaajina koimme onnistuneemme tämänkin päivän osalta hyvin. Olimme käyttäneet radan suunnitteluun runsaasti aikaa ja tutkineet talliympäristöä tarkkaan suunnitellessamme radan sijoittelua ja etenemistä. Olimme huomioineet myös sen, että jokaisen ryhmän tuli aloittaa eri kohdista rataa, jotta kaikki ryhmät saisivat käydä radan läpi rauhassa ja omaan tahtiinsa. Koska arvelimme joidenkin tehtävärastien vievän selkeästi enemmän aikaa kuin jotkin muut, teimme tällaisia rasteja edeltävät siirtymät haastavammiksi varmistaaksemme, että edellinen ryhmä ehtii varmasti pois alta. Ratamme huolellinen ennakkosuunnittelu osoittautui hyväksi, sillä jälleen ryhmämme keskinäinen työnjako ja tehty suunnitelma toteutui erittäin hyvin. Rata vastasi myös vaikeusasteeltaan juuri kohderyhmämme tasoisia lapsia. Kokonaisuudessaan rata suunnitteluineen, yhdistettynä päivän muihin tapahtumiin, tuki jälleen kehittymistämme ryhmän ohjaamiseen liittyvissä asioissa itseluottamustamme vahvistaen.

Seikkailuradan jälkeen ryhmällämme oli vielä hieman ylimääräistä aikaa ennen kerhonpäättämistä joten päätimme käyttää sen alun perin tiistaille kaavailtuun Peili -leikkiin. Peili -leikissä ryhmähenki nousi todella hyvin esille sekä eritoten yksi lapsista sai merkittävän onnistumisen kokemuksen voittaessaan. Leikin jälkeisessä loppupiiirissä lapset hakivat ylpeinä diplomiinsa ja mitalinsa. Itsetuntoa nosti vielä ryhmän yhteiset raikuvat aplodit jokaiselle lapselle. Lapset

antoivat loppupuihin yhteydessä meille paljon positiivista palautetta ja ilmaisivat toiveensa jatkoleirin järjestämiseksi.

Tarkasteltaessa ja pohtiessamme opinnäytetyön päätavoitetta lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehittymisen tukeminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoin suhteessa päiväkohtaisiin osatavoitteisiin, näkemyksemme mukaan ne ovat tukeneet päätavoitteen toteutumista erittäin hyvin. Leiriviikon aikana oli lapsissa nähtävissä hyvin selkeää kehitystä ja oppimista monella eri osa-alueella. Huomasimme, miten jotkin aremmista lapsista rohkaistuivat päivä päivältä pystyen tuomaan itseään lopulta näkyväksi ja liittymään ryhmään. Olimme myös kysyneet lapsilta heidän omia tavoitteitaan esimerkiksi ponin hoitoon liittyen. Hyvin monella lapsella oli toive, että oppisi leiriviikon aikana hoitamaan oman poninsa itsenäisesti, ja viimeisenä päivänä jokainen lapsi myös saavutti tavoitteensa. Yhdellä hieman aremmalla lapsella oli ensimmäisten päivien aikana hyvin vaikea irrottautua omasta vanhemmastaan, sekä lähestyä ponia. Erityisesti tämän lapsen kanssa käytimme runsaasti aikaa kannustamiseen ja valaessamme uskoa siihen, että hän osaa, jos vain on valmis yrittämään. Lapsi pystyi leiriviikon aikana ylittämään kaikki pelkonsa, irrottautumaan vanhempansa sylistä, hoitamaan ponin, ratsastamaan itse ilman taluttajaa, liittymään ryhmään ja tuomaan itsensä näkyväksi.

Kerhopäivien eri teemojen avulla halusimme lähestyä kohti opinnäytetyömme tavoitetta mahdollisimman monipuolisesti, tarkastellen ihmistä fyysis-psykkis-sosiaalisena olentona. Monipuolisuudella saimme myös varmistettua sen, että eri päivistä löytyisi varmasti jokaiselle lapselle asioita, joista juuri hän pitää. Saamamme palautteen perusteella ”kaikki lapset pitivät kaikesta”, joten luomamme teemoittelu osoittautui hyväksi valinnaksi. Koimme tärkeäksi myös sen, että jokainen päivä piti sisällään leikkiä. Näin pyrimme varmistamaan, että päivistä ei muodostuisi liian koulumaisia tai teoriapainotteisia, koska kerholaiset olivat kuitenkin vielä varsin pieniä lapsia ja leiripäivä kokonaisuutena pitkä.

Näkemyksemme mukaan onnistuimme rakentamaan hyvän ja monipuolisen kokonaisuuden sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ydinperiaatteiden; yhteisöllisyyden, toiminnallisuuden ja elämyksellisyyden pohjalta, liittäen siihen kokonaisvaltaisesti erilaisia tavoitteen saavuttamista tukevia menetelmiä, siten, että kokonaisuus on selkeästi teoreettisesti perusteltu. Näiden lisäksi olemme luoneet kokonaan uusia menetelmiä, esimerkiksi perinteisiä pantomiimi- tai tunnekortteja soveltaen, sekä pystyneet luomaan kokonaan uudenlaisen, myös hyvin monipuolisesti sovellettavissa olevan konseptin lasten kanssa työskentelyyn. Havaintojemme, itsearviontiemme, lapsilta saamamme palautteen, sekä heidän vanhemmiltaan saamamme palautteen perusteella olemme vahvasti sitä mieltä, että olemme pystyneet saavuttamaan opinnäytetyöllemme asettamat tavoitteet ja projekti on vastannut todelliseen tarpeeseen.

9 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Jotta tutkimuksen voidaan katsoa olevan luotettava ja se on myös eettisesti hyväksyttävä, sen tulee täyttää tiettyjä kriteerejä. Tutkimuseettisestä näkökulmasta katsoen, tällaisia hyvän tieteellisen käytännön lähtökohtia ovat mm. yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä, siinä käytetään eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus-, ja arviointimenetelmiä ja tutkimustuloksia julkaistaessa tulee käyttää asiaan kuuluvaa avoimuutta ja tiedeviestintää. Lisäksi tutkijoiden tulee selkeästi osoittaa lähde- ja viittaustiedoissa käyttämiensä toisten tutkijoiden aineiston alkuperä. Tutkimuksen suunnitteluun, toteutukseen ja raportointiin liittyvä aineisto tulee taltioda asianmukaisesti. Tutkimukselle on hankittu myös tarvittavat tutkimusluvut ja jokaisen tutkimukseen liittyvän osapuolen kesken on sovittu heille kuuluvista vastuista ja velvollisuuksista tutkimukseen liittyen. Mahdolliset rahoittajat ja muut tutkimuksen kannalta merkittävät sidonnaisuudet tulee ilmoittaa sekä asianosaisille itselle, että tutkimustulosten julkaisemisen yhteydessä. Tutkimusorganisaatiossa tulee noudattaa hyvää talous- ja henkilöstöhallintoa, huomioida tietosuojakysymykset, sekä huomioida mahdolliset esteellisyyskysymykset ja tarvittaessa jäävätä itsensä mahdollisista arviointi- ja päätöksentekotilanteista. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2016.)

Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa yhtä yksiselitteistä tapaa. Useimmiten tutkimusta kannattaa kuitenkin tutkia kokonaisuutena, jolloin sen johdonmukaisuus pystytään havaitsemaan. Tutkimuksesta tulee löytää vastaukset muun muassa seuraaviin kysymyksiin: mitä tutkitaan ja miksi, miten tutkimusaineisto on kerätty, millä perusteella tutkimusryhmä on valittu ja mikä on tutkijan ja ryhmän suhde, miten aineisto on analysoitu ja raportoitu, sekä onko tutkimus eettisesti korkeatasoinen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 140-141.)

Näitä tutkimuksen luotettavuuden periaatteita pyrimme noudattamaan läpi koko opinnäytetyöprosessimme. Pyrimme siihen, että kaikki työssämme käytetty teoria on mahdollisimman tuoretta ja arvioimme lähdekriittisesti kaiken käyttämämme materiaalin korkeatasoisuutta. Lähdeviittauksissa ja -merkinnöissä pyrimme noudattamaan erityistä tarkkuutta ja huolellisuutta ja pyrimme myös välttämään suoria lainauksia työssämme.

Opinnäytetyömme arvioinnista ja siihen käytetyistä menetelmistä kävimme runsaasti keskustelua ja pohdintaa, sillä itse aihe; itsetunnon ja tunnetaitojen mittaaminen on varsin hankalaa, mutta myös mahdollisimman totuudenmukaisen palautteen saaminen lapsilta on varsin haastavaa. Näistä haasteista johtuen päädyimme arvioimaan niin itse leirin toteutusta, kuin koko opinnäytetyötämme ja sen tavoitteiden saavuttamista useampaa eri arviointitapaa käyttäen. Näillä valinnoilla pyrimme siihen, että pystyisimme saamaan mahdollisimman monelta eri suunnalta tarkasteltua työn ja sen tulosten luotettavuutta.

Vilkan mukaan tutkimusetiikalla tarkoitetaan hyvän tieteellisen käytännön noudattamista, jolloin tutkimuksia tehdessä noudatetaan yleisesti sovittuja sääntöjä esimerkiksi tutkimuksiin, rahoittajiin ja toimeksiantajiin liittyen. (Vilkkä 2015, 41). Tutkimusprosessissa voidaan katsoa olevan 4 vaihetta: aiheeseen perehtyminen, tutkimuksen suunnittelu, toteuttaminen ja tulosten raportointi. Eettisyyden tulee kulkea mukana tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa. (Jyväskylän yliopisto 2016). Tuomi ja Sarajärvi arvioivat kirjassaan tutkimuksen ja etiikan suhdetta toisiinsa todeten tutkimustulosten vaikuttavan eettisiin ratkaisuihin, ja yhtä lailla eettisten kantojen vaikuttavan tutkijoiden tekemiin ratkaisuihin. Tällä jälkimmäisellä; tutkimuksen ja etiikan yhteydellä tarkoitetaan varsinaista tieteen etiikkaa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 125.)

Vilkan (2015) mukaan hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudatettaessa, tutkijoiden tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmät ovat eettisesti kestäviä ja tiedeyhteisöjen hyväksymiä. Tällöin tutkija pystyy osoittamaan käyttämiensä menetelmien, tiedonhankinnan ja tulosten johdonmukaisen hallitsemisen. Tutkimuksen tulee perustua mm. oman alan tieteelliseen kirjallisuuteen, havaintoihin sekä oman tutkimuksen analysointiin. Tutkijalta edellytetään lisäksi myös rehellistä ja vilpitöntä toimintaa. (Vilkkä 2015, 41-42.)

Opinnäytetyötä kirjoittaessamme pidimme tärkeänä ja keskityimme siihen, että työmme tulisi olemaan myös eettisesti korkeatasoinen. Työssämme tämä näkyi siten, että käytimme erittäin paljon aikaa aihepiiriin perehtymiseen, sekä työn ja kokonaisuuden huolelliseen suunnitteluun. Peilasimme eri menetelmiä ja tekemiämme valintoja jatkuvasti valitsemaamme teoreettista viitekehystä vasten, arvioiden samalla suunnittelemaamme toiminnan tarkoituksenmukaisuutta.

Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden, eli hevostoimintaleirin toteutus suunniteltiin huolellisesti ja esimerkiksi turvallisuusnäkökulmat huomioiden. Lisäksi pyrimme kaikessa toiminnassamme huomioimaan yksityisyyteen ja luottamuksellisuuteen liittyvät aspektit. Esimerkiksi opinnäytetyön tulosten analysointia ja arviointia tehdessämme huolehdimme siitä, että esimerkiksi lapsia ei mainita heidän oikeilla nimillään ja että saamiamme tietoja ja leirin aikana käytyjä keskusteluja ei puhuttaisi ulkopuolisille. Näitä samoja yksityisyyden suojan turvaavia periaatteita noudatimme myös kerhotoiminnan toteutuksessa.

Kerhon yksi merkittävistä tavoitteista oli turvallisen ja kannustavan ympäristö luominen, jossa kaikkien pystyisivät viihtymään ja tuntemaan olonsa turvalliseksi. Ohjaajien eettinen tapa toimia ja työskennellä oli selkeästi myös yksi lasten turvallisuuden tunnetta lisäävä tekijä. Noudatimme opinnäytetyöhömmme liittyen myös niin sanottua avoimuuspolitiikkaa siten, että jo siinä vaiheessa, kun perheet ilmoittivat lapsiaan leirille, he saivat tekemämme tiedotteen tu-

levan leirin sisällöistä, ja siitä, että kyseessä tulisi olemaan samalla opiskelijoiden opinnäytetyö. Näin vanhemmat saivat jo ilmoittautumisvaiheessa valita, ilmoittavatko he lapsensa ”tavalliselle” ratsastusleirille, vai laajennetulle opiskelijoiden opinnäytetyöleirille. Tiedotimme perheitä myös siitä, että kaikki leirillä tapahtuva toiminta on luottamuksellista ja meitä sitoo täysi vaitiolovelvollisuus lapsiin ja perheisiin nähden. Tiedotimme vanhemmille myös, että opinnäytetyössämme ei tultaisi mainitsemaan lapsia nimillä, tai laittamaan mitään sellaista tietoa, mistä heitä olisi tunnistettavissa. Perheille myös tarjottiin mahdollisuus saada valmis opinnäytetyö luettavakseen niin halutessaan.

Laatimassamme SWOT-analyysissä kartoitimme paljon myös leiriä koskevia käytännön järjestyihin liittyviä kysymyksiä. Näihin olennaisina liittyivät muun muassa turvallisuuskysymykset. Talliympäristössä ja eläinten kanssa toimimiseen liittyy aina tietty riski, ja erityisesti kun asiakkaina on pieniä lapsia, tuli meidän huomioida turvallisuuskulmat kaikissa toimissamme. Käytännössä tämä tarkoitti ohjaajien tarkkaavaisuutta kaikissa toimintatilanteissa, mutta myös huolellista ennakkosuunnittelua, sekä toimintaympäristön mahdollisten riskipaikkojen kartoitusta ja huomioimista. Tällaisia asioita oli esimerkiksi huolehtia, että ponien varusteet oli laitettu asianmukaisesti ja oikein, tallin käytävillä ei lojunut ylimääräisiä tavaroita ja lapsilla oli käytössään asiaankuuluvat turvavarusteet, kuten kypärät ja mahdolliset turvaliivit. Ohjaajat myös pyrkivät kaikissa toimissaan ennalta ehkäisemään mahdollisten vaaratilanteiden syntymistä esimerkiksi siten, että ponit olivat aina hoitotilanteissa sidottu kiinni ja vaikka lapsia kannustettiin omatoimisuuteen, aikuiset huolehtivat heille kuuluvan valvontavastuun toteutumisesta. Leirille osallistuneet lapset oli lisäksi vakuutettu Ratsutila Wiknerin puolesta mahdollisten tapaturmien varalle.

Yksi leirille osallistuneista lapsista oli selkeästi arempi ja varovainen: Hänen tuntui olevan vaikea ottaa esimerkiksi hevosenhoidossa aloitetta vaan tuntui odottavan, että ”joku tulee auttamaan”. Asiaa ei tuntunut helpottavan myöskään se, että hänen vanhemmallaan oli etenkin leiriviikon ensimmäisinä päivinä tapana jäädä leirin alussa ehkä liiaksi lapsensa lähelle ja auttamaan. Leiriviikon aikana toivoimme kuitenkin osatavoitteittemme kautta osallistavamme lapsia sekä mahdollistavamme heille onnistumisen kokemuksia. Jotta lapsi voisi niitä saada, tulisi hänelle antaa myös ikä- ja kehitystasoonsa nähden riittävästi haasteita ja vastuuta (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2016c). Jouduimmekin ryhmämme kesken pohtimaan ja käymään keskustelua, kuinka rohkaista lasta enemmän itsenäiseen toimintaan, sekä hienovaraisesti saamaan hänet ja hänen vanhempansa ottamaan toisiinsa hieman enemmän välimatkaa. Tilanne etenikin hyvin sujuvasti ja hienotunteisesti yhden ryhmäläisistämme mennessä ratsastustunnin alussa kyseisen lapsen ja hänen vanhempansa luo ja rohkaisten: ”Ehkä (lapsen nimi) yrittää itse laittaa riimun päälle. Minä voin tässä auttaa häntä samalla”. Lapsen samalla selvästi rohkaistuessa kuullessaan nuo sanat myös hänen vanhempansa tuntui selvästi huomavan, että voisi kokeilla antaa lapselleen enemmän tilaa yrittää omin avuin.

10 Pohdinta

Opinnäytetyön tehtävänä oli suunnitella ja kehittää sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan sekä lasten itsetuntoon ja tunnetaitoihin tukeutuvaan teoriaan perustuva hevoskerho. Tavoitteena oli tukea lasten itsetunnon ja tunnetaitojen kehitystä erilaisin pedagogisesti suunnitelluin menetelmin. Päivittäiset osa-tavoitteet saavutettiin onnistuneesti ja hevoskerho palveli suunniteltua tarkoitusta. Lapset olivat oppineet sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla hevosharrastuksen perusteita sekä rohkaistuneet toimimaan itsenäisesti niin hevosten kanssa kuin talliympäristössä. Lasten itsetuntoa oli kohotettu onnistumisen kokemuksilla mm. hevosten parissa sekä seikkailuradalla. Myös itseilmaisu ryhmässä ja luova toiminta olivat omiaan tukemaan itsetunnon kehitystä. Tunnetaitoja harjoiteltiin useilla eri menetelmillä, kuten tunnekorteilla ja tunnepantomiiimilla. Hvoskerho onnistui siis tavoitteessaan tukea näitä lasten kehityksen osa-alueita.

Talliympäristö on oivallinen opettamaan lapsille tärkeitä elämäntaitoja. Siellä on tärkeää kuunnella ja noudattaa annettuja sääntöjä, sekä huomioda toiset ihmiset ja eläimet. Se on aktiivinen ja sosiaalinen yhteisö, jonka jäsenillä on kaikilla yhteinen kiinnostuksen kohde. Hevosen kanssa yhdessä toimiminen kehittää mm. kärsivällisyyttä, tarkkaavaisuutta ja toisen huomioon ottamista. Hevonen on suuri eläin ja sitä ei pysty niin vain pakottamaan mihinkään. On löydettävä yhteinen tapa toimia jotta kaikki osapuolet olisivat tyytyväisiä. Hevoseen syntyy usein myös tiivis side tämän vuoksi, koska niin hoidettaessa kuin ratsastettaessa on kyse ihmisen ja hevosen välisestä kumppanuudesta. Jokainen kerhon lapsista myös selkeästi kiintyi johonkin leirin hevosista. Tähän saattoi vaikuttaa esim. ensivaikutelma tai onnistunut yhteistyö hevosen kanssa. Itsetehty valokuvakehys lempihevosesta voi jäädä lapsille hyvinkin merkitykselliseksi muistoksi ja voimaannuttaa vielä pitkään leirin jälkeen.

Projektin avulla pyrittiin tuomaan tavalliseen hevosleiriin myös lapsen kehitystä tukevaa toimintaa. Tällöin voitaisiin kehittää konsepti, jonka avulla sosiaalipedagoginen hevostoiminta saataisiin liitettyä helposti itsetunnon ja tunnetaitojen tukemiseen. Tietenkin pelkällä sosiaalipedagogisella hevostoiminnallakin voidaan vaikuttaa asiakkaan itsetuntoon ja voimaantumiseen, mutta luomamme hevoskerho-malli antaa mahdollisuuden tukea näitä osa-alueita pelkän hevostoiminnan lähtökohdista. Ei siis tarvitse olla esim. sosiaalialan tai sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ammattilainen tukeakseen asiakkaan itsetuntoa tai tunnetaitoja hevostoiminnan avulla. Tämän vuoksi opinnäytetyötämme olisi mahdollista tuotteistaa valmiiksi konseptiksi, jota voisi tarjota esim. ratsutiloille. Näin ollen hevostoiminnan käyttö voisi lisääntyä varhaiskasvatuksellisessa merkityksessä sekä lasten kehityksen eri osa-alueiden tukemisessa.

Suunnittelemamme hevoskerhon mallia olisi helppo muokata tai soveltaa myös muiden asiakasryhmien käyttöön, kuten esim. päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, nuorille tai lastensuojelun asiakkaille. Kerhosta voisi tehdä samalla perusrungolla monia eri variaatioita, jotka

painottuisivat juuri tietyille asiakasryhmälle sopivaksi. Joitain teemoja tai toimintoja voisi joko vaihtaa kokonaan tai niiden vaativuustasoa voisi nostaa. Hevoskerho-konseptin yhteyteen sopii moni erilainen aihe harjoitettavaksi, esimerkiksi sosiaaliset taidot, itseilmaisu, hyvät tavat, liikunta, taide ja musiikki. Tällöin tulisi vain muuttaa useimpien päivien teemat ja tavoitteet aihetta vastaaviksi.

Kokonaisuutena leiri oli todella onnistunut ja tarkka suunnittelu tuotti selvästi tulosta. Pohdimme, että leiristä voisi kehittää jatkokurssin, jossa syvennyttään lisää tunnetaitojen maailmaan hevosia apuna käyttäen. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on jo tuotteistettu, mutta kun siihen tuodaan lisäksi tunnetaitojen opettelu, voi sillä olla merkittäviä vaikutuksia ihmisiin, joilla on esim. tunnelukkoja tai puutteelliset tunnetaidot. Jatkokurssin voisi järjestää ensimmäiselle kurssille osallistuneille lapsille ja jatkaa tunnetaitojen harjoittamista. Voitaisiin myös järjestää uusi pidempi kurssi, jolloin kurssilla ehdittäisiin syventyä perusteellisemmin ratsastukseen, ryhmäytymiseen, tunnetaitoihin ja itsetunnon kohottamiseen.

Jotta toiminnan tulokset olisivat olleet vielä selkeämpiä, olisi hevoskerhon ryhmän lapset voitu valikoida tarkemmin. Tällöin leirille olisi voinut osallistua esim. samankaltaisia luonteenpiirteitä tai sosiaalisemotionaalisia haasteita omaavia lapsia. Tällöin toiminnan vaikutuksia olisi ehkä ollut helpompi havainnoida lasten käytöksestä sekä kehitys olisi voinut olla huomattavampaa. Toisaalta nyt toteutunut ryhmä antoi moninaisuudellaan ryhmän ujoimmille lapsille mahdollisuuden nousta rohkeampien ja puheliaampien lasten rinnalle toteutukseen ja he saivat yhtäläisiä onnistumisen kokemuksia kuin muutkin ryhmän jäsenet. Jos ryhmä olisi valikoitu jonkun tietyn kohderyhmän mukaan, olisi kerhon toimintaa myös tullut muokata sen mukaisesti.

Hevoset voivat opettaa meille vielä paljon tulevaisuudessa ja olisi hienoa jos tätä herkkää olentoa pystyttäisiin käyttämään hyödyksi tämän päivän ongelmiin. Usein hevoset luokitellaan vain sokeasti ratsastusharrastuksen piiriin, jolloin niiden todellinen kapasiteetti auttaa ihmistä jää unohduksiin. Olisi mielenkiintoista tutkia lisää hevosen vaikutusta ihmismieleen ja eritoten varhaiskasvatukselliseen vaikuttamiseen. Olisiko mahdollista esim. ennaltaehkäistä käytöshäiriöitä tai syrjäytymistä hevostoiminnan avulla? Tietoa aiheen parista on toki paljon, mutta valmiita menetelmiä ja niiden integroimista sosiaalipalveluiden piiriin tulisi kehittää jatkossakin.

Hevoset pystyvät aistimaan ihmisten tunnetiloja ja heijastamaan niitä meihin. Ne voivat kertoa meille itsestämme paljon sellaista mitä emme ole itse edes aiemmin tiedostaneet. Syystäkin siis sanotaan, että hevonen on ihmisen peili.

Lähteet

- Aalto, S. (Toim.) 2007. Suuri seuraleikkikirja. Ohjelmavihjeitä arkeen ja juhlaan. 8. painos. Hämeenlinna: Karisto oy.
- Eteläpelto, A. 2001. Ammattikasvatuksen tutkimuksen ajankohtaiset haasteet. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 3(2), 6-15.
- Heikkilä M., Välimäki A-L. & Ihalainen S-L. 2007. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Sta-kes. Saarijärvi. Viitattu 13.06.2016. <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>
- Heiskanen, A. & Heinonen, H., Mainiemen päihdetyön kehittämisyksikön hankkeen arviointisuunnitelma -internetsivu. Viitattu 4.10.2015.
<http://paihdetyonkehittamisyksikko.pbworks.com/w/page/13683494/2-6-1%20Hankkeen%20arviointisuunnitelma>
- Hevosopisto 2010. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta syrjäytymisen ehkäisyssä ja sosiaalisessa kuntoutuksessa. Täydennyskoulutus. Viitattu 2.6.2016. http://www.hevosopisto.fi/index.phtml?page_id=123583&navi_id=123583
- Honkanen, M., Janttonen, K. & Manner, M. 2010. Toimitaan yhdessä tallilla. Työskentelyopas Lasten ja nuorten kuntoutuskoti Himaharjulle. Viitattu 2.6.2016.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/21242/Honkanen_Minna.pdf?sequence=1
- Hyvätti, N. 2009a, Ohjat omiin käsiin. Hevonen lastensuojelun sosiaalityön tukena. Suomen Ratsastajainliitto ry.
- Hämäläinen, J. 1998. Seikkailu- ja elämyspedagoginen orientaatio sosiaalipedagogisessa ajattelussa ja toiminnassa. Teoksessa Lehtonen, T. (toim). Elämän seikkailu. Näkökulma elämyksellisen ja kokemuksellisen oppimisen kysymyksiin Suomessa. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy
- Hämäläinen, J. 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Hämäläinen, J. 2003. Arkilähtöinen sosiaalipedagogiikka. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry:n vuosikirja 2003. Kuopio, 65-75.
- Hämäläinen, J. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio 2004.
- Jalovaara E. 2006. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Tampere: Pilot-kustannus Oy.
- Jyväskylän yliopiston -internetsivusto, etiikka 2016. Viitattu 26.9.2016.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/etiikka>
- Karvonen, P., Siren-Tiusanen, H. & Vuorinen, R. 2003. Varhaisvuosien liikunta. Jyväskylä: Gummerus Oy.
- Keltikangas-Järvinen L. 2010. Hyvä itsetunto. Juva: WSOY.
- Koistinen, K. 2003. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta lasten ja nuorten sosiaalisen kasvun ja hyvinvoinnin edistäjänä. Raportti Ratsastuspedagogiikkahankkeen 2. vaiheen tuloksista v. 2002-2003. Suomen Ratsastajainliitto.
- Koistinen, K. 2005. Hevostoiminta ehkäisemään lasten ja nuorten syrjäytymistä. Teoksessa Okulov, S. & Koukkari, K. (toim). Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi - sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopio: Kopijyvä, 1-10.

Kullstöm, S. & Ruotsalainen S-M. 2014. Lasten liikuntakirja. Porvoo: Bonnier book company.

Laamanen, K. Tuominen K. 2012. Prosessijohtamisen toimintamalli: Itsearviointin työkirja. Turku: Benchmarking LTD oy.

Lipsanen-Rogers, M. teoksessa Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. ja Ruusunen, Tuula. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Pori: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kuulun! -opas 2012. Viitattu 8.6.2016.
http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/af2cb1bd58e5f5efdf333659e0d402f3/1465367321/application/pdf/15493454/MLL%20Kuulun_www.pdf

Mannerheimin lastensuojeluliitto vanhempainnetti -internetsivusto/a. Viitattu 6.6.2016
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/

Mannerheimin lastensuojeluliitto vanhempainnetti -internetsivusto/b. Viitattu 6.6.2016
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/7_9-vuotias/sosiaaliset_taidot/

Mannerheimin lastensuojeluliitto vanhempainnetti -internetsivusto/c. Viitattu 25.9.2016
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/vanhemmuus_ja_kasvatus/lapsen_itsetunnon_tukeminen/

Miettinen, P. Liikkuva lapsi ja nuori 1999. Lahti. VK-kustannus.

Mustonen, L. 2008. Oletko katsonut hevosta silmiin? Sosiaalipedagoginen hevostoiminta erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten kuntoutuksessa. Kasvatustieteen pro gradu tutkielma, Tampereen yliopisto 2008. Viitattu 10.6.2016. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80445/gradu03437.pdf?sequence=1>

Nurmi, J. Ahonen, T. Lyytinen, P. Pulkkinen, L. Ruoppila, I. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Okulov, S.& Koukkari, K. (toim.) 2005. Ratsastuspedagogiikasta sosiaalipedagogiseksi hevostoiminnaksi -sosiaalipedagogisen hevostoiminnan perusteet ja sovellukset täydennyskoulutuksen kokemuksina. Kuopion yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus. Kuopio: Kopijyvä.

Opetushallitus 2016. Viitattu 2.6.2016.
http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_tyovalineita/swot-analyysi

Orava, J. 2010. SOSIAALIPEDAGOGISEN HEVOSTOIMINNAN PÄÄMÄÄRÄT JA TOTEUTUS hevostoiminnan ohjaajien kuvaamana. ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO Filosofinen tiedekunta Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma 2010. Viitattu 8.5.2016.
<https://asiakas.kotisivukone.com/files/hevostoiminta.kotisivukone.com/gradupdf.pdf>

Peltonen A. & Kullberg-Piilola T. 2005. Tunnemuksuu. Helsinki: LK-Kirjat.

Ranne, K. 2002. Sosiaalipedagogiikan ydintä etsimässä. Sosiaalipedagogiikka suomalaisten ja ruotsalaisten asiantuntijahaastattelujen sekä dokumenttien valossa. Turun yliopiston julkaisuja Sarja C/189. Turku.

Ranne, K. 2002. Sosiaalipedagoginen orientaatio - eräs vastaus sosiaali- ja terveysalan ammattilisten käytäntöjen kehittämiseen. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 4(1), 28-35.

Ranne, K., Sankari, A., Rouhiainen-Valo, T. ja Ruusunen, Tuula. 2005. Sosiaalipedagoginen ammatillisuus. Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: Satakunnan ammattikorkeakoulu.

Suomen Riskienhallintayhdistys 2016. Viitattu 2.6.2016.

http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/laadunhallinnan_tuki/wbl-toi/menetelmia_ja_ty-ovalineita/swot-analyysi

Suopajärvi, L. 2013. Opas Projektiarvointiin. Verkkodokumentti. Viitattu 7.9.2016.

<http://www.ulapland.fi/loader.aspx?id=a6d01dd9-baad-408a-a6fb-5e131cf74ef5>

Surakka A-K. 2013. Lasten tunnetaidot päiväkodissa. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 31.8.2016.

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/42670/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201312162809.pdf?sequence=1>

Taideteollinen korkeakoulu. Maailman ihanin tyttö. 2016. Viitattu 22.6.2016.

http://www2.uiah.fi/projektit/maailman_ihanin/Menetelma.html

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa 2012, kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettisen neuvottelukunta -hyvä tieteellinen käytäntö -internetsivu 2016. Viitattu 26.9.2016.

<http://www.tenk.fi/fi/htk-ohje/hyva-tieteellinen-kaytanto>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Stakes. Gummerus Kirjapaino Oy. Saarijärvi. Viitattu 16.9.2016.

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>

Vilkka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Ps-kustannus.

Zarinpoush, F. 2006. Project Evaluation Guide for Nonprofit Organizations: Fundamental Methods and Steps for Conducting Project Evaluation. Viitattu 24.8.2016.

http://sectorsource.ca/sites/default/files/resources/files/projectguide_final.pdf

Kuviot

Kuvio 1: Ratsutila Wikner.....	8
Kuvio 2: Kerhotila.....	24
Kuvio 3: Valmiit keppihevosaihiot	30
Kuvio 4: Maastoratsastus	35
Kuvio 5: Seikkailuradan suoritus	39

Liitteet

Liite 1:Leiri-esite	63
Liite 2: Käytettyjen menetelmien kuvaus- taulukko	64
Liite 3: Päiväkohtainen ohjelma	67
Liite 4: Tallin säännöt.....	70
Liite 5: Tunnekortit.....	71
Liite 6: Diplomi.....	72
Liite 7: Avoin palautekysely vanhemmille	73

Liite 1:Leiri-esite

Hevostoimintaleiri
1.8. - 5.8. 2016 klo 13-17

Tervetuloa Ratsutila Wiknerin järjestämälle hevostoimintaleirille!

Leiri järjestetään yhteistyössä Laurea AMK sosionomiopiskelijoiden kanssa.

Leiripäivät alkavat ratsastuksella, jonka jälkeen jatketaan heppakerhossa.
Ratsastustunneista vastaa ratsastusohjaaja Ronja Mäkinen.

Heppakerhon toteutuksesta vastaavat Laurean AMK –opiskelijat lopputyönään. Kerhon ohjelmassa on monipuolista toimintaa hevos- ja talliteemaan liittyen; leikkejä, askartelua ja rentoa yhdessä olemista ja hauskanpitoa hyvässä seurassa!

Heppakerho on osa LAUREA AMK:n opiskelijoiden toiminnallista opinnäytetyötä, aiheenaan Lasten itsetunnon ja tunnetaitojen tukeminen sosiaalipedagogisen hevostoiminnan keinoin.

Opinnäytetyön toteuttamisessa tullaan noudattamaan ehdotonta luottamuksellisuutta sekä vaitiolovelvollisuutta, eikä osallistujien henkilötietoja, nimiä tms. tulla käyttämään mihinkään.

Toivotamme osallistujat lämpimästi tervetulleeksi!

Terveisin sosionomiopiskelijat: Mirkka Ali-Alha, Oskari Andström ja Asta Lehtonen

Lisätiedot ja kysymykset: Ratsutila Wikner p. 0400-852177

Liite 2: Käytettyjen menetelmien kuvaus-taulukko

MENETELMÄ	VAIKUTTAVA TEKIJÄ	TAVOITE
-Hevosen hoito ja huolenpito	-Hevonen vertauskuvallisesti -Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus ja toiminta -Hevosen lajityypillinen käyttäytyminen	-Rutiinit ja säännöllisyys -Omasta hyvinvoinnista ja ravinnosta huolehtiminen -Vastuunotto -Vuorovaikutus ja läsnäolo -Oman käytöksen säätely
-Ratsastus ja muu hevosta ohjaava toiminta	-Ihmisen ja hevosen välinen vuorovaikutus ja toiminta -Hevosen lajityypillinen käyttäytyminen	-Vuorovaikutus ja kommunikaatio -Hallinnan ja vaikuttamisen kokemukset -Oman käytöksen säätely
-Toiminta talliympäristössä ja säännöt	-Hevonen vertauskuvallisesti -Arjen rutiinit -Ihmisten välinen vuorovaikutus -Sääntöjen merkitys hevosen hyvinvoinnin ja talliyhteisön kannalta	-Rutiinien ja sääntöjen omaksuminen ja sietäminen -Vastuunotto -Yhteistyön merkitys -Vuorovaikutustaidot ja kommunikaatio -Ryhmään ja yhteisöön kuuluminen -Oman käytöksen säätely -Itsetunto
-Tutustuminen ja ryhmäleikit	-Leikin välineellinen ja vertauskuvallinen merkitys -Itseilmaisu leikin keinoin -Osallistuminen -Yhdessä tekeminen	-Tutustuminen ja turvallisuuden tunne -Ryhmään liittyminen ja kuuluminen -Itsetunto ja itseluottamus -Itseilmaisu -Onnistumisen kokemukset -Ilo ja vuorovaikutustaidot -Ryhmä- ja yhteistyötaidot -Luottaminen ja tunnetaidot
-Keppihevosen askartelu kerhossa	-Keppihevosaskartelun vertauskuvallinen merkitys -Yhdessä toimiminen ja yhteinen päämäärä muiden ryhmän jäsenten kanssa -Luovuus ja toiminta askartelun avulla	-Ryhmytyminen ja me -henki -Vuorovaikutustaidot -Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen

		<ul style="list-style-type: none"> -itse-ilmaisu, luovuus ja ilo -Onnistumisen kokemukset -Itsetunto -Osallistuminen -Ryhmä- ja yhteistyötaidot
-Tunnekortti työskentely	-Hevosen eleiden ja ilmeiden tunnistaminen ja nimeäminen	<ul style="list-style-type: none"> -Tunnetaitojen harjaantuminen -Vuorovaikutus -Osallistuminen -Itsetunto -Itseluottamus
-Kuvallinen ilmaisu	<ul style="list-style-type: none"> -Kartonkihevosen vertauskuvallinen käyttö hevosen kehon osien harjoittelussa -Kartonkihevospalapelin kokoaminen ja hevospalapelin maalaaminen yhdessä ryhmän kanssa -Hevosenkenkä kehyksen koristelu ja tekeminen 	<ul style="list-style-type: none"> -Hevosen anatomia -Luovuus ja käden taidot -Itseilmaisu -Yhteistyötaidot -Osallistuminen -Onnistumisen kokemukset -Itsetunto
-Kehollisuus	<ul style="list-style-type: none"> -Tunnepantomiimi hevuskortteja käyttäen -Tunteiden ilmaiseminen kehollisuutta apuna käyttäen -”Onnellinen hevonen” kuvantäydennystehtävän kuvainnollinen ja vertauskuvallinen merkitys hyvinvointiin liittyen 	<ul style="list-style-type: none"> -Mielen ja kehon yhteistyö -Tunne- ja itseilmaisutaidot -Luovuus -Osallistuminen -itsetunto -Ravinnon merkitys -Levon merkitys -Hoidon ja huolenpidon merkitys
-Voimaannuttava valokuvaus	-Valokuvaus “minä ja minulle tärkeä asia/poni/kaveri tms. annettujen ohjeiden mukaan	<ul style="list-style-type: none"> -Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen -itseilmaisu, luovuus ja ilo -Onnistumisen kokemukset -Itsetunto -Osallistuminen -Yhteisöllisyys
-Tietovisa	-Leikkimielisen visailun avulla käydään läpi hevosen erilaisia varusteita ja tarvikkeita ryhmässä	<ul style="list-style-type: none"> -Tärkeimpien välineiden ja varusteiden oppiminen -Vuorovaikutustaidot -Onnistumisen kokemukset -Itsetunto -Osallistuminen

		-Ryhmä- ja yhteistyötaidot
-Seikkailurata	-Toiminnallinen taitorata pareittain keppihevosten kanssa yhteistyötä vaativalla radalla liikkuen ja toinen toistaan auttaen	-Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen -Vuorovaikutus ja yhteistyötaidot -Tunteiden säätely -Parin auttaminen ja avun vastaanottaminen -Omien taitojen ja osaamisen tunnistaminen -Onnistumisen kokemukset -Itsetunto

Liite 3: Päiväkohtainen ohjelma

Päiväkohtainen ohjelma:

Joka päivälle hevosten kanssa toimimiseen ja ratsastukseen on varattuna 2h aikaa. Päivät alkavat sillä, että haemme yhdessä lasten kanssa ponit pihatosta. Ponit viedään karsinoihin, joissa lapset harjaavat ponit, puhdistavat niiden kaviot sekä satuloivat ja suitsivat ponit ratsastustuntia varten valmiiksi, ohjaajien avustuksella. Ohjaajat neuvovat ja opastavat lapsia kaikissa hevosen hoitoon ja huolenpitoon liittyvissä toiminnoissa. Ratsastustunnin päättyessä otamme lapset ja ponit vastuullemme siten, että hoidamme yhdessä lasten kanssa ponit ja käytetyt välineet kuntoon ja omille paikoilleen. Kannustamme ja annamme lasten tehdä mahdollisimman paljon itse antaen kuitenkin heille samalla ohjausta ja neuvontaa.

Sen jälkeen kun ponit on saatu tunnin jälkeen hoidettua, aloitamme varsinaisen teeman mukaisen kerhotoiminnan. Leiripäivän pituus on 4 tuntia josta päivittäinen kerhotoiminnalle varattu aika on noin 2 tuntia.

Hevostoiminta-kerho-ohjelma ja alustava aikataulutus:

1.8 Maanantai "Tutustuminen, säännöt & ryhmäytyminen"

Päivän tavoite: tulla tutuksi ryhmän ja ohjaajien kanssa.

-Kokoonnutaan alkupiiriin 10-15 min

Ohjaajat esittelevät itsensä, nimenhuuto + nimitarrat. Kun lapsen nimi sanotaan, hän saa tulla hakemaan nimitarran ja juosta ringissä istuvan ryhmän ympäri esimerkiksi laukka-askelin tai esittää pienen heppahypyn/hirnahduksen.

-Ryhmäleikkejä ja tutustumista+säännöt 10-15 min

-Syntymäpäiväaakkostus. Ohjataan lapset hakeutumaan ringissä syntymäkuukauden mukaiseen järjestykseen. Jos kaikki muistavat päivän, voi tarkentaa myös päivän mukaan.

-Minä pidän -leikki. Se joka haluaa, tai esim. tammikuussa syntynyt aloittaa kertoen "minun nimeni on matti ja minä pidän jalkapallosta. Seuraava jatkaa: Tässä on Matti. Matti pitää jalkapallosta. Minun nimeni on Maija, minä pidän karkista. Seuraavana vuorossa olevat toistavat aina saman toistamalla kaksi edellistä ja esittelemällä itsensä.

-Päivän tietoisuus: 15-20min

-Ryhmän sääntöjen laatiminen ja tallin sääntöihin tutustuminen. Lisäksi käydään läpi hevosten kanssa toimimisen periaatteet.

-Sisältöosio: 45min-1h

Keppihevosen valmistus. Tarvikkeina luudanvarret, valmiiksi ommeltu kankainen hevosen pää, vanua ja ilmastointiteippiä. Lapset saavat täyttää hevosen pään vanulla ja sen jälkeen kiinnittää se roudarinteipillä varteen. Hevosen somistukseen nappeja, villalankaa ja kangastussit.

Purkupiiri 5-10 min

-Fiiliskierros, jutustelua päivän tapahtumista, huomisen ohjelma & kepparit yöpuulle

2.8 Tiistai "Hevosen tunteet"

Päivän tavoite: tunteiden tunnistaminen ja nimeäminen

-Alkupiiri: 10-15min

-Nimenhuuto & kepparien haku-tehtävä, fiilikset eilisestä, tutustu minuun-leikki

-Päivän tietoisuus: 20min

-Hevosen eleet, ilmeet ja tunnetilat. Käydään yhdessä keskustellen läpi kuvia käyttäen hevosten erilaisia tunnetiloja, ilmeitä ja eleitä. Lyhyesti teoriaa hevosen lajityypillisestä käyttäytymisestä.

-Sisältö osio: 30-45min

-Tunnekuvat: hevosten kuvia, missä hevosilla eri ilmeitä, joista lapset saavat tunnistaa ja sanoittaa tunnetiloja

-Ryhmäleikkejä: 10-20min

Esim:

-Häntähippaa kepparilla

-Kapteeni käskää kepparilla

-Peiliä kepparilla

-Purkupiiri: 10-15min

-Fiiliskierros, jutustelua päivän tapahtumista, huomisen ohjelma, ohjeistus seuraavan päivän valokuvaukseen: missä otat kuvan? kenen kanssa? & kepparit yöunille

3.8 Keskiviikko "Kuvallinen ilmaisu"

Päivän tavoite: lasten itseilmaisun ja luovuuden vahvistaminen

-Alkupiiri: 10-15min

-Nimenhuuto & kepparien haku-tehtävä, paljonko paperia tarvitset-ryhmäleikki (Ohjaaja laittaa wc -paperirullan kiertämään ja kehottaa lapsia ottamaan itselleen sen verran kuin arvioi tarvitseensa (MAX 10). Tämän jälkeen lapset saavat kertoa itsestään niin monta positiivista asiaa, kun hänellä on paperiarkkeja kädessään. Esim. olen kiva ja iloinen.)

-Päivän tietoisuus: 30-45min

-Hevosen kehon osat. Hevosen kokoamis-palapeli. Hevosen osat kasataan ryhmässä. Kun kasassa, käydään kehonosat läpi. Lopuksi lapset saavat sormivärein maalata hevosen yhdessä.

-Sisältöosio: 30-45min

-Voimaannuttava valokuvaus (lapsista otetaan kuvat itse päättämässään paikoissa ja kenen kanssa haluavat (hevonen, keppari, kaveri, ryhmä...)

-Purkupiiri: 10-15min

-Fiiliskierros, jutustelua päivän tapahtumista, huomisen ohjelma, kepparit yöunille

4.8 Torstai "Kuvallinen ilmaisu ja kehollinen ilmaisu"

Päivän tavoite: tunteiden vahvistuminen kehollisen ilmaisun kautta

-Alkupiiri: 15-20min

-Nimenhuuto & kepparien haku-tehtävä: annetaan erilaisia tunnetiloja kepparin kanssa ilmentäen (Liikutaan keppihevosten avulla eri hevosten tyyliä: villihevonen, vanha hevonen, leikkisä varsa, pelkäävä hevonen, vihainen hevonen, surullinen hevonen, iloinen hevonen, tyytyväinen hevonen)

-Päivän tietoisuus: 15-20min

-Käydään lasten kanssa keskustellen läpi hevosen hoitoon liittyviä asioita kuvia apuna käyttäen. Valmiina kuva "Onnellinen hevonen", keskustelu mitä onnellinen ja hyvinvoiva hevonen tarvitsee. Laminoidut kuvat hevosesta ja sen tarpeista: ruoka, juoma, toinen hevonen, talli, kengät, harja/kaviokoukku, hoitaja ym.

-Sisältöosio: 20-30min

-Tunnefantomi (tunteiden ilmaiseminen kehollisesti ilman sanoja)

-Hevosenkengä-kehysten teko: 20-30min

-Liimataan edellisenä päivänä otetut valokuvat hevosenkenkiin. Mikäli aikaa jää, voidaan hevosenkengät koristella liimaamalla niihin annettuja koristeita.

-Purkupiiri: 10-15min

-Fiiliskierros, jutellaan päivän tapahtumista, huomisen ohjelma, kepparit yöunille

5.8 Perjantai "Seikkailu-rata talliympäristössä"

Päivän tavoite: Tarjota lapsille onnistumisen kokemuksia ja vahvistaa itsetuntoa ryhmätoiminnan avulla

-Alkupiiri: 5-10min

-Nimenhuuto & kepparien haku-tehtävä

-Tietoisku: 15-20min

-Varusteiden tunnistamis-visa ja oikeiden vastausten läpi käynti

-Sisältöosio: 1h -1h15min

-Seikkailu-rata talliympäristössä. Rata suoritetaan ohjaajan kanssa, 2-3 hengen ryhmissä, keppihevosella ratsastaen.

"Tallilla tapahtuu kummia" (rastien väliset siirtymät pitävät sisällään erilaisia haasteita, kuten köydellä kävelyä, pujottelua, esteiden ylitystä ja alitusta, yhdessä toinen toisiaan auttaen. Jokaisella rastilla oma laminoitu tehtävä-kortti)

Rasti 1: Selvitä ja pyöritä tallikissan sotkemat pintelit

Rasti 2: Etsi Martti-ponin kadonneet kaviokoukut mutaämpäristä

Rasti 3: Kokoa sotkuun menneet suitset

Rasti 4: Kanna vesiämpärit, vettä läiskyttämättä, janoiselle kepparille

Rasti 5: Heitä hevosenkengät rajatun alueen sisälle

Rasti 6: Mitkä tavarat eivät kuulu joukkoon? (hullunkurisia tavaroita hevostarvikkeiden seassa)

- Päättäjäisrinki: 15min

-Fiiliskierros koko kuluneesta viikosta. Mitä olen oppinut? Mitä olisin halunnut lisää? Mikä jäi erityisesti mieleen?

Kerhon päätteeksi lapset saavat diplomin osallistumisesta, sekä hevosenkengäkehyksen missä oma kuva hevosen kanssa ja kepparit kotiin vietäväksi.

Liite 4: Tallin säännöt

Tallin säännöt- tietoisku:

- Talli on hevosen koti, joten tallialueella tulee käyttäytyä asiallisesti ja rauhallisesti. Ei siis esim. juoksemista tai huutamista.
- Hevosen karsinoihin tai tarhoihin ei saa mennä ilman lupaa.
- Hevosille ei saa antaa niille sopimattomia ruokia, etteivät ne sairastu.
- Kun hevosia käsitellään, ne pidetään sidottuina.
- Tavarat pidetään siististi omilla paikoillaan.
- Hevosille tulee antaa ruokarauha.
- Varo sähköistettyjä aitoja.
- Käsittele hevosia rauhallisesti ja ohjeiden mukaan. Ole kohtelias, mutta määrätietoinen.
- Hevoset saattavat pelästyä esim. lepattavia kankaita, sateenvarjoja, äkkinäisiä liikkeitä tms. Ole siis varoen.
- Tervehdi muita tallilla kävijöitä. Ole ystävällinen ja reipas. Näin saadaan hyvä ilmapiiri tallille.
- Jos huomaat jotain kummallista tai että jokin asia ei ole kunnossa, ilmoita siitä aikuiselle.
- Toimitaan kiireettä, eläimiä ja ihmisiä kunnioittaen.
- Käyttäydytään reilusti. Ketään ei kiusata.
- Pyydä aina apua jos siltä tuntuu, tai kysy neuvoa jos et ole jostain varma.
- Muista aina olla hevosten kanssa valppaana, sillä et voi tietää mitä hevosen päässä liikkuu.

Liite 5: Tunnekortit

Liite 6: Diplomi

DIPLOMI

osallistumisesta 1.8 - 5.8.2016 Ratsutila Wiknerillä
järjestetylle miniratsastusleirille.

---

on toimeliaalla, reippaalla, leikkisällä ja kaikinpuolin
ihailtavalla tavalla osallistunut leiriviikon aikana
järjestettyyn kerhotoimintaan sekä ratsastustunneille. Leirin
aikana osoitit oppineesi hevosten kanssa toimimisen ja
hoidon perusasioita sekä ratsastuksen alkeita.

Suurkiitos osallistumisestasi leirille,
onnea ja menestystä uusiin haasteisiin
sekä mitä mahtavinta syksyn alkua!

Liite 7: Avoin palautekysely vanhemmille

Hei leiriläisten vanhemmat!

Kiitos että lapsenne osallistui Ratsutila Wiknerissä järjestämällemme minileirille. Leiri sujui erinomaisesti ja lapset oppivat paljon hevosista ja niiden kanssa toimimisesta, sekä ratsastuksen alkeista. Teimme opinnäytetyönämme toiminnallisen kerhon, jonka tarkoituksena oli hevos toiminnan avulla tukea lasten itsetuntoa ja tunnetaitoja, sekä tarjota lapsille onnistumisen kokemuksia. Olimme enemmän kuin tyytyväisiä leirin onnistumiseen ja saimme paljon arvokasta tietoa opinnäytetyötämme varten.

Kerhotoimintaan sisältyi viikon aikana ryhmäleikkejä, askartelua ja taiteilua sekä teoriaa hevosista, kuten säännöistä, varusteista, hevosen ilmeistä, tunteista ja rakenteesta.

Lapset olivat reippaita leiriläisiä ja olivat innostuneina mukana kaikessa toiminnassa, sekä tutustuivat hyvin myös muihin ryhmän jäseniin.

Jos lapsenne on kiinnostunut jatkamaan ratsastus-harrastusta, Ratsutila Wikner järjestää alkeistunteja keskiviikkoisin ja torstaisin klo. 16-17. Ilmoittautumisia ja muita kysymyksiä talille voi lähettää osoitteeseen: info@ratsutilawikner.com

Opinnäytetyömme kannalta meille olisi erittäin tärkeää saada mahdollisimman paljon palautetta työstämme. Näin ollen olisimme enemmän kuin kiitollisia jos saisimme vielä teiltä lasten vanhemmilta terveisiä leirin onnistumisesta. Toivomme palautteet lähetettäväksi viikon sisällä leirin päättymisestä osoitteeseen: mirkka.ali-alha@student.laurea.fi